

КІТАП ПАТШАЛЫҒЫ

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ МӘДЕНИЕТ МИНИСТРЛІГІ
ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰЛТТЫҚ АКАДЕМИЯЛЫҚ КІТАПХАНАСЫ

«БІР ЕЛ – БІР КІТАП» акциясы

2014 ЖЫЛ КІТАБЫ

Сайын
Мұратбеков



Жусан иісі
Басында
Үшқараның...



КІТАПХАНАШЫНЫҢ ӘҢГІМЕСІ



Кітапхана – тағдырымның тынысы,
Кітапхана – Рухымның мекені.
Менің ғазиз «Өмір» деген жұмысым,
Кітаптардың арасында өтеді.

Кітапхана – жүрегімнің жанары,
Кітапхана – қасиетім, киелім.
Досым, саған қалай айтсам болады,
Кітаптарды.., кітаптарды.., сүйемін.

Маңдайынан дұға лебі шалқыған,
Досым, сен де – Жаратқанның сыйысың.
Сәбилердің иісіндей аңқыған,
Сағындың ба кітаптардың иісін..?

«Әй, шіркін-ай жаңбырдан соң бүр жарған,
Ең алғашқы жапырақтай үлбірек –
Ақын жаны кітаптарда нұрланған,
Өлең болып өзегіме тұнды» , – деп
оқырман қыз маған сырын ашатын,
көздерінен жан әлемі оқылып,
бір кітаппен мауқын әрең басатын,
Кітапханада күні бойы отырып...

Кітапхана – Иман, Сабыр бесігі,
Кітапхана – ақ бастауы арманның,
Кітапхана – ақылыңның есігі,
Досым, саған осыны айтпақ болғанмын.



КІТАПХАНАДА — ЖАҢА БАСШЫ!

Қазақстан Республикасы Ұлттық академиялық кітапханасының бас директоры лауазымына Үмітхан Дәуренбекқызы Мұңалбаева тағайындалды. Қазақстан Республикасы Мәдениет министрлігінің 16 маусымдағы №79-К бұйрығы негізінде аталған ведомствоның жауапты хатшысы Қуатжан Уәлиев кітапхана ұжымына жаңа басшыны таныстырып, бірқатар тапсырмалар мен міндеттер жүктеді.

Педагогика ғылымдарының докторы, профессор Үмітхан Дәуренбекқызы – Алматы облысы Шелек ауданының тумасы, ұлты – қазақ, білімі – жоғары.

Үмітхан Дәуренбекқызы – 1977-1979 жылдары Есік педагогикалық училищесінде бастауыш сынып мұғалімі мамандығы бойынша білім алған. Сонымен қатар, 1983-1988 жж. Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университетінің дефектология факультетін, 1996-1998 жж. Қырғыз Мемлекеттік университетінің Заң факультетін үздік белгімен бітірген.

Ең алғашқы еңбек жолын тәрбиешіліктен бастаған Үмітхан Мұңалбаева Алматы қаласындағы №77 мектепте директордың тәрбие ісі жөніндегі орынбасары, көп ұзамай Алматы облыстық әкімшілігінде «Тілдерді дамыту» бөлімінің бастығы, «Алматы облыстық Қазақстан халықтары Ассамблеясы хатшылығының» бас маманы қызметтерін абыроймен атқарады. Бұдан кейінгі қызмет баспалдағы 1988-2001 жж. Қазақстан Республикасы Мәдениет, ақпарат және қоғамдық келісім министрлігінің Қазақстан халықтары Ассамблеясымен жұмыс жүргізу жөніндегі бас маманы дәрежесіне жеткізілді.

Үмітхан Мұңалбаева қазіргі қызметіне дейін Астанадағы аспан асты мұражайы – «Атамекен» Қазақстан картасы» этно-мемориалдық кешенін 13 жыл бойы басқарыпты.

«Атамекен» Қазақстан картасы» этно-мемориалдық кешені – ICOM (International Council of Museums) халықаралық мұражайлар кеңесіне мүшелікке енген тұңғыш мекеменің бірі.

ИКОМ Қазақстан Ұлттық комитетінің төрайымы әрі ЮНЕСКО және ИСЕСКО істері жөніндегі Ұлттық комиссияның мүшесі Үмітхан Дәуренбекқызы ғылыми-танымдық бағыттағы Халықаралық және республикалық басылымдар – «ИКОМ Қазақстан. Қазақстан мұражайларының мұрасы», «Астана қаласының мәдени мұрасы» журналдарын жарыққа шығару жұмыстарына жетекшілік етуде. Сонымен бірге, ТМД елдері мәдениеті тарихындағы тұңғыш жоба – «Мұражай педагогикасы» оқулығының авторы әрі инициаторы.

Мәдениет қайраткері Үмітхан Дәуренбекқызы түрлі лауазымдық қызметтерді атқара жүріп, ұлттық құндылықтарымызды жинап, сақтау ісіне сүбелі үлес қосты, қазақ мәдениетінің жетістіктерін насихаттауда да аянып қалған емес.

Осылай, елге сіңірген ерекше еңбегі үшін Үмітхан Мұңалбаева «Ерен еңбегі үшін» (2005 ж.), «Қазақстан Республикасының Тәуелсіздігіне 20 жыл» (2011 ж.) медальдарымен, «Қазақстан Республикасы Туризмнің құрметті қызметкері» төсбелгісімен (2011ж.) марапатталған. «Қазақстанның еңбек сіңірген қайраткері», «Қазақстан Республикасы Білім саласының құрметті қызметкері» тәрізді құрметті атақтарға лайық танылған. Сондай-ақ Қазақстан Республикасы Президентінен бастап бірқатар билік органдарының алғыс хаттарымен бірнеше мәрте марапатталған.

Бүгінде біздің басшымыз Астана қаласы Есіл ауданы Бақылау одағының және Қазақстан мұражайлары қауымдастығының төрайымы ретінде қоғамдық істердің де көшбасында келеді.

Редакциялық алқа төрайымы
Үмітхан МҰҒАЛБАЕВА
Қазақстанның еңбек сіңірген
қайраткері, педагогика ғылымда-
рының докторы, профессор

Әкім ТАРАЗИ
Майя ЖИЕНБАЕВА
Сауытбек АБДРАХМАНОВ
Тұрсын ЖҰРТБАЙ
Хабиба АҚЖІПТОВА

Бас редакторы
Ғалия БӨКЕЙҚЫЗЫ

Бас редактордың орынбасары
Гүлжанат ЖҮБАНИЯЗОВА
Редакторы Айсұлу СЕЙІЛОВА
Дизайнер Санель АМАНОВА

Меншік иесі:
Қазақстан Республикасы Мәдениет
және ақпарат министрлігі Мәдениет
және өнер істері комитетіне қарас-
ты «Астана қаласындағы Қазақ-
стан Республикасының Ұлттық ака-
демиялық кітапханасы» республика-
лық мемлекеттік мекемесі.

Журнал Қазақстан Республикасы-
ның Мәдениет және ақпарат ми-
нистрлігінде тіркеліп, 2009 жылғы 12
қарашадағы №10493-Ж куәлігі бе-
рілген.

“PRINT HOUSE GERONA”
баспаханасында басылды.
Мекен-жайы: Алматы қаласы,
Қ. Сәтпаев көшесі, 30 а, 124 кеңсе.
Тел.: 8 (727) 2 504 740, 3 989 462

Жазылу индексі:
“Қазпочта”, “Евразия Пресс”,
“Эврика Пресс” 74330

Редакцияның мекен-жайы:
Астана қаласы, Достық көшесі, 11.
Тел.: 8 (7172) 285266,
8 (7172) 446241
e-mail: kitap446241@gmail.com

Бас редактор бағаны.....5	КӘСІП КЕЛБЕТІ Майя ИСАКАЕВА Көне тарих куәсіндей.....38
МЕРЕЙТОЙ Айсұлу СЕЙІЛОВА Көктемде дүниеге келген кітапхана.....6	ЮБИЛЕЙ Валентина ПАК В поисках истоков; из опыта работы над сборником «Первая библиотека Карағанды».....40
ӨНЕР АЛДЫ – ҚЫЗЫЛ ТІЛ «Мәңгілік ел» шешендік өнер әліпби тренингі.....8	Юлия ПИСКУНОВА По страницам истории библиотеки....44
ЮБИЛЕЙ Гүлжанат ЖҮБАНИЯЗОВА Класс от мастера.....10	КӘСІП КЕЛБЕТІ Толқын САҒЫМБАЕВА Қазіргі заманғы жоғары оқу орны кітапханаларының жеке тұлғаны тәрбиелеудегі ролі.....48
ЮБИЛЕЙ Леся СОКОЛЬСКАЯ Акустический комфорт: в поисках библиотечного решения.....12	Қарылға МЕДЕНОВА «Кітапхана – мәңгілік елдің мәдени мұрасын дамытумен сақтап қалудағы ақпараттық орта».....51
ТАҒЫЛЫМДЫ ТАҒДЫР Айгүл КЕМЕЛБАЕВА Әлкей Марғұлан қазақ ғылымындағы айбарлы ақын еді.....15	ОПЫТ Зоя ВАРИНКЕ «Мира не узнаешь, не зная края своего».....53
ЖАҢА КІТАП Жүректерге нұр сыйлап.....19	БИБЛИОТЕЧНОЕ ПОЛЕ Татьяна РУДКОВСКАЯ Супер-читиво.....58
ЖАҢА КІТАП Тұңғыш «twinbook» – төрімізде!.....20	КӘСІП КЕЛБЕТІ Гүлжан КУРУМОВА Шәкірттің санасына сәуле шашып.....60
ЖАҢА КІТАП «Берлин балықтары» романы қазақ тілінде жарық көрді.....21	БИБЛИОТЕЧНОЕ ПОЛЕ Елена ВОСКОБОЙНИКОВА-ГУЗЕВА Развитие библиотечно-информацион- ной сферы Украины и общегосудар- ственные приоритеты.....62
ЖАҢА КІТАП Қайыркен НҰРАЛИНОВА Кітапханаға «құнды тарту!».....22	ПӘЛСАПА ТАМШЫЛАРЫ Қайсар ӘЛІМ Жеке кітапхана жемісі.....68
КАЗНЭБ Гульшат ДАРИБАЕВА Наполнение казахстанской национальной электронной библиотеки: опыт, проблемы и пути решения.....24	ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ШЕБЕРХАНАСЫ Айгүл КЕМЕЛБАЕВА Сурет тілі – тілсіз тіл.....73
ОДНА СТРАНА – ОДНА КНИГА Маржан ВАПИУЛИНА Проза Саина Муратбекова – жемчужина казахской литературы.....29	КІТАПХАНАШЫ ШЫҒАРМАШЫЛЫҒЫ Айнұр ТӨЛЕГЕНОВА Жаңашыл жастар – біздің болашағымыз.....78
КІТАП МҰРАЖАЙЫ Сәуле ӨМІРӘЛИЕВА «Қазақ кітабы – қай дәуірде де әлеуметтік өмір айнасы».....34	

СОДЕРЖАНИЕ



Қымбатты біздің оқырмандарымыз, әріптестер!

Жаз бізді тосын мінезді, қияңқы, өркелеген қыз баладай көктемді кейінге қалдырып, жасыл жапырақтардың иісі аңқыған шуақты ауа райымен қарсы алады. Жаздың самал желі қыстың ызғырығы, қатты аязы туралы мүлде ұмыттырып, сені алдағы демалыс маусымы, «күн, теңіз және су жағасы» секілді ойларға батырады.

Біз үшін жаз тағы бір жағымды оқиғамен – журналымыздың кезекті нөмірінің жарыққа шығуымен атап өтіледі.

Өздеріңіз білетіндей, қымбатты әріптестер, осы жылғы сәуір айында Қазақстан Республикасының Ұлттық академиялық кітапханасы өзінің 10 жылдық мерейтойын атап өтті. Кітапхана өміріндегі маңызды күнге байланысты көрнекті қоғам қайраткерлерінің, депутаттардың, облыстық кітапхана қызметкерлерінің қатысуымен кең ауқымды бағдарлама дайындалды. Мерекелік бағдарлама шеңберінде өткізілген барлық іс-шаралар біздің осы нөмірімізде беріледі.

Қазіргі нөмірдің беттерінде біз сіздердің назарларыңызға Талдықорған қаласында «Бір ел – бір кітап» акциясы аясында өткізілген «Сайын Мұратбековтың прозасы – алтын ғасыр әдебиетінің маржаны» тақырыбындағы ғылыми-тәжірибелік конференциядан мәлімет ұсынамыз. Сондай-ақ сіздер мерейтойын атап өткен екі облыстық кітапхананың – С. Мұқанов атындағы Солтүстік Қазақстан облыстық әмбебап ғылыми кітапханасының және Н. Гоголь атындағы Қарағанды облыстық әмбебап ғылыми кітапханасының тарихымен таныса аласыздар, сонымен қатар Қазақстандық Ұлттық электронды кітапхананы толымдау барысында ҚРҰАК қорына түскен жаңа кітаптар туралы білетін боласыздар.

Құрметті біздің оқырмандарымыз, бізбен бірге болыңыздар, сіздерді кітап, оқу әлемі туралы көптеген қызықты және пайдалы ақпараттар күтіп тұр!

Ізгі тілекпен,
бас редактор Фалыя БӘКБЕЙКЫЗЫ

КӨКТЕМДЕ ДҮНИЕГЕ КЕЛГЕН КІТАПХАНА...

70
ЖЫЛ

Қазақстан Республикасының
Ұлттық академиялық
КІТАПХАНАСЫ



23 сәуір - Бүкіләлемдік кітап және авторлық құқық күні, сондай-ақ Қазақстан Республикасы Ұлттық академиялық кітапханасының құрылған күні (23.04.2004). Осы он жылдық мерейтойына байланысты аталған кітапханада Ашық есік күні өтті.

Салтанатты жиында ең бірінші сөз тізгінін ұстаған Фаля Бөкейқызы кітапхананың қалыптасу, даму тарихына тоқталып, бас қаладағы бірегей мекеменің бастауында тұрып, бүгінгі қалпына жеткізуге жан аямай тер төккен тұлғаларға шын ниеттен алғыс білдірді.

Мерекелік шараға Қазақстан Республикасы Парламентінің депутаты Жабал Ерғалиев, ҰҒА академигі Фарифолла Есім, Ұлттық академиялық кітапхананың

МЕРЕЙТОЙ

тұңғыш бас директоры, Қазақстан Республикасы Кітапханашылар ассоциациясының президенті Роза Бердіғалиева, Назарбаев Университеті кітапханасының директоры Әлия Сәрсембинова, Назарбаев Университеті кітапханасы директорының орынбасары Джим Эйджи, аймақтық кітапхана өкілдері және кітапхана ардагерлері қадірлі қонақ ретінде қатысты.

Бұл кітапхананың дүниеге келу дәуіріндегі дәйекті дәлелдерді Қазақстан Республикасы Кітапханашылар ассоциациясының президенті Роза Бердіғалиева баяндап берді:

– 2000 жылы Ұлттық кітапханада бас директор едім. Сол күндердің бірінде Президент Нұрсұлтан Әбішұлы кітапханамызға келіп, «кітапхана қандай болуы керек, астанаға кітапхана құру қажет пе?» деген сөкілді сауалдар қойды бізге. Сонда біз ұжым болып қазіргі заманға сай кітапхана құрылса, оның қоры қазақ тіліндегі кітаптармен толықтырылса деген ниетімізді білдірдік. Араға бір жыл салып баспасөз бетінде жаңа кітапхана құрылатындығы туралы мақала жарияланды. Әрине, көңілімізді қуаныш кернеді. Бірде біздің қолымызға хат келіп түсті, хат мәтінінде жаңа кітапхананың тұжырымдамасын әзірлеу қажеттігі баяндалған. Конгресс кітапханасынан кем болмай, он қабатты кітапхана салынады деп ойладық. 2003 жылы менен «кітапхананың директоры боласыз ба?», – деп сұрады. Мен келісімімді бердім. Сөйтіп, кітапханаға келсек, төрт қабатты екі миллионға ғана есептеп салыныпты. Кішігірім ғимаратта ғаламторға енуге де мүмкіндік болмаған еді. Сонымен, бір жылдай уақытта тұжырымдама жазылып бітті, осылай «кітапхананың керемет картинасы» дүниеге келді. Соның нәтижесінде, 2004 жылғы 23 сәуірде Астана қаласындағы «Қазақстан Республикасының Ұлттық академиялық кітапханасы» Мемлекеттік мекемесін құру туралы Үкіметтің №461 Қаулысы шықты. Міне, біздің еңбегіміз еленіп, серпінді дамуға құлаш сермеген кітапхана көз алдымызда қалыптасып келеді. Ғұмыры ұзақ болсын!

Осылай, он жылды мұрағат қойнауына мәңгілікке қалдырған кітапхананың тарихын, таңғажайып оқиғалар көрінісін саралай келе кітапхана әкімшілігі оқырмандарын, серіктестерін және қызметкерлерін марапаттауға кезек берді. Алдымен, жазушы, Қазақстан Республикасы Парламенті Сенатының депутаты Жабал Ерғалиевке кітапханамен белсенді ынтымақтастығы үшін «Кітапхана жанашыры» медалі табысталды. Ал философия ғылымдарының докторы, академик Ғарифолла Есім «Оқуды қолдаған ең үздік қайраткер» аталымы бойынша сертификатқа ие болса, М. Масенованың сертификаты «Алғашқы оқырман» болғандығын айқындайды. Сонымен қоса, қазақстандық бірқатар кітапханашылар «Кітапхана ісінің шөбері» медалімен марапатталды.

«Ұлттық ұғымға ұласқан кітапхана» тақырыбындағы көрмеге қойылған құжаттық материалдар кітапхананың іргесі қаланған күнінен бастап бүгінге дейінгі қалыптасу кезеңдерін сипаттайды.

Кітапхана тарихының жарқын бетіне айналған атаулы күнде қонақтар кәсіби-танымдық бағыттағы бірнеше шеберлік сағаттарына қатысып, арнайы дәрісті тыңдауға мүмкіндік алды. Айталық, Қазақстан Республикасы Кітапханашылар ассоциациясының президенті Р. Бердіғалиеваның шеберлік сағаты; Қазақстан Журналистер одағының мүшесі, шешендік өнерді зерттеуші Б. Мұсабековтың шешендік өнер туралы сабағы; Челябинск Мемлекеттік мәдениет және өнер академиясының оқытушысы Л. Сокольскаяның «Акустический комфорт: в поисках библиотечного решения» атты дәрісі. Бұдан әрі қарай журналымыздың осы санында дәріскерлер материалдарынан қысқаша үзінді ұсынылады.

Айсұлу СЕЙІЛОВА



«МӘҢГІЛІК ЕЛ»

ШЕШЕНДІК ӨНЕР ӘЛІПБИ ТРЕНИНГІ

(Бақытқали Мұсабековтің материалынан)



«Жас кезімде жинақтаған қазақтың би-шешендерінің сөзіне өз басым таң қалатынмын. Ойпырмай, ә! Оқымаған, қараңғы халықтың сөздері, ақыл-ойы анау гректің Сократы, Платоны, Аристотелінен артық болмаса, кем емес!»

Үстіміздегі жылы Абай оқуларына қатысқан өдім. Сол жиында қазақтың би-шешендерінің белді өкілдерінің бірі Мөңке би толғамдарының батыс ғұламаларынан басым түсетінін түсіндіріп өттім.

«...Қазақтың болашағы қандай болады?», – деген сауалға болмысынан сәуегей Мөңке би бабамыз былай деп толғапты:

Құрамалы, қорғанды үйің болады,
Айнымалы, төкпелі биің болады.
Халыққа бір тиын пайдасы жоқ
Ай сайын бас қосқан жиын болады.
Ішіне шынтақ айналмайтын
Ежірей деген ұлың болады.
Ақыл айтсаң ауырып қалатын
Бедірей деген қызың болады.
Алдыңнан кес-кестөп өтетін
Кекірей деген көлінің болады.
Ішкенің сары су болады,
Берсең итің ішпейді,
Бірақ адам оған құмар болады,
Қиналғанда шапағаты жоқ жақының болады.
Ит пен мысықтай ырылдасқан,
Еркек пен қатының болады...
Соның бәрін көресің,
Көріп барып өлесің...

...Қазақтың би-шешендерінің мұрасын насихаттайын деген ниетпен үлкен туындылар жасаған өдім. Шешендік өнерді алдымен, өркімнің қанына сіңдірейін деп, оған «шешендік өнер әліпбиі» деген айдар тағып, он сабақ әзірлеген болатынмын.

Сонымен, қоғам неден қорқады? Ең бірінші, адам өлімінен, ажалдан, жақындарын жоғалтудан қорқады. Екіншіден, сөз сөйлеуден қорқады. Мұны Бұқар жырау бабамызша тарқатсақ: «...Ел бастау қиын емес, қонатын жерден көл табылады. Қол бастау қиын емес, шабатын жерден ел табылады. Шаршы топта сөз бастаудан қиынды көргем жоқ».

Енді жоғарыда ескерткен он сабақтың бірекеуіне тоқтала кетейін.

Бірінші сабақ

Көпшілік алдында сөйлеу қорқынышынан арылу. Бұл тәжірибенің кемдігі, білім деңгейінің төмендігінен болады. Психологиялық дайындық қажет. Өзіңе сенімді, берік бол. Күлкі болудан қорықпай-ақ қойыңыз.

Екінші сабақ

Ортаға шыққан кезде нендей мәселені, нендей мақсатты алға тартамыз? Осы жағын нақтылап, жоспарлап алуымыз керек. Негізінде, үш сөйлем мүшесінің (зат есім, сын есім және өтістік) сұрақтарына жауап беретіндей болуы керек. Қысқасы, өз сөзіңізден өзіңіз ләззат ала біліңіз, қолданып, байқап барып, тәжірибе жинақтаңыз. Тарихта тек шешен, билердің аты қалады. Сондықтан, машықтанып, тәжірибе алған кез келген шешен қай ортада болсын өзін еркін сезінеді...

Жалпы адам баласына «Кім жақын? Не қымбат?». Нақ осы сауалдарға кезінде Қазыбек би бабамыз былайша жауап беріпті:

– Тату болса, ағайын жақын,
Ақылшы болса, апайың жақын.
Бауырмал болса, інің жақын,
Инабатты болса, көлінің жақын.
Алдыңа тартқан адал асың,
Қимас жақын – қарындасың.
Сыбайлас болса, нағашың жақын,
Адал болса, досың жақын.
Еркелейтін нөмерең жақын,
Өз ұрпағың – шөберең жақын.
Жан серігің жас кезіңнен,
Бәрінен де әйелің жақын...

Алтын ұяң – Отаның қымбат,
Құт берекең – атаң қымбат,
Мейірімді анаң қымбат,
Асқар тауың – өкең қымбат,
Туып өскен елің қымбат,
Кіндік кескен жерің қымбат,
Ұят пен ар қымбат,
Өзің сүйген жар қымбат...»



Қазақстан Республикасының
Ұлттық академиялық
КІТАПХАНАСЫ

Класс от МАСТЕРА

В рамках празднования 10-летия нашей библиотеки был организован мастер-класс от президента Библиотечной Ассоциации Республики Казахстан, первого генерального директора НАБ РК, кандидата исторических наук Розы Бердигалиевой.

Вашему вниманию предлагаем выдержки из состоявшейся встречи с ветераном библиотечного дела, открывшим дорогу в эту профессию десяткам людей и показавшим все плюсы и минусы этой, как и любой другой, деятельности.

С присущей ей обаянием и харизмой Роза Амангалиевна быстро расположила к себе зал, заряжая присутствующих неудержимой энергией, оптимизмом и своими фонтанирующими идеями. Абсолютно незаметно пробежал отведенный ей час времени, в течение которого было сказано много – и опыт прошлых лет, и новаторство в библиотечной сфере, и, конечно же, «о своем, о женском». Итак, передаем слово Розе Амангалиевне.

ЮБИЛЕЙ

«Во-первых, хочу поблагодарить Национальную академическую библиотеку за приглашение на этот чудесный праздник. Я очень рада, что встретила еще раз с вами, вокруг знакомые, приятные лица, атмосфера тепла и доброты. Потому что библиотека – это для меня все. Я отдала более 50 лет служению на этой ниве, и продолжаю по сей день. Сейчас я работаю в консерватории г. Алматы. До этого занималась формированием библиотеки Казахского Национального университета после их переезда в новое здание «Шабыт». Наряду с этим начала заниматься проектами по библиотечному делу. Написала проект «Электронная нотная библиотека Казахстана», который получил финансирование и мы начали оцифровку нот КазНУИ. Но, как оказалось, одних нот этого университета было недостаточно. Поэтому в Алматы Жания Аубакирова на базе консерватории открыла библиотечный информационный центр, где я и работаю директором. На сегодня в рамках проекта оцифровано 45 тыс. документов. Поэтому, возможно, дорогие коллеги из областных библиотек, нам предстоит сотрудничество в этом направлении.

На данный момент мною движет одна цель – усилить казахстанский контент в Интернете. Так как в этом году темой Библиотечной Ассоциации РК, которую я объявила в Таразе в прошлом году, является трансформация библиотек в Интернете. Мы, библиотекари, должны захватить Интернет, иначе нас постигнет малоприятная участь кануть в Лету. Мне всегда хочется, чтобы наша работа отражалась в социальных сетях, чтобы мы были активными и современными. Потому что, мы с вами прекрасно знаем, в последнее время все чаще возникают вопросы о необходимости библиотек. Для этого мы должны расширить рамки библиотечной деятельности.



Я являюсь экспертом по странам СНГ в комиссии по Азии и Океании. Мы встречаемся, обсуждаем и решаем возникшие вопросы. Недавно такая встреча состоялась в Малайзии. Среди прочих тем также обсуждалась тема не просто участия, а именно выступления представителей стран СНГ на международных форумах. О нас должны знать! Ведь зачастую нашу страну представляет довольно внушительная делегация, но ни одного выступления, доклада ...

В октябре текущего года в Алматы состоится «Культурная столица СНГ - 2014». И так как я состою в оргкомитете, предложила в рамках мероприятий провести и «Библиотечную столицу - 2014». Темой встречи будет работа городских ЦБС и детских и юношеских библиотек. Толчком к выбору темы стало создание городской библиотечной системы в Москве, со своим законом, положением.

Порой мы бываем заиклены на работе, а если оглянуться, то вокруг столько прекрасного! Нужно просто уметь все это увидеть. А чтобы это увидеть нужны внутреннее спокойствие и любовь! Особенно это важно при работе в женских коллективах, какими часто являются библиотеки. Нужно радоваться жизни и дорожить каждой минутой. Вот и я решила открыть в себе новую грань – беру частные уроки вокала для профессионального пения. В человеке столько всего сокрыто! Нужно уметь это разглядеть и применить. Поверьте, если закрывается одна дверь, то открывается другая».

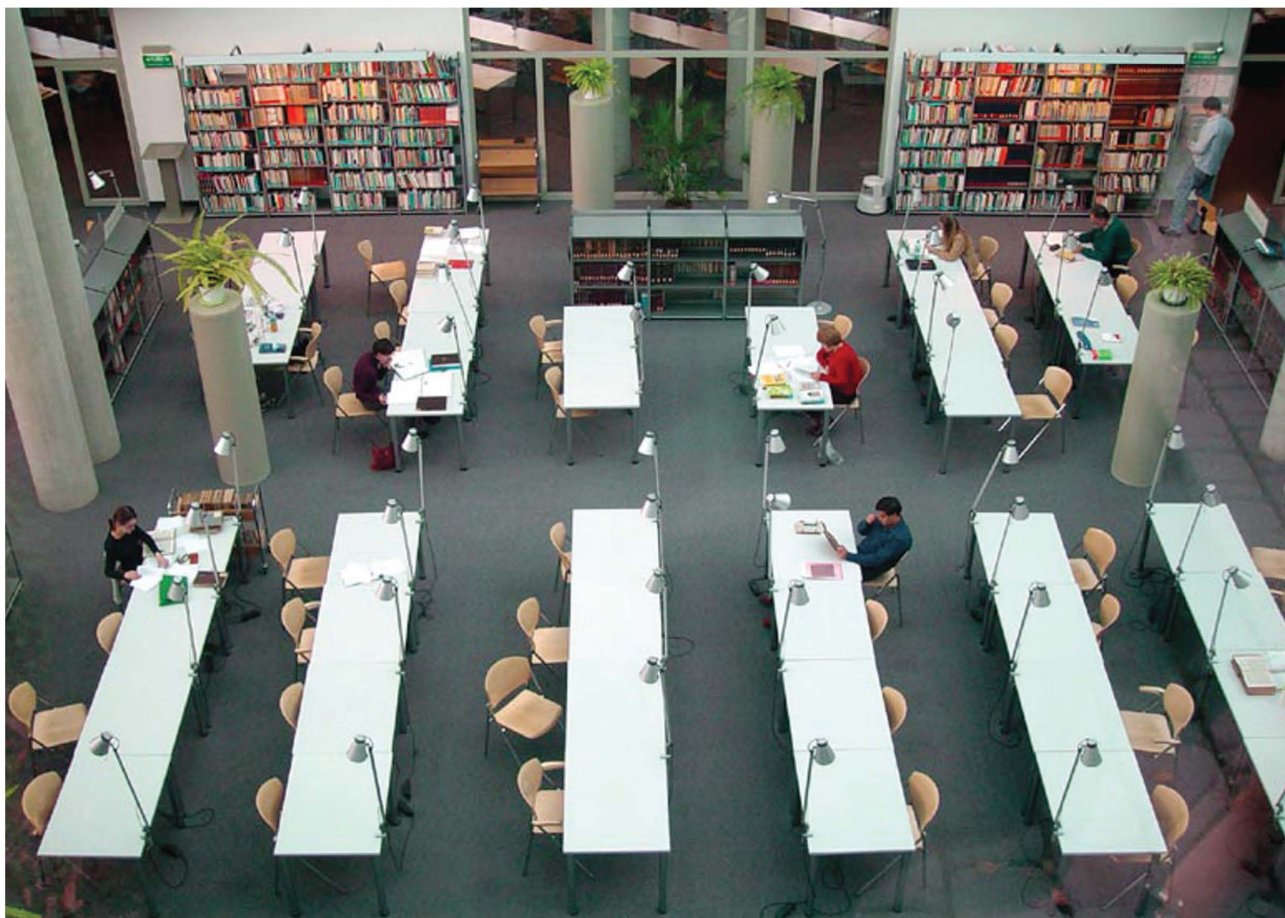
Гулжанат Жубаниязова



Леся СОКОЛЬСКАЯ,
доцент кафедры «Библиотечно-информационная деятельность»
Челябинской государственной академии культуры и искусства,
кандидат педагогических наук

Акустический комфорт: в поисках библиотечного решения

Любое учреждение имеет как визуальный, так и акустический образ. Библиотеки традиционно воспринимаются как учреждения тишины. Более того, бесшумность библиотек стала важнейшим отличительным признаком. Тишина – главный фактор, дающий представление об идеальной библиотеке. Вот фразы, незамысловатые рифмы на эту тему: «Библиотека, в зале тишина. Ты здесь сидишь, часов не замечая», «Тишина в библиотеке. Запах книжной пыли сладок» ... И таких стихов можно найти очень много.



Безусловно, были и есть причины складывания традиции «бесшумного» образа библиотеки. Я думаю, две группы. Первая – технологические причины. Библиотека никогда не была учреждением, требующим активного использования звукопроизводящих механизмов. И то, что различного рода подъемники, тележки для книг в больших библиотеках используются уже столетия, а позже появились лифты, передвигающиеся стеллажи, печатные машинки, телефоны, магнитофоны, кондиционеры и другое оборудование, это все не выводило общее состояние библиотек за рамки тихих учреждений. В значительной мере это было связано и с тем, что шум скрадывался классическими методиками строительства, книгами, ковровыми покрытиями.

Современная жизнь наполнила техникой, механизмами и библиотеки. И во многом они ориентированы на молодых, продвинутых пользователей. Компьютеры, ксероксы наполняют библиотеку тех-

нологическим шумом, который, возможно, далее следует именовать функциональным звуком, без которого представить ее уже невозможно. Однако, одной лишь констатации этого факта недостаточно, так как однозначно, он привносит в библиотечную жизнь серьезные социальные, медицинские, архитектурно-планировочные проблемы. А именно, создают определенный психологический дискомфорт для определенной части пользователей, который может оттолкнуть их от библиотеки, негативно воздействовать на некоторых читателей библиотеки, вызывая неприятные ощущения, усталость, головную боль.

Требуется разработка новых методик строительства библиотечных зданий, включающих использование звукоизолирующих окон, стен и потолков для защиты от внешних шумов, звукопоглощающих фильтров и другое. Вопрос этот настолько специфичен, что требует особого обсуждения, и в данном

случае я только ограничиваюсь его постановкой.

Вторая группа причин формирования образа тихой библиотеки – это социальная. Само наименование нашего учреждения с выраженным религиозным подтекстом, я имею в виду слово «Библия», отражающий действительно исторические корни, создавали традицию храмового отношения к библиотеке. До сих пор применяется метафора «храм культуры». Как вам известно, храм – убежище покоя и тишины. Поэтому в библиотеке-храме должна быть торжественная тишина.

Весьма существенное значение имеет в нашем случае и такой интересный факт, как эволюция способа чтения. Многие годы чтение осуществлялось только вслух. Соответственно, если оно происходило в помещении библиотеки, то сопровождалось неизбежным шумом – все сразу читали вместе вслух. Однако в конце XIII века положение меняется. В университетах Сорбонны, Оксфорда, Кембриджа библиотеки устраиваются в центральном зале, устанавливаются столы-пюпитры, скамьи, где читатели сидят рядом. Именно в XIII веке в библиотеках начали требовать соблюдения тишины. Прежде, когда все читали вслух, голос каждого был заслоном от другого. Когда перешли на чтение «про себя» шум перестал быть помехой. Идеологические обстоятельства развития библиотечного дела намного усугубили образ тихой библиотеки. Пафос советского библиотечного учреждения состоял в том, что оно руководящее чтением, развитием, назидательное что и как читать, управляющее этим процессом. Несколько придавленное положение читателя такой библиотеки, имеющее мало прав, невольно заставляло его в столь значимом общественном учреждении строго соблюдать его предписания.

Действительно, атмосфера библиотечной тишины обеспечивалась и документами, и личным примером и контролем библиотекарей. До сих пор мы не можем извести из общественного сознания стереотип библиотекаря – «серой мышки» в шерстяных носках и тапках.

Но все изменилось в нашем библиотечном царстве-государстве. Настолько изменилось, что рушатся вековые традиции. Более того, именно на таких примерах, как в частности, тот, о котором я говорю, разрушение образа тихой библиотеки, и можно увидеть, насколько меняются такие глобаль-

ные профессиональные основы, как философия и идеология информационно-библиотечного обслуживания.

Не меньше звуков в атмосферу библиотеки приносят новые социальные обстоятельства. Общая демократизация жизни, признание прав личности на многие свободы, даже определенное культивирование идеи на свободу самовыражения человека сказались и на поведении людей, как пользователей библиотек. Как всегда эта тенденция зародилась в американских и европейских библиотеках.

Сегодня, однако, возникает несколько поводов задуматься, перестали ли мы считать тишину одним из ценностей библиотеки или всего лишь боремся за достойный компромисс. Как показывает зарубежный опыт, реально присутствующий сегодня и одно и другое.

Но, тем не менее, есть все основания констатировать, что шум в современной библиотеке – звук ее новой рабочей атмосферы, связанный, как с использованием техники, так и с изменением отношения к библиотеке и статуса ее пользователя. Вероятно, признанием этой реальности и объясняется тот факт, что проблема шума и тишины в библиотеках нашла отражение даже в таком авторитетном документе, как руководство ИФЛА по работе публичных библиотек (в России опубликовано в 2011 г.). В его разделе «Назначение помещений» говорится о том, что при проектировании здания новой библиотеки необходимо предусмотреть различные предназначения помещения, в том числе такие, где соблюдается полная тишина, достаточно тихие помещения для учебы и чтения. И в то же время помещения, где, однозначно, будет главенствовать звук, достаточно просторные, удобные помещения для публики, позволяющие пользоваться библиотекой надлежащим и удобным образом, пространства для групповых встреч различных размеров, отделы для молодежи должны иметь оборудование для компьютерных игр, телевизоры или плазменные экраны. Зонирование, входящее в практику многих библиотек, предполагает возможность разного шумового режима.

И в заключение хотелось бы отметить, что адекватность акустического образа современной библиотеки следует рассматривать как фактор ее динамичного социального развития.

Ғұлама ғалым Әлкей Марғұланның 110 жасқа толуына, сонымен қатар Мемлекеттік «Мәдени мұра» бағдарламасының 10 жылдығына арналған «Әлкей Марғұлан және қазақ ғылымы» тақырыбындағы «дөңгелек үстел» мамыр айының аяғында Ұлттық академиялық кітапханада зор энтузиазммен өтті.

ӘЛКЕЙ МАРҒҰЛАН

қазақ ғылымындағы айбарлы ақын еді

Астананың зиялы қауымы бас қосқан бұл жиынға Әлкей Марғұланның туған қызы Данель Әлкейқызы Алматыдан арнайы келіп қатысты. Академик Әлкей Марғұлан тұлғасы мен феномені туралы сүбелі әңгіме қозғалып, ғалым ғұлама қазақ рухының жоқтаушысы болып, ғылымның сан саласында олжа салған рухани болмысы кейінгі буын жадынан ешқашан өшпейтінін бұл басқосу анық айғақтады.

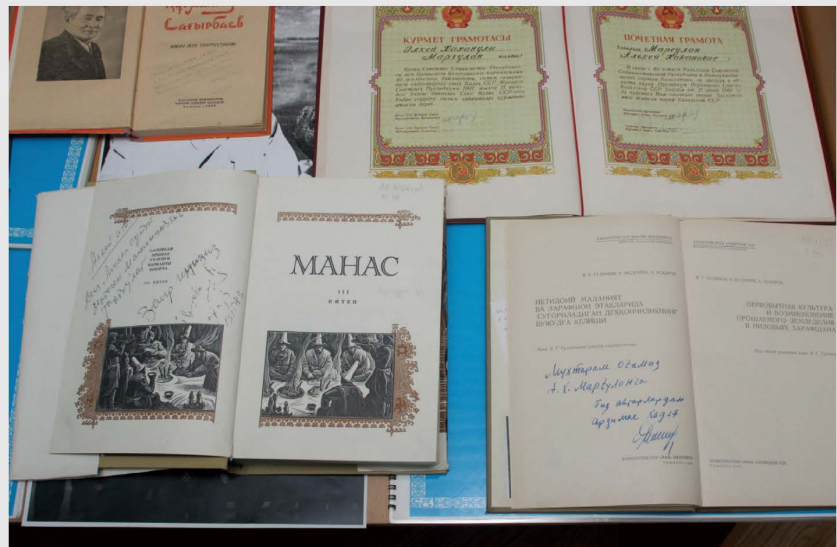
«Дөңгелек үстелді» Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің профессоры, тарих ғылымдарының докторы Мақсат Алпысбес жүргізді.

Ең алғаш сөз алған философия ғылымдарының докторы, академик **Жабайхан Әбділдин:** «Ол кездегі қазақтың нағыз тарихы – көне тарих. Нағыз тарих тереңде. Мағжан Жұмабаевты пантюркист деген соң көне тарих ешкімге керегі жоқ сияқты болатын. Соны тұңғыш көтерген Әлкей Марғұлан – қазақтың ұлы данасы, бүкіл халыққа өнеге айтатын, өткенін білетін, болашақты болжайтын. Бұл кісінің білмейтіні жоқ, архивті терең білетін. Ол қазақ тілінің ұмытылып бара жатқан қатпарларын зерттеп көтерді. Ескі қазақтың әдет-ғұрпы, мінезі, Күнге, Айға, жұлдызға қа-





лай қарағаның, отқа табынғаның, тәңіршілдікті терең білді, ұлтқа тән этнографиялық құндылықтардың тамырын зерттеді. ...Қазақ экологияға ең ізетті, мал бағып, табиғатпен бірге өскен халық. Соны арқасында қазақ дүниетанымы ерекше халық болып қалыптасты. Әлкей Марғұлан ең көне мәдениетімізді ашты. Мыс қорыту, темір, металлургия біздің дәуірге дейін болған. Көктен түспеген халық... Әлкей Хаканұлының жасаған ерлігі – Шоқан Уәлихановтың 5 томдығын шығарды, Шоқан мұрасымен 10 жыл отырды. Шашылып кеткен нәрсе. Соның бәрін тапқан Әлекең, талдап, қазақ халқының кәдесіне жаратуға берді. Ғылымға деген ұлы сүйіспеншілік, үлкен білімділік. Тарихты жақсы білген соң ол «Қазақ халқы кім?» деген сұраққа жауап берді. Қазақ деген жартылай көшпелі халық. Көне замандарда қазақ жерінде 400-ге тарта қала болды. Қыстауы, жайлауы болды, жайлауында бірнеше құдығы болған. Өзен жиіінде, тау бөктерінде, шөп бұрқырап өскен жерде қазақ мекендеген. Жылқыға жер астында шөп болса болды. Әлкей Марғұланның 14 томнан тұратын ғылыми шығармаларында үлкен қазына жатыр», – деп түйіндеді сөзін.



«Әкем ас үстінде үнемі мынаны ескертетін еді. Жарық дүниеде мәдениетті тамаша түсінетін екі халық бар: бірі – француздар, екіншісі – қазақтар. Сол сөз шындық екенін енді түсіндім. Туған халқын сонша жақсы көретін. Қазақ халқының мәдениетін жан-жақты тексерген адам. Мыңдаған шақырымды жаяу басып өтті. Қазақ жерін құба жон, тіршіліксіз деген сөз теріс екенін көрсетіп берді. Отырықшы тайпалар көшті қамдайтын. Жезқазған-Ұлытау аймағын алғаш зерттеді. «Таңбалы таста» қазақ тайпалары «Алаш!» деп ұран шақырып, ұлт болуға қадам жасады, қазақ осыны білу керек деп отыратын. «Сарыарка. Горное дело» атты кітабын ешқашан баспайтын шығар деп ойлайтын. Қазақ жері металл игерудің басы болды. Бұл жаңалық ұлттық әрі адамдық мақтанышқа бек лайық деп айтатын еді. ...Әкем қатты дауыс көтермейтін, даукес адам емес, иіні жұмсақ адам еді», – деп естелік айтты ардақты әкесі туралы қызы **Данель Әлкейқызы**.

ТАҒЫЛЫМДЫ ТАҒДЫР



Жазушы-ғалым **Тұрсын Жұртбай** да академик тұлғасына көз көргенін қосты: «Әлкей Марғұлан қазақ халқының алтын, қормалды дүниесін жаңғыртты. Мұрағатану, археология, этнография, фольклор, т.б. ғылымдар Әлкей Марғұлан болмаса ойсырап қалар еді. Мен Әлекеңнің 21-ден астам мақаласын жариялаған екенмін. Ойлау жүйесі біздің күнделікті үйренген ырқымыздан тыс екені таң қалдырады. Әлекеңнің өміріндегі ең қиын кезеңдері 1930-1934 жылдар. Бішкек арқылы Қандыадырға қолжазбасын тыққан екен, таба алмай кетті. Өзінің ең қимас заттары бар еді, Данель апай соны Отырар кітапханасына берді. 5 томдық эпистолярлық жанрдағы хаттарын дайындап жатырмыз. 1932-34 жылғы ашаршылықтан келген соң Әлкей Марғұлан Орталыққа, Қазақбаевқа өлде ашаршылық деп хат жазады. Репрессия басталғанда Комаров Әлекеңе: «Сен Қазақстанға қайтпа, із жасыр», – деп ақыл берген. Сөйтіп, жас күнінен Әлекеңді қазақ халқының бақыты үшін Құдай сақтап аман қалған. ...Ол кезде Әбдіжә-

міл Нұрпейісов бастатқан Ілияс Есенберлиннің жаулары болды. Әлекең маған: «Есенберлин аяулы жазушы ғой, Әуезовтан соң қазақтың тарихын көтерген жазушы. Рушылдықты зерттеші сен», – деді. Әуезов Лениндік сыйлықты алған соң Қаныш Сәтбаев екеуін шақырып алды, «Абылай мен Кенесары қалып бара жатыр, Мұхтар, сен сыйлық алдың, Әлеке, сен академиксің, дайындаңдаршы», – дейді. Сонда Әуезов қайтадан «Хан Кенені» жазған ғой. Әлкей Марғұланның Абылай туралы жиғаны Ұлттық мұрағатта жатыр. Омбыдағы барлық мұрағатта Әлекеңнің қолы бар. Әлкей Марғұлан – ғылымдағы ақын. Жазғандары көркем эпос сияқты».

Зейнолла Самашев, тарих ғылымдарының докторы, археолог-ғалым: «Әлекеңнің көп саланы иемденуі кездейсоқ емес. Ең тамырынан бастау керек болды. Көне металлургия мәселесіне ауысты. Дұрыс мағлұматтар алу идеясынан туған болатын. Екінші дүниежүзілік соғыстан соңғы қа-

зақ ғылымында кісі аз болды. Ғұлама ғалымға айналғаны қазақ руханиятын қызғыштай қоруынан. Евроцентристік идея, орыс ғалымдары да біздің халықты көшпелі дейді. Көне мыс қорыту, қола табу, бұл істің артында не жатыр? Отырықшы, кен қазушы қоғамда өлеуметтік топ болуға тиісті. Таза металл шығарады. Көне металлургия орталықтарының барлығына енді назар аудара бастады. Қалба, Алтай, Нарын орталық Қазақстан жерінен шыққан кен Иракка дейін тасымалданған екен. Сауда дамыған өркениет. Қазіргі ғалымдар енді мойындады. Қазақ даласындағы төл мәдениет – Беғазы-Дәндібай мәдениеті екенін мойындады. Сарайшыққа көп көңіл бөле бермейді. Империяның 3-ші қаласы болған. 1950 жылы Әлкей Марғұлан Сарайшықты қазған».

Қарағандыдан келіп қатысқан Әлкей Марғұланның нөмөре інісі **Мырзакәрім Адашұлы** «Ұлы атам – Толыбай би. Әлкей атам 5 жасында толығымен арабша хат таныпты. Ол хиссаны жатқа айтса, аталары бата берсе, өйелдер жылап отырады екен. «О, шіркін, туған жер!» – деді бірде Әлкей атам. Атақоныстың тау-тасының атауын, тарихын білетін. «Қисық тау деп неге аталған?» десең: «Ол таудың төрт құбыласы мол жайылым. Балалар төлді бағады. Бұзаулар жамырап кетеді. Балалар сол тауға қашып тығылып, содан Қисық тау делінген. Сол тауға барып білімін ашқан. Атам мені біртүрлі жақсы көруші еді, сен Хаканға тартқансың, ұлың туса атын Шоң қой деді. Асқар қойдық».

Тарих ғылымдарының докторы, профессор **Жамбыл Артықбаев** ғалымның еңбектерін әлі де терең зерттеу қажеттігін алға тартты: «1990 жылғы конференцияға қатыстым. 4 томдық қазақ этнографиясының 1 томын Әлекеңе арнадым. Біз игі-жақсыларымызды өлемдік дәрежеде тұлға ретінде зерттей алмай жатырмыз. Шүршітқырған тауы тұр. Неге шеткі ауыл дейді? Жауға қарсы қойған соң. Барымта, сырымтасы көп болатын. Әлекеңнің ғалым болып қалыптасуына Қаныш Сәтпаевтың игі әсері болды. Әлекеңе бағыт-бағдар берген Қанәкең. Бір келгенде екеуі Баянауылдың өз басына соқпай кетті. Қудалау өтіп кетті ме?! Белсәңділер, нашар естеліктер болды ма екен?! Әлихан Бөкейханов бастаған қазақ арыстары – Әлекеңе әсер еткен екінші мектеп. Беғазы-Дәндібай даласын зерттеуді есиет қылып айтып кеткен Әлихан Бөкейханов сияқтанады маған. Әлекең Москвада Әлиханның үйінде тұрған».

Осы орайда Жабайхан Әбділдиннің жеткізгені: «Беғазы-Дәндібай мәдениеті қазақ халқы көшпелі емес деген идеяны дәлелдеген. Біз осы жерде ғұн заманында да болғанбыз. Шовинистер көшпелі халықтың еш

мәдениеті жоқ деп шулайды. Қыпшақтар біз жартылай көшпеліміз, анық қыстауымыз бар деген. Кіші жүз мекендеген жерлерде, 18 ғасырдағы бейіттері көз тарттады. ...Әлкей Хаканұлының айтуынша, дүниедегі ең биік шың – ғылым, білім, мәдениет. Шын құндылықты саналы түрде түсінгені ғой, Әлекең де, Мұхаң да қызметке қызықпаған».

Ал **Данель Әлкейқызы**: «Бәлкім, әкем туралы ғылыми мемуарлық шығарма жазу керек болар».

Ақын, Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі, Қазақстан Республикасы Ұлттық инженерлік академиясының мүше-корреспонденті, Қазақстан Республикасы Мәдениет қайраткері, Әлихан Бөкейханов атындағы сыйлықтың лауреаты **Бақытжан Тобаяқов** «Марғұлан орбитасы» атты ұлы тұлғаға арнау өлеңін оқыды.

Белгілі ақын, жыршы **Баянғали Әлімжанов** Әлкей Марғұланның есімі көзі тірісінде ұранға шыққан батыр бабасы **Олжабай батыр** туралы аңыз-өңгіме айта келіп, былай деді: «Әлекең – жер астынан өз халқының тағдырын іздеген адам. Қызғыз халқының эпостық жыры «Манастың» бір тарауын «Көкөтайдың өртегісі» деп Әлекең аударған».

Қазақтан шыққан жалғыз манасшы **Баянғали ақын** «Манас» жырынан төгілте, үлкен шеберлікпен үзінді жырлағанда қалың аудитория, студенттер, сарбаздар серпіле, сүйсіне тыңдады.

Әлкей Марғұлан атындағы №40 мектеп-лицейінің директоры **Ербол Іргебай** «Әлкей Марғұлан өмірі мен шығармашылығы арқылы жан-жақты дамыған тұлғаны қалыптастыру» тақырыбында бейнебаян көрсетіп, академикке арналған тамаша мұражай ашып отырған мектепте ғұлама ғалымға қатысты өткізілген іс-шаралар туралы әңгімеледі. Қос бірдей шәкірті Әлкей ғалымға арнаған өлеңдерін оқыды.

Этнограф-ғалым **Темірғали Аршабеков** «Әлкей Марғұлан және Ұлытау өңірінің тарихи-мәдени мұрасы» тақырыбында ой тарқатып, Қазақ хандығының ордасы – Ұлытау, 1998–2000 жж. Жошыхан кесенесін қалпына келтіруде тастағы таңбалар, теректі таңбалар қажет болғанын айтты.

«Дөңгелек үстелді» Ұлттық академиялық кітапхана бас директорының орынбасары **Ғалия Бөкейқызы** қорытындылап, келген қонақтарға құрмет білдіріп, ғалымның қызы **Данель Әлкейқызына** гүл шоғы мен кітап, нөмере інісі **Мырзакәрім Адашұлына** естелікке кітап сыйлады.

Айгүл КЕМЕЛБАЕВА, жазушы

ЖАҢА КІТАП

«Қазақ мәдениеті және Ислам құндылықтары», «Құран ілімдеріне кіріспе» кітаптары – Ұлттық академиялық кітапханада таныстырылған кезекті кітаптар.

Қазақстан Мұсылмандары діни басқармасының Астана қаласындағы өкілдігі «Нұр Астана» орталық мешіті мен Қазақстан Республикасы Ұлттық академиялық кітапханасының бірлескен «Кітап – білім бұлағы» жобасы аясында аталған кітапханада исламтанушы, теолог PhD докторы, Қазақстан Мұсылмандары діни басқармасының Уағыз-насихат және ғаламтормен жұмыс бөлімінің меңгерушісі Ершат Оңғаровтың «Қазақ мәдениеті және Ислам құндылықтары» атты монографиясының, сондай-ақ белгілі дінтанушы ғалым, «Нұр-Мүбәрак» Ислам университетінің ұстазы Қайрат Құрманбаевтың «Құран іліміне кіріспе» атты кітабының тұсауы кесіліп, оқырманға жол тартты.



ЖҮРЕКТЕРГЕ НҰР СЫЙЛАП...

«Қазақ мәдениеті және Ислам құндылықтары» – бұл ғылыми еңбек ислам дініндегі құндылықтарды мәдени антропологиялық феномен ретінде қарастырып, қазақ мәдениетіндегі ислам дінінің этикалық ұғымдар бастауларын философиялық, тарихи, мәдениеттану, дінтану секілді ғылымдар тоғысында, кең пәнаралық шеңберде зерттейді.

Сонымен қатар, Қазақстандағы мұсылмандық дүниетанымның аксиологиялық сипаттамасын мәдениеттанулық тұрғыдан талдайды. Монография авторы қазақ мәдениетінің қалыптасу мен даму процесіндегі ислам құндылықтары жүйесінің моральдық-этикалық категорияларын анықтап, Ислам философиясындағы ел бірлігі туралы ойлар хақында, Қазақстан үшін дәстүрлі исламға жат радикалды ағымдардың таралмауының оңтайлы мәселелері туралы ғылыми ізденіс-зерттеулерін қазіргі әлеуметтік-гуманитарлық салаға нақты мәдени-танымдық зерттеу ретінде ұсынып отыр.

«ҚҰРАН ІЛІМДЕРІНЕ КІРІСПЕ»

Қазақ оқырмандарына алдымен «Хадис ілімі» атты кітабын тарту еткен дінтанушы ғалым Қайрат Құрманбаев көпшіліктің сұранысындағы көкейкесті тақырып төңірегінде ой тербепті. Өйткені, қасиетті Құран Кәрім – дінтанудың діңгегі, дүниенің кілті.

Тұсаукесер рәсімінде Қазақстан Мұсылмандары діни басқармасының найб мүфтиі Қайрат Жолдыбайұлы және Астана қаласының өкіл имамы Наурызбай Тағанұлы бастаған кеш қонақтары автордың еңбегіне баға беріп, ақ тілектерін аямады.

Жүректерге нұр сыйлап, имандылық дәнін өккен екі кітап та дінтанушы, философ, теолог мамандарға және Ислам құндылықтарын тануды мақсат еткен ізденуші қауымға арналады.



ТҰҢҒЫШ «TWINBOOK» – ТӨРІМІЗДЕ!

XXI ғасыр поэзиясындағы қолтаңбасы бөлек қос ақын Ақберен Елгезек пен Ерлан Жүніс жуықта оқырмандарына тағы бір тың туындыларын тарту етті. Авторлардың twinbook (қос кітап немесе егіз кітап) форматында жарық көрген «Ғаршы» және «Ғаусар» атты жыр жинақтарының тұсауы кесілді.

Басылым Астанадағы «Фолиант» баспасынан 1000 да-намен жарық көріп отыр. Тұңғыш «twinbook-тің» ерекшелігі – бір кітапқа екі автор жырларының қосарланып енуі. «Жүрек маусымдары», «Кейде ойлаймын», «Тылсым хаттары», «Көбелектің гүлге хаты» тәрізді тараулардан, сондай-ақ бұған дейін баспа бетін көрмеген жаңа философиялық тармақтардан тұратын көлемді кітаптың тұсауын Қазақстан Республикасының Ұлттық академиялық кітапханасы бас директорының орынбасары Ғалия Бөкейқызы кесті.

Қазақ әдебиетінің жаңашыл жазбагерлеріне белгілі ақын Серік Тұрғынбекұлы, күйші, сазгер Секен Тұрысбек, ақын Серікзат Дүйсенғазин және ақын Бауыржан Қарағызұлы игі тілектерін арнады.

Әдеби кеште әрі қарай Әділ Ботпанов, Гүлнәр Салықбаева, Ақберен Елгезек, Ерлан Жүніс тәрізді ақындардың өлеңдеріне жазылған өуезді әндер шырқалды.

«БЕРЛИН БАЛЫҚТАРЫ» РОМАНЫ ҚАЗАҚ ТІЛІНДЕ ЖАРЫҚ КӨРДІ

Сәуір айының аяғында неміс жазушысы Элеонора Хуммелдің «Берлин балықтары» атты романының қазақ тіліндегі нұсқасының тұсауы кесілді. Аталған романды неміс тілінен тікелей тәржімалаған аудармашы әрі журналист – Рауза Мұсабаева.

Ұлттық академиялық кітапханада ұйымдастырылған іс-шараға автордың өзі арнайы қатысып, оқырман қауымға шығарманың жазылу тарихы туралы баяндап берді.

Балалық балғын шағын Қазақстанда өткізіп, өсе келе ата-анасымен атамекені – Германияға қоныс аударған жас қызды ерте кезеңнен мазалаған мыналар: суреттегі «Игарка, 1956» жазуы мен үйдегі ескі пышақ екен.

Осыдан келіп, автордың тағдыры туындының бас кейіпкерлерінің бірінің прототипіне негіз болыпты.

«Берлин балықтары» романы – әдеби шығарма. ...Бас кейіпкер бейнесінің кей тұстарын автобиографиялық деп айтуға болады. Ол арқылы өткен өмірімнен сыр шертсем де, оның бар болмысы менің мінез-құлқыма қарама-қайшы. Бас кейіпкерді сондай болғым келген, бірақ бола алмаған мінез-құлық иесі етіп бейнеледім. ...Романның идеясы аяқ астынаң бір ескі пышақты еске алудан өрбіді. Алғашқы көрініс көз алдыма ап-анық келе қалды, ол туралы маған кім, қашан әңгімелеп бергені есімде жоқ. Бір кезде естіген әңгіменің санама сіңіп қалғаны сонша, ол романиімның негізіне айналды. Қалған әңгіме сол тақырыптың айналасында құрылды. ...Осы романды жазуға мені екі нәрсе итермеледі, біріншісі жазушы болсам деген арман, ал екіншіден мен Германия оқырмандарына бұрыннан мәлім емес тың тақырып туралы баяндағым келді. Оқырмандарға қызық, тіпті оларды ойлануға жетелейтін оқиға желісімен қатар олардың кейбіреулеріне беймәлім тарихи деректерді де ұсынғым келді. Егер де оқырмандарым бейжай қалмаса, мен автор ретінде көп нәрсеге қол жеткіздім дер едім...», – дейді автор Goethe-Institut Kasachstan сайтына берген сұхбатында.

Неміс жазушысы Элеонора Хуммелдің

«Die Fische von Berlin»

«Берлин балықтары»

романы қазақ тіліне аударылды



© get-shot.de

Известный роман немецкой
писательницы Элеоноры Хуммель

«Рыбы Берлина»

теперь доступен и на казахском языке



Автор туралы

Элеонора Хуммел 1970 жылы Целиноград қаласында (қазіргі Астана) дүниеге келген. 1980 жылдары отбасымен бірге тарихи отаны Германияға қоныс аударған. 1995 жылдан бастап түрлі басылымдарда шығармаларын жариялап келеді.

2005 жылы «Die Fische von Berlin», 2009 жылы «Die Venus im Fenster», 2013 жылы «In guten Händen, in einem schönen Land» атты романдары жарық көрген. «Die Fische von Berlin» романы үшін автор Адельберт фон Шамиссо атындағы ынталандыру жүлдесімен, ал «Die Venus im Fenster» кітабы үшін Саксония мәдениет қорының степендиясымен марапатталыпты.



КІТАПХАНАҒА

«Құнды тарту!»



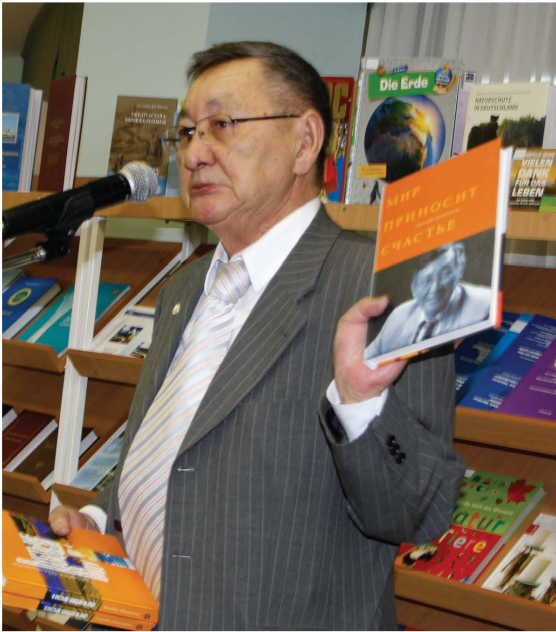
Қайыркен НҰРАЛИНОВА
Қазақстан Республикасы
Ұлттық академиялық кітапханасы
Қорлар құру бөлімінің жетекшісі

**Ұлттық академиялық кітапхананың
10 жылдық мерейтойына байланысты биыл
«Құнды тарту» атты кітап сыйлау басталды.**

ЖАҢА КІТАП

Кітапхана қорын түрлі құжаттармен толымдау, жастарды оқуға тарту мақсатында ұйымдас-тырылған акцияға «Халықаралық ақындар мен жыраулар одағы» Республикалық қоғамдық бірлестігі, Қазақстан Республикасы Дін істері агенттігі, Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университеті, Астанадағы Түркі академиясы, Қазақстан Республикасындағы Финляндия Елшілігі, Мемлекет тарихы институты, сондай-ақ белгілі ақын-жазушылар, суретшілер қатысып, көптеген «бағалы» деген еңбектерін ұсынып, қалың оқырманды қуанып жатты.

Айталық, акция аясында Л. Н. Гумилев атындағы Еуразия Ұлттық университетінің проректоры Ди-хан Қамзабекұлы осы оқу ордасы атынан 150



кітап сыйласа, жеке тұлғалар да аймақтардан арнайы хабарласып, тарту-таралғысын ұсынуда. Оған айғақ, танымал ақын, жазушы, Джавахарлал Неру атындағы Халықаралық сыйлықтың лауреаты Аманжол Шамкеновтың ұлы Ернар Шамкенов өкесінің 5 томдық туындысын жолдапты.

Бұл күні кітапхана қоры 436 кітаппен толықты.

«Құнды тарту» акциясы бойынша жыл басынан бері жалпы саны 1216 кітап сыйға қабылданыпты.

Өз кезегінде, мәдени шараға қатысушылардың барлығы да кітапхана әкімшілігі атынан алғыс хаттармен марапатталды.



Екінші бөлімде кітапханалық бірегей жоба – ҚазҰЭК-ті құру тәжірибесі, кітапханалық мәселелер және оны шешу жолдары жайлы Ұлттық академиялық кітапхананың ғалым-хатшысы Гүлшат Дәрібаеваның материалы, сондай-ақ «Бір ел – бір кітап», 2014» акциясы аясындағы мазмұнды мақалалар және кітап пен кітапхананың қоғамдағы ролін аша түсетін жазбалар жарияланды.





Гульшат ДАРИБАЕВА,
ученый секретарь НАБРК

НАПОЛНЕНИЕ КАЗАХСТАНСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭЛЕКТРОННОЙ БИБЛИОТЕКИ: ОПЫТ, ПРОБЛЕМЫ И ПУТИ РЕШЕНИЯ



КАЗАХСТАНСКАЯ
НАЦИОНАЛЬНАЯ
ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА

Расширение информационной составляющей жизни казахстанского общества на базе Казахской национальной электронной библиотеки – одно из приоритетных направлений в современной деятельности Национальной академической библиотеки РК. Работа по радикальному расширению КазНЭБ получила новый импульс после выхода Программной статьи Главы государства «Двадцать шагов к Обществу всеобщего труда» (июль, 2012г.). Перед нами была поставлена задача максимального сбора документов, отражающих прошлое, настоящее и будущее Казахстана и их размещение для общественного доступа. Одним из первых шагов в реализации поставленной задачи явилось изучение и выявление тех учреждений и организаций, которые располагают документной базой, соответствующей принципам отбора и отражения в КазНЭБ. Таковыми оказались научные и исследовательские институты, образовательные учреждения, общественные организации, архивы и музеи. Систематическая работа по выявлению ценных документов в фондах общедоступных и научных библиотек государственных

и частных высших учебных заведений дала положительные результаты. Ведущие вузы РК дали разрешение на опубликование научных трудов, вестников и материалов конференций. Редакции известных периодических изданий дали право на оцифровку и размещение выпусков в КазНЭБ. Региональные библиотеки активизировали свой вклад в развитие контента электронной библиотеки. В результате проведенной деятельности появились десятки новых партнеров, что, безусловно, отразилось на качественном и количественном наполнении электронного ресурса.

Системной работе содействовала деятельность рабочей комиссии, состоящей из ведущих специалистов НАБРК. На заседаниях комиссии идет профессиональный разговор о путях и возможностях радикального расширения ресурса, обсуждаются планы и действия, принимаются решения по отбору документов. К примеру, после долгих обсуждений принято решение о размещении в КазНЭБ монографий, вестников вузов РК, материалов международных и республиканских научных конференций и учебных изданий только с грифом «Рекомендуется использовать в учебном процессе». Для рациональной организации работы и отслеживания результатов разработан внутренний регламентирующий документ «Порядок отбора, обработки, перевода в цифровой формат и размещения документов в КазНЭБ». В результате переписки с вышестоящим органом получена возможность размещать е-копии изданий в рамках государственной программы «Издание социально-важных видов литературы». Так было получено 390 е-копий изданий, выпущенных в 2012 году и 370 е-копий 2013 года. Это, прежде всего, книги научно-популярного и документального характера, художественная литература ведущих издательств «Раритет», «Елорда», «Өнер», «Сарыарқа», «Қазақстан», «Қазақғұрт»,

«Жазушы», «Сөздік - словарь», «Фолиант» и др. Надеемся, что эта работа будет иметь свое продолжение в 2014 году. Известные государственные и общественные деятели, видные ученые - исследователи, писатели и поэты предоставили нам право на опубликование в цифровом формате своих научных трудов, диссертаций и монографий, художественных произведений (Н.Назарбаев, М. Касымбеков, А.Нурпеисов, Д.Досжан, К.Салыков, Р.Сейсенбаев, Г.Есим, А.Кекильбаев и др.).

С целью сбора и формирования электронного фонда документов, выявления документов в рамках государственной программы «Народ в потоке истории» ведется переписка с библиотеками и архивами гг. Казани, Астрахани, Омска, Уфы, Оренбурга. И здесь тоже можно назвать ряд успешных примеров: Национальный архив Татарстана предложил цифровые копии редких изданий, касающихся истории и культуры казахского народа. Получено разрешение Омской ОУНБ им. А.С.Пушкина на размещение в КазНЭБ цифровых копий 84 документов о культурно-духовных и экономических связях Омской области РФ и Казахстана. В работе по выявлению, сбору и оциф-

ИЗВЕСТНЫЕ ГОСУДАРСТВЕННЫЕ И ОБЩЕСТВЕННЫЕ ДЕЯТЕЛИ, ВИДНЫЕ УЧЕНЫЕ - ИССЛЕДОВАТЕЛИ, ПИСАТЕЛИ И ПОЭТЫ ПРЕДОСТАВИЛИ НАМ ПРАВО НА ОПУБЛИКОВАНИЕ В ЦИФРОВОМ ФОРМАТЕ СВОИХ НАУЧНЫХ ТРУДОВ, ДИССЕРТАЦИЙ И МОНОГРАФИЙ, ХУДОЖЕСТВЕННЫХ ПРОИЗВЕДЕНИЙ.

ровке ценных документов в помощь изучению национальной истории в фондах и хранилищах зарубежных библиотек, архивов мы столкнулись с проблемой отсутствия дополнительных финансовых средств на оплату платных услуг (поиск, выявление, изготовление цифровых копий документов), организацию культурных экспедиций. И в связи с этим думается, что было бы эффективнее координировать работу в данном направлении в зарубежных архивах и библиотеках со всеми заинтересованными сторонами во избежание дублирования и с целью рационального расходования интеллектуальных, организационных и финансовых средств. А результаты работ стали

бы достоянием всех заинтересованных сторон.

Сегодня задача радикального расширения КазНЭБ решается благодаря активному включению в эту работу библиотек. Одним из основных партнеров является Национальная библиотека РК, располагающая богатым документным фондом, представляющий научную и историко-культурную ценность для пользователей портала. Благодаря их вкладу, в КазНЭБ размещены цифровые копии уникальных книг отраслевого содержания, художественные издания. К примеру, Гуннер М. «Сборник казахских национальных игр и развлечений» (1938 г.и.), «Прошлое Казахстана в источниках и материалах» (1938 г.и.), Щерба А.Г. «Почвы Казахстана и их использование» (1935 г.и.), художественные произведения Ж. Жабая, С. Муканова, С. Сейфуллина, И. Джансугурова, П. Кузнецова, Т. Жарокова, Г. Мусрепова, изданные в 30-40-е годы XX столетия. Работа с региональными библиотеками по наполнению КазНЭБ была начата с первых дней реализации проекта. По итогам анализа деятельности, за 2007-2012 гг. ими было передано более 3 тыс. документов. Уместно отметить серьезное отношение и заинтересованность к формированию КазНЭБ с их стороны. Значительный вклад внесли ОУНБ

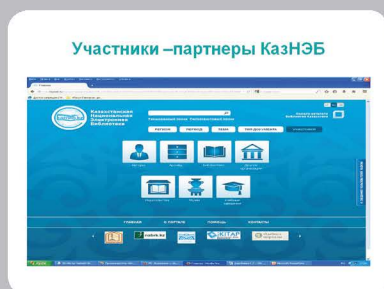
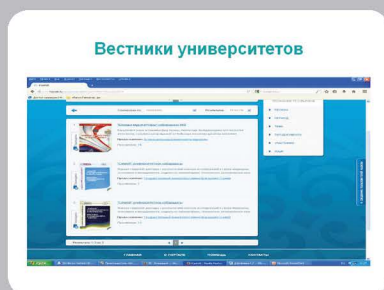
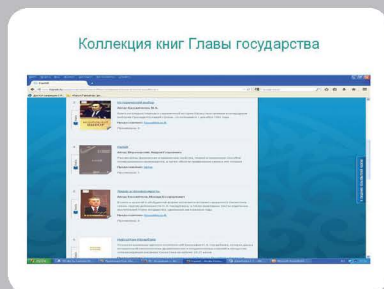
Алматинской, Кызылординской, Актюбинской, Западно-Казахстанской и Костанайской областей. Региональные библиотеки с целью наполнения портала изучают свои краеведческие коллекции, выявляют новые произведения местных авторов. Благодаря их усилиям и поддержке со стороны областных управлений культуры, издания, выпущенные в рамках региональной программы «Культурное наследие» были размещены на портале. Научная библиотека РГП «Ғылым Ордасы» поддержала наш проект и предоставила для оцифровки более 200 отраслевых библиографических указателей и персональных

библиографических изданий серий «Биобиблиография ученых Казахстана» и «Ұлы тұлғалар». Ряд ведущих издательств, авторы и авторские коллективы откликнулись на предложение сотрудничества. Подписаны соглашения с издательствами «Нур-Астана», «Аударма», «Елорда», «Күлтегін», «ТОО Деловой мир Астана», «Қазақстан», «Раритет», «Қазығұрт», «Алатау», «Атажұрт». Подобное сотрудничество позволяет нам получить цифровые копии современных изданий. Подписаны соглашения с коллективными авторами КазНУ им. аль-Фараби на разрешение оцифровки и опубликование в КазНЭБ 23-х изданий серии «Өнегелі өмір», посвященных выдающимся личностям, государственным и общественным деятелям, ученым, педагогам Казахстана. Доступ к этим документам даст возможность молодым исследователям изучать научное на-

следие Казахстана. Члены НАН РК К.А. Сагадиев, Э.Ф. Госсен живо откликнулись на наше предложение. Одним из первых следует назвать имя президента НАН РК, академика М.Ж. Журинова, который предоставил 13 научных трудов, посвященных химической науке. Ряд ученых ЕНУ им. Л.Н. Гумилева и Карагандинского университета «Болашак» предоставили свои научные труды в Каз-

ПРИ ОТБОРЕ ДОКУМЕНТОВ ОСОБОЕ ВНИМАНИЕ ОБРАЩЕНО НА ИХ НАУЧНОСТЬ И ДОСТОВЕРНОСТЬ, БУДЬ ТО МОНОГРАФИЯ, УЧЕБНОЕ ИЗДАНИЕ ИЛИ НАУЧНО-ПОПУЛЯРНОЕ ИЗДАНИЕ. УБЕДИТЬ АВТОРОВ РАЗМЕЩАТЬ РАБОТУ В КАЗНЭБ - ОДНА ИЗ ПРИОРИТЕТНЫХ ЗАДАЧ, КОТОРУЮ МЫ РЕШАЕМ ЕЖЕДНЕВНО.

НЭБ. Ценные издания, посвященные вопросам истории, настоящего и будущего тюркологии предоставило НАО «Тюркская академия». Мы с гордостью отмечаем, что научные труды С. Каскабасова, К. Сарткожа ұлы, К. Салгарина также стали доступны пользователю КазНЭБ. Популяризация классической и современной казахской художественной литературы - одна из задач создаваемого нами электронного ресурса. Сегодня пользователь КазНЭБ может почитать романы, повести, рассказы и поэтические произведения А. Нурпеисова, Ф. Онгарсыновой, К. Салыкова, Д. Исабекова, А. Кекильбаева, Р. Сейсенбаева,



С. Елубая, Т. Абдикова и других современных писателей и поэтов Казахстана.

При отборе документов особое внимание обращено на их научность и достоверность, будь то монография, учебное издание или научно-популярное издание. Убедить авторов размещать работу в КазНЭБ - одна из приоритетных задач, которую мы решаем ежедневно. В числе активных партнеров среди образовательных учреждений хотелось бы отметить Западно-Казахстанский медицинский университет им. М.Оспанова, Атырауский госуниверситет им. Х. Досмухамедова, ЕНУ им. Л.Н. Гумилева, КазНУ им. аль-Фараби, ВКГТУ им. Д.Серикбаева, КазНАУ, Карагандинский университет «Болашак». Размещение диссертационных работ казахстанских ученых придает portalу научную ценность. Согласно Приказа МОН РК «Об утверждении Типового положения о диссертационном совете» (Пр.№172 от 4.05.2013г.), в фонд НАБРК начали поступать в обязательном порядке диссертационные работы казахстанских ученых в электронном формате. При приеме диссертаций в фонд библиотеки, нами ведется разъяснительная работа с их авторами на предмет получения согласия для размещения в КазНЭБ. На сегодня подписано 10 авторских договоров в режиме «только для чтения».

При налаживании партнерства с авторами и правообладателями особое внимание обращается на полезность и выгоду размещения трудов в КазНЭБ. Проводя разъяснительную работу, мы акцентируем их внимание и понимание на то, что публикации в КазНЭБ содействуют распространению научных знаний и удовлетворению пользовательских запросов. Конечно, здесь есть определенные трудности. Самая главная - соблюдение копирайта, с которой сталкиваются все библиотеки, создающие электронные коллекции. Здесь мы стараемся соблюсти разумный баланс между общественными интересами сделать информацию доступной и личными интересами авторов либо правообладателей. При формировании электронной библиотеки мы сталкиваемся еще с одной проблемой, связанной с ментальностью правообладателей. Это определенная неготовность авторов и правообладателей участвовать в создании цифровых коллекций. С первых дней создания интеллектуального электронного ресурса, подобно КазНЭБ, мы видим в качестве основных партнеров представителей академической общественности. Отношение и участие ученых очень важно для любой электронной библиотеки, так как от этого возрастает ее интеллектуальная составляющая, рост научного потенциала и интенсивность расширения фонда,

в конце концов, и сохранность документов. Чем шире будет представлен научно-исследовательский пласт информации, тем ценнее будет создаваемый электронный продукт! Как правило, создаваемые цифровые коллекции в библиотеках обладают рядом преимуществ, нежели другой Интернет-контент: электронные хранилища зачастую предоставляет стабильную, безопасную и профессионально поддерживаемую среду, в которой они могут хранить свои цифровые научные статьи и учебные материалы, управлять ими; есть доказательства, что, предоставление открытого доступа к научно-исследовательским публикациям, находящимся в электронных библиотеках, обеспечивает более широкий доступ к ним и увеличение цитируемости, что означает рост влияния в мировом научном сообществе. Именно по этой причине было принято решение о проведении разъяснительной работы с авторами и правообладателями. И она дала положительные результаты. Выше уже приведены много успешных примеров, которые стали результатом этих действий.

Как известно, архивы наряду с библиотеками также располагают бесценными документными фондами, большая часть которых может быть предоставлена в общественное пользование. Учитывая это обстоятельство, мы наладили сотрудничество с архивными учреждениями страны. Большинство республиканских и региональных архивов с готовностью предоставили свои документы, среди которых архивы Атырауской, Западно-Казахстанской, Павлодарской областей и г. Астаны. В частности, Национальный центр археографии и источниковедения передал многолетнее продолжающееся издание «История Казахстана в зарубежных архивах» (2011- 2012 гг.), выпуски научного журнала «Известия Национального центра археографии и источниковедения»; Архив Президента РК предоставил более 50 документов, касающихся новой и новейшей истории Казахстана.

Музеи, как архивы и библиотеки также являются собирателями и хранителями историко-культурного наследия. Тем самым, также могут быть в числе наших партнеров по наполнению

портала. И уже есть первые результаты. Так, документы из фондов Щучинского историко-краеведческого музея (Акмолинская область), музея «Ата - Мұра» Жылыойского района (Атырауская область), этно-мемориального комплекса «Карта Казахстана «Атамекен» (г. Астана), музейно-мемориального комплекса жертв политических репрессий и тоталитаризма «АЛЖИР» (г.Астана), областного музея «Истории степного края» (г.Аркалык, Костанайская область) размещены в КазНЭБ. Работа с архивами и музеями, как и с библиотеками будет продолжена. Размещение видеофильмов документального содержания в КазНЭБ – это результат проведенной модернизации. Одним из новых партнеров стало НАО «Телерадиокомплекс Президента Республики Казахстан», который дал свое согласие на размещение документальных видеофильмов, отражающих историю и настоящее независимого Казахстана.

Документы международных организаций и их представительств в РК также представляют интерес для отечественного пользователя. С целью их размещения в КазНЭБ, мы обратились к ним с предложением сотрудничества. Таким образом, Представительство ООН предоставило право на размещение более 200 документов о современном развитии Казахстана. Аналогично документы Всемирного Банка, Азиатского Банка Развития также будут доступны пользователю КазНЭБ. Учитывая, что в Казахстане присутствует большая сеть международных организаций, которые ведут исследования по различным направлениям развития казахстанского общества, мы намерены продолжить работу по установлению контактов с ними.

Таким образом, процесс наполнения КазНЭБ проходит успешно благодаря поддержке и пониманию поставленных нашими партнерами целей. Мы надеемся на активное продолжение этой важной и необходимой работы для сохранения культурного наследия и информационной поддержки запросов казахстанских пользователей.

ОДНА СТРАНА – ОДНА КНИГА

Одним из приоритетов деятельности библиотек Казахстана является чтение, которое всегда было и остается доминирующей технологией освоения накопленного человечеством знания, важным элементом самообразования личности. Библиотеки ищут эффективные формы работы с читателями, чтобы поддерживать высокий статус книги в обществе, формировать книжную культуру населения, особенно у молодого поколения казахстанцев.

Республиканская акция «Одна страна – одна книга» на протяжении восьми лет даёт возможность ближе познакомиться с творческим наследием классиков казахской литературы, способствует популяризации книги и чтения, формирует гражданскую позицию личности. Она наглядно показывает наличие и устойчивость системы нравственных ценностей и взглядов, подчёркивает значение для современников преемственности традиций и заветов предыдущих поколений.

В последние годы стало традицией проведение конференции на родине автора, чья книга по решению членов оргкомитета выбрана книгой общенационального чтения. В 2014 году такой книгой стали рассказы «Запах полыни» и «На вершине Ушкары» замечательного мастера художественного слова, классика казахской новеллистики, лауреата Государственной премии Саина Муратбекова.



Маржан ВАЛИУЛИНА,
руководитель Центра развития
библиотек НАБ РК

Проза Саина Муратбекова – жемчужина казахской литературы





Поэтому 30-31 мая в г. Талдыкорган Алматинской области, в родном краю писателя, была проведена научно-познавательная конференция «Сайын Мұратбековтің прозасы - алтын ғасыр әдебиетінің маржаны».

В ней приняли участие заместитель акима Алматинской области С.М.Муканов, председатель оргкомитета акции «Одна страна - одна книга», академик Г. Есим, писатели Дулат Исабеков, Бексултан Нуржекеев, Кадырбек Сегизбайулы, главный редактор газеты «Қазақ әдебиеті», писатель Жумабай Шаштайулы, поэтесса Шамшия Жубатова, генеральный директор Национальной библиотеки РК Алибек Аскар, президент Библиотечной ассоциации РК Роза Бердигалиева, библиотекари Национальных библиотек и 19 районов области и др.

Конференция началась с презентации книжной выставки «Сайын даланың сұңғыла суреткері», на которой были выставлены книги из личной библиотеки С. Муратбекова, любезно предоставленные его сестрой Майрой Муратбековой.

С приветственным словом от имени администрации Алматинской области выступил заместитель акима области С. Муканов, отметив большие возможности акции в развитии казахской

книги, воспитании чувства патриотизма у молодежи, пробуждении интереса к чтению.

Писатель Б.Нуржекеев выделил отличительные черты прозы Саина Муратбекова – доверительная, дружелюбная и вместе тем, достаточно сдержанная манера повествования. С.Муратбеков писал о том, что он сам любил, жизнь родного аула послевоенных лет, герои его рассказов самые разные люди – мужчины и женщины, старые и молодые и эти герои хорошие люди, люди порядочные, добрые, гуманные. «Человеколюбие присуще не всем. Саин Муратбеков – мастер коротких рассказов, где главной темой является детство, чистота и человечность».

Писатель, драматург Д. Исабеков высказал свое мнение об акции: «Я очень рад, что в Казахстане ежегодно проводится акция «Одна страна - одна книга», которая содействует развитию национальной культуры, возрождает интерес к творчеству незаслуженно забытых авторов».

Аудитория с интересом слушала Р. Бердигалиеву, которая рассказала об идее проведения акции, предложенной на Международном конгрессе чтения в г. Астане в 2007 году и ее истории за восемь лет.

Выступающие также говорили о философском содержании произведений С. Муратбекова, его



произведениях, ставшими ценностями казахской литературы, о роли библиотек в продвижении чтения.

После пленарного заседания участники конференции выехали на родину Саина Муратбекова - в с. Коныр Ескельдинского района Алматинской области. В местной школе, где учился писатель, собрались жители аула, родственники, родные братья и сестра С. Муратбекова, друзья, соратники. Большое впечатление произвело выступление школьников, подготовивших инсценировку отрывка из рассказа «Запах полыни». Особенно трогательной была сцена проводов в детский дом Аяна, получившего письмо о смерти отца.

Одним из интересных и трогательных моментов конференции стала встреча с Н.Керимовым, ставшим прототипом образа Аяна. Присутствующие с большим интересом слушали, что стало с Аяном, как сложилась его судьба. Н.Керимов-Аян в данное время живет в этом же ауле, вырастил 12 детей и сейчас радуется 53 внукам.

Г. Есим в своем выступлении высказал предложение о ходатайстве в вышестоящие органы с инициативой присвоить имя С. Муратбекова средней школе с. Коныр. Аким Ескельдинского района Н. Кылышбаев от имени земляков и родственников С.Муратбекова выразил огромную благодарность организаторам акции.

Во второй день конференции была развернута дискуссионная площадка, посвященная проблемам современных библиотек, в том числе продвижению чтения. Во время мероприятия проведена презентация методического пособия «Сұңғыла сөздің сұлтаны», подготовленного специалистами Центра развития библиотек НАБРК в помощь библиотечным специалистам; продемонстрирована новая форма работы с читателями - сторителлинг – рассказ о рассказе; презентация Национальной библиотеки РК «Библиотеки Казахстана - 2013: цифры и факты», поделились опытом работы библиотекари Алматинской области. Аналогичная дискуссионная площадка была организована специально для сельских библиотекарей Жамбылского, Талгарского, Илийского, Каскеленского и Енбекшиказахского районов Алматинской области в Центральной районной библиотеке Илийской ЦБС в п. Отеген батыр.

В завершение конференции были приняты рекомендации, согласно которым предложено организовать в масштабе области ежегодные Муратбековские чтения, создать отдельный сайт, посвященный творчеству автора, к 80-летию со дня рождения писателя объявить областной конкурс, продвигать чтение посредством различных читательских конференций, встреч, праздников.

P.S. Қай тақырыпты алса да адам тағдырын, тіршілік танымын, адам өміріндегі қайталанбайтын сәттер мен өмір сұлулығын танытатын асқақ сезімді оқырман жүрегіне жеткізе білген жазушы Сайын Мұратбековтың «Жусан иісі», «Басында Үшқараның...» повестері – «Бір ел – бір кітап» акциясы бойынша биылғы жалпыхалықтық оқуға таңдауға алынған туындылар.

Ұлтымыздың мәдени бірлігінің басты құралы – кітап. Сол жан серігімізді жан-жақты насихаттау жолында ұйымдастырылып жатқан акция шеңберіндегі игі шаралар қаламгердің кіндік қаны тамған аймақта бастау алса, ал оңтүстік өңірдегі оқушылар сомдаған қойылымнан жиналған қауым тағдыр тауқыметіне, өмір жорығындағы қандай қиындыққа да мойымаған қайсар баланың болашағына алаңдап, жүрек тебіrentті.

Қармақшы аудандық ОЖ қызметкері Бибігүлсін Раеваның мәлімдеуінше, Қызылорда облысы Қармақшы ауданы Дүр Оңғар ауылдық кітапханасында автор шығармашылығына арнап «Жүректерді баураған «Жусан иісі» тақырыбымен өткізілген әдеби кешке жергілікті ақын-жазушылар, оқытушылар және кітапханашылар қатысқан.



В повести С. Муратбекова «Запах полыни», действие которой происходит во время Великой Отечественной войны, рассказывается о судьбе мальчика-сироты, трудном детстве ребят из казахского аула. Этому произведению было посвящено «Путешествие по литературным страницам Саина Муратбекова», прошедшее в СОШ №16 г. Уральска.

Как отметила заведующая школьной библиотекой Н. Васильева, ребятам были заданы вопросы: «Закончена ли повесть?», «Как бы вы закончили повесть?». Ответы ребят удивили своим разнообразием и глубиной мышления. По их словам, главный герой повести их ровесник, мальчик-сирота обладает такими чертами характера, которые порой не присущи даже взрослому человеку. Аян стремился жить со всеми в мире и согласии. Несмотря на многочисленные удары судьбы, он всегда был позитивен и дружелюбен.





Сәуле ӨМІРӘЛИЕВА,
Республикалық кітап мұражайының
аға ғылыми қызметкері

«ҚАЗАҚ КІТАБЫ – ҚАЙ ДӘУІРДЕ ДЕ ӘЛЕУМЕТТІК ӨМІР АЙНАСЫ»

Осыдан отыз алты жыл бұрын Алматы қаласында іргесі қаланған Республикалық кітап мұражайы – Азия аймағындағы алдыңғы қатарлы мекемелердің бірі. 1986 жылы бұл мұражай Мәскеуде жарық көрген «Дүниежүзі мұражайлары» атты анықтамалық көрсеткіш каталогына кірістірілген.

Мұндағы кітап қоры қазіргі таңда – 55620. Көне, құнды қолжазбалар, сирек кітаптар жиынтығынан тұратын сөрелер, сондай-ақ баспа ісі бойынша бірегей материалдар алты залға бөлініп орналастырылған. Айталық, сирек кездесетін қолжазбалар қатарында парсы өліпбиімен алтын жалатып жазылған XVII ғасырдағы «Ал-Масабих» шығармалары, Шейх Асар аддин әл-Абдаридің «Схолостикалық логика хақында» атты шығармалары, араб тіліндегі «Нұрнаме», Қ. А. Иассауидің «Диуани хикмет» атты қолжазбасы және Хафиз, Джами, Физули, Бедил, Руми сынды шығыс шайырларының жыр жинақтары да тұр.

Шығыс поэзиясының жарық жұлдызы Әлішер Науаидің «Диуани» атты шығармалар жинағын 1831 жылы

Мұхамеджан Самарканди есімді молда жазып алған көрінеді. Сол көшірменің нұсқасы біздің мұражайға Қалел Қармышев деген азаматтың кітапханасынан келіп түсті.

Екінші залымызда Қазақстантанушы ресейлік ғалымдардың еңбектері қойылған. Бұлар – көне әрі сирек кездесетін басылымдар. Мұндағы Қазақстан туралы қыруар еңбектің ішіндегі ескілері: А. И. Левшиннің 1832 жылы Санкт-Петербургте жарық көрген «Қырғыз-қайсақ немесе қырғыз-қазақ ордалары мен далаларының сипаттамасы» атты туындысы, В. В. Радловтың 1896 жылы бас бетін көрген «Солтүстік түрік тайпалары халық әдебиетінің үлгілері», 1772 жылы Санкт-Петербургте шығарылған «Капитан Николай Рычковтың 1771 жылы Қырғыз-Қайсақ даласына сапар шеккендегі күнделік жазбалары», Н. Я. Бичуриннің (И .А. Якинфтің) 1885 жылы жарық көрген «Көне замандарда Орта Азияны мекендеген халықтар туралы деректер жинағы» және В. В. Бартольдтің «Улыкбек и его время» (Петроград, 1918), Н. А. Северцевтің «Түркістанға саяхат» (А. Ф. Девриеннің баспасы, 1894), М. Е. Массонның «Қожа Ах-

КІТАП МҰРАЖАЙЫ



мет Иассауи кесенесі» (Ташкент, 1930) атты кітаптары.

Сонымен қатар, қордағы қолжазба Құрандардың да орны бөлек. Мәселен, XVII ғасырда көшіріліп, алтын сиямен жазылған Құран (Қолжазба), Мұхаммед пайғамбардың ғибрат сөздері (1215 Һ/ж), Тафсир (Құранның түсініктемесі, мұсылмандық құқықтар жайындағы кодекстер), 1298 Һ/ж. Каир, Константинополь, Ташкент, Хиуа, Уфа, Қазан қалаларынан парсы, араб, түркі, шағатай тілдерінде жарық көрген діни басылымдар, көркем каллиграфиялық әдіспен қағаз бетіне түсіріліп көшірілген кітаптар кез келген оқырманға көне ғасырға саяхат жасағандай әсер қалдыратыны анық.

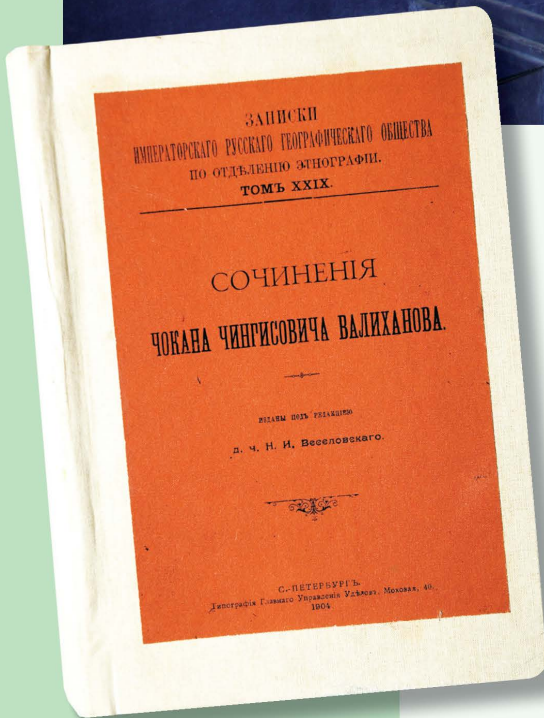
Құран төрткүл өлемдегі мұсылман елдері мен бірлестіктердің діни, мәдени және саяси өмірінде өлі күнге дейін маңызды рөл атқарып келеді. Сол себепті Құран халық ұғымында аса қасиетті кітап, тіпті тұмар ретінде де қабылданып, асқан ұқыптылықпен сақталып келеді.

XIX-XX ғасырлардағы Қазан – шығыс зиялылары, соның ішінде қазақ қаламгерлерінің кітап саясатын ілгерілету ісіндегі ірі орталыққа айналған алып шаһар. Қазан төңкерісіне дейін қазақ кітаптарының

басым бөлігі осы қалада дүниеге келіп жатты. Сондай-ақ Уфа, Орынбор, Санкт-Петербург, Омбы, Ташкент, Верный баспа үйлерінің өнімдері де мұражайдың үшінші залында ұсынылды. 1909 жылы А. Е. Алекторов құрастырған «Қазақтар туралы кітаптардың, журнал мен газет мақалаларының және заметкаларының көрсеткішінде» айтылғанындай, сол кездегі кітаптар мен мақалалар саны үш мыңнан асыпты. 1917 жылға дейін барлығы бір мыңнан аса қазақ кітаптары жарық көрсе, сол туындылардың таралымы орта есеппен бесалты миллионға жеткен екен.

Қордағы «қазақ кітаптары – қай дәуірде де әлеуметтік өмір айнасы» іспетті ұғым қалдырады санамызға. Кәкітай Ысқақұлы Құнанбаев әзірлеген «Қазақ ақыны Абай Құнанбаевтың өлеңдері» атты алғашқы жинақ 1909 жылы Санкт-Петербургте жарық көрген. Бұл еңбектің де бір данасы мұражай сөресінен орын тапты.

Өткен ғасырда оқу-ағарту ісі де оң жолға қойылып, нәтижесінде қазақ тілінің грамматикасы, оқу құралдары пайда болды. Айғақ ретінде 1910 жылы Қазандағы «Өрнек» және Уфа баспаханаларынан екі рет басы-



лып шыққан «Қазақ әліппесін» атай аламыз. 1911-13 жылдары қазақ тілінде бес әліппе шығады, бұлар – «Әліппе яки төте оқу» («Ғалия» медресесі шәкірттері әзірлеген), М. Молдыбаевтың «Ең жаңа әліппесі», «Қазақша әліппе» кітабы, М. Бәкіровтің «Әліппе мен оқу кітабы», Қ. Қожабековтың «Қазақ мектептеріне арналған әліппесі». Ал қазақ тілінің орфографиясы туралы тұңғыш еңбек 1914 жылы «Қазақша дұрыс жазу» қағидалары деген атпен дүниеге келеді: «Әл-Кафия». Араб грамматикасының жетекші құралы. – Қазан: Ағайынды Кәрімовтер баспаханасы, 1911, Мұғалім Зия. Құранды дұрыс оқуды үйрететін оқулық. – Қазан: Ағайынды Кәрімовтер баспаханасы, 1914.

Сөйіпмәлік. Бәдіғұл Жамал Қисса. Бастырған Ш. Құсайынов. – Қазан: Чирковалардың баспаханасы (1908), Қозы Көрпеш. Қисса. Бастырған Ш. Құсайынов – Қазан: Императорлық университет баспаханасы, 1896, Шығыс жазбалары: Ә. Диваевтың, П. Н. Ахмеровтың және Н. Ф. Катановтың мақалары мен зерттеулері. – Қазан: Императорлық университет баспаханасы (1896), Үлгілер. Араб тілі грамматикасы. – Қазан: Импе-

КІТАП МҰРАЖАЙЫ

раторлық университет баспаханасы (1895), Ер Тарғын. Қисса. Бастырған Ш. Құсайынов. – Қазан: Чирковалардың баспаханасы (1898), Қамбар батыр. Қисса. – Ташкент: Түркістан баспасы (1922), 1901 жылғы Жетісу өлкесінің жазба кітапшасы мен күнтізбесі. Верный: Жетісу облыстық басқарма баспаханасы (1901), Орысша-қырғызша сөздік 1-басылым-Верный: М. И. Обуховтың баспаханасы (1912), Жомартбаев Тайыр. Балаларға жеміс. Өлеңдер жинағы. – Семей: Жәрдем баспасы (1912), Ш. Құдайбердіұлы. Қалқаман – Мамыр. Дастан. – Семей: Жәрдем баспаханасы (1912) секілді жазба жәдігерлер – мұражай қоржынындағы қымбат құжаттар.

Төңкеріске дейін жарияланған қазақ басылымдары – ұлттық мәдени мұрамыздың маңызды бір бөлігі, бастау бұлағы. Қазаққа ғана тән түпнөгіздерімізді зерделеу – бүгінгі кемелді рухани өмір-тіршілігіміздегі төл міндеттеріміздің бірі.

Тарихи санамыздан ойып тұрып орын алған түйінді түсінік – Алаш, Алашорда үкіметі, Алаш арыстары. XX ғасырдың басында ұлт азаттығын аңсап, қазақ жерін Ресей империясының бодандығынан құтқару жолында саяси күреске түскен Алаш арыстарының елге қылған қызметі ерен.

Мұражайдың төртінші залында Ахмет Байтұрсынұлы, Әлихан Бөкейханов, Бейімбет Майлин, Жүсіпбек Аймауытұлы, Мағжан Жұмабайұлы, Міржақып Дулатұлы, Мұхаметжан Сералин, Қошқе Кемеңгеров, Сәкен Сейфуллин, Смағұл Сәдуақасов, Тұрар Рысқұлов, Халел Досмұхамедов, Ілияс Жансүгіров тәрізді Алашқа айбын болған арыстардың 1940 жылға дейін шыққан еңбектеріне орын берілген. Мәселен, Ахмет Байтұрсынұлы. Тіл құрал – Ташкент, 1918. – 42 бет, Жүсіпбек Аймауытов. Қартқожа. (Араб тілінде), Смағұл Сәдуақасұлы. Салмақбайдың аулында қалайша кооперация ашылды. – Орынбор, 1924. 109 б, М. Тынышпаев. Казак-Киргизского народа. – Қызыл-Орда, 1926, Х. Досмухамедов. Зоология. – Ташкент, 1922, Бейімбет Майлин. Толық жинақ. 4-том пьесалар. – Алматы: Қазақстан баспасы, 1936, Ілияс Жансүгіров. Балаларға базарлық – 1929, Сәкен Сейфуллин. Тар жол тайғақ кешу. (1916-17-18 ж). – А: Қазан, ҚКӘБ, 1936 және т.б.

Сонымен қатар, «Айқап» журналының 1913 жылы Троицк қаласында шыққан үшінші саны, «Қазақ» газеті (1913), «Садақ» (1915), «Абай» (1918), «Сарыарқа» (1917-1919) газеттерінің көшірмесі, Сирек қордағы «Ұран» газетінің бірер саны да сөреге салмақты сыр қосып тұр.





КӨНЕ ТАРИХ КУӘСІНДЕЙ...





Майя ИСАКАЕВА,

С. Торайғыров атындағы Павлодар облыстық
әмбебап ғылыми кітапханасы кітап қорын
сақтау бөлімінің меңгерушісі

С. Торайғыров атындағы Павлодар облыстық әмбебап ғылыми кітапханасы күрделі жөндеуден өтіп, өткен жылдың аяғында оқырман қауымды қайта қабылдай бастаған еді. Осылай, кітапханамыз жаңарып жабдықталып, қазіргі заманға сай мәдениет ошағына айналды. Ең бастысы, мұнда жаңа бөлімдер ашылып, қатысушылардың барлығына да жағдай жасалуда.

Жаңарған кітапханадағы жаңа бастаманың бірі – сирек кітаптар залының ашылуы. Залда көне заманнан келе жатқан басылымдар, әдебиет, ғылым мен өнер классиктерінің қолтаңбалары қойылған кітаптар, қазақ және орыс тілдеріндегі тарихи құжаттар жинақталған. Олар әр түрлі жүйедегі мынадай топтамалардан тұрады: «XIX ғ. соңы мен XX ғ. ортасында шыққан басылымдар», «Қазақ тіліндегі баспасөз», «Қазақстан туралы кітаптар», «Факсимильді және репринтті басылымдар», «Миниатюралық басылымдар» және «Қолтаңбалы кітаптар».

XIX ғ. соңы мен XX ғ. ортасында шыққан басылымдар – ол Брокгауз және Ефронның (1892-1902) «Энциклопедиялық сөздіктері», «Народная энциклопедия научных и прикладных знаний» (1910-1912), «Детская энциклопедия» (1914), Н. Бухарин және В. Куйбышев өңдеген «Большая Советская энциклопедия», 1910 жылдан 1915 жылға дейін шыққан ағайынды Гранаттардың жеті басылымдық «Энциклопедиялық сөздігі», француз тарихшысы Ли Генри Чарльстің «История инквизиции в средние века» (1912), 1928 жылы шыққан өлке туралы «Павлодарский уезд Семипалатинской губернии по административному делению на 1-е января 1927 года» және басқа да басылымдар бар. Ал Г. Н. Потаниннің көзі тірісінде жарық көрген «Очерки Северо-Западной Монголии» (1883) атты еңбегі аса бағалы туындылар қатарына қосылған.

«Қазақ баспасөзі және Қазақстан туралы кітаптар» коллекциясына кірістірілген кітаптар – мазмұны жағынан өте қызықты әдебиеттер. Соның ішінде 200-ден аса дереккөздер көрсетілген. Осы қорда Ф. М. Достоевскийдің латын әліпбиімен басылған қазақ тіліндегі «Бедные люди» (Dostoejebskij P.M. Vejsachalach – Алматы, 1935 г.) романы, революция кезіндегі жастар қозғалысы жырланған «ӨLEN-ӘNDER» (Алматы, 1939 ж.) жинағы сақталған.

1785-1928 жылдар аралығын айқын бейнелейтін «Материалы по истории Казахской ССР» атты тарихи жазбамен қатар, 1917 жылы шыққан «Сельскохозяйственный обзор Семипалатинской области за 1915 год», Орынборда басылған «Статистико-экономический обзор Киргизской Советской Социалистической Республики» 30-40 жылдар аралығын қамтитын статистикалық есептер және «Почвенные исследования Центрального Казахстана» тәрізді тақырыптық материалдардың қажеттілігін өлке тарихын зерттейтін ғалымдар мен мамандар ғана ұғынады. Сонымен қатар, 1946 жылы жыр алыбы – Жамбылдың 100 жылдығына байланысты жарыққа шыққан шығармалар жинағы да ерекше орынға ие.

Кішкентай кітапшаларсыз сирек кездесетін кітап қорын елестету мүмкін емес. Мұнда 150-ге жуық басылым болса, сол қатарда Ж. Молдағалиевтың қазақ және орыс тілдеріндегі «Мен қазақпын» поэмасы, «Абай жолы» романынан «Песня Татьяны в степи», Ғ. Мүсіреповтың «Майрасы» және басқа да кітапшаларды атап көрсете аламыз. Сирек кездесетін қорда 100-ден аса қолтаңбалы кітап қойылған. Айталық, әйгілі қазақстандық және жергілікті ақын-жазушылардың шығармалары, соның ішінде ұлы ақын Шөкәрімнің баласы Ахат Құдайбердиев қалдырған қолтаңбалы кітап та сақтаулы тұр.

Жалпы, бұл кітаптарды жинақтап, іріктеу жұмысы 1991 жылы басталған. Қазіргі таңда сирек кездесетін кітап қоры 2000-ға жуық дананы құрайды. Сирек кітаптар залы оқырмандардың жұмыс жасауына зор мүмкіндік туғызды. Әр оқырманға жұмыс орны ұйымдастырылып, компьютермен жабдықталды. Сирек кітаптар залында оқырмандардың қорға ашық енуіне мүмкіндік жасалған. Оқырмандар туындының түпнұсқаларымен және олардың электронды көшірмелерімен жұмыс істей алады.

Сирек кітаптар залының міндеті – жазба ескерткіштерді жинақтап, сақтап, оны ұрпақтан ұрпаққа жеткізу әрі насихаттау, сондай-ақ сол қазынаға қол жетерліктей етіп жағдай жасау.

В поисках истоков...:

из опыта работы над сборником «Первая библиотека Караганды»

(К 80-летию Карагандинской областной универсальной
научной библиотеки им. Н.В.Гоголя (1934-2014))



Валентина ПАК,
заместитель директора
Карагандинской ОУНБ им. Н.В.Гоголя

Сборник, как отметила в своем выступлении на республиканской конференции «Областная библиотека в культурном пространстве региона» Р. Бердигалиева, президент БАРК «это первая книга в Казахстане по истории областной библиотеки». Она же и рекомендовала мне поделиться своим опытом сбора информации по истории библиотеки. Сегодня у многих региональных библиотек Казахстана есть информационный повод для написания такой книги, может быть, мой опыт будет полезен нашим коллегам из областей, занимающихся сбором информации по истории библиотек.

Идея написания книги, посвященной истории нашей библиотеки, возникла у меня еще в середине 90-х годов, когда при подготовке очередного юбилея библиотеки оргкомитет занимался поиском архивных данных о создании библиотеки, первых директорах и т.д. Выяснилось, что найденных в архиве документов

Поисково-исследовательская работа по истории библиотечного дела и библиотек регионов в Казахстане находится еще пока в стадии развития. В основном источниковедческая база – это статьи в периодических изданиях, сборниках конференций, информационные материалы на сайтах библиотек. Зачастую исследовательская работа активизируется в преддверии юбилея библиотеки или другого значимого события. Наш сборник «Первая библиотека Караганды: Страницы истории» не стал исключением: он был подготовлен в преддверии юбилея библиотеки.

совершенно недостаточно, чтобы восстановить историю в том объеме, как нам хотелось. Даже дату основания библиотеки не удалось подкрепить архивными документами. Потом пришлось временно отойти от осуществления этой идеи, так как, будучи заведующей справочно-библиографическим отделом, я приняла участие в реализации «Программы автоматизации библиотеки», начинать пришлось с самых азов - освоения компьютерной грамотности, затем приступили к работе по организации электронного каталога и т.д., поэтому времени катастрофически не хватало. Тем не менее, мысль о написании истории библиотеки меня не оставляла, поэтому, если удавалось узнать какие-то факты из бесед с ветеранами библиотеки или встретить в каких-то публикациях хотя бы строчку о нашей библиотеке, я их собирала в отдельной информационной базе.



Время обратиться к этим материалам пришло в 2008г., когда с директором библиотеки Ж. Шаймуханбетовой (ныне заместитель генерального директора НАБ РК) мы обсуждали рабочий план по организации 75-летнего юбилея библиотеки. Жанна Какибаевна сказала, что лучшим подарком библиотеке будет ее систематизированная история, по возможности полная, и я поделилась своими мыслями по поводу написания книги. И руководство, и сотрудники библиотеки полностью одобрили и поддержали идею.

Итак, передо мной стояла задача написать историю библиотеки почти с чистого листа, так как практически никаких материалов на эту тему не существовало, кроме небольшого машинописного текста от 1973г. «Краткая история Областной библиотеки им. Н.В.Гоголя», как потом выяснилось, с некоторыми фактическими неточностями и несколькими статьями известной карагандинской журналистки И. Ляховской. Ирина Александровна была большим другом нашей библиотеки и постоянным ее читателем. Она всегда старалась освещать самые значительные моменты из жизни библиоте-

ки. Фактически только по ее материалам можно было судить об основных этапах жизни библиотеки, так как она еще застала в живых ветеранов библиотеки, работавших еще в предвоенные годы. Кроме того, сохранились некоторые официальные документы, копии которых нам предоставил Государственный архив Карагандинской области: Постановление от 10 сентября 1937г. о выделении нового помещения в центре города и принятии решения о капитальном ремонте библиотеки; Годовой отчет облоно о работе библиотек за 1935г.; Постановление исполнительного комитета Карагандинского совета депутатов трудящихся о присвоении в ознаменование столетия со дня смерти Н.В.Гоголя имени писателя областной библиотеке и др.

Материалы сборника должны были восполнить тот информационный вакуум, который образовался по самым разным причинам: практически не сохранились архивные документы, свидетельствующие о работе библиотеки в 30-40-е годы, не сохранились фотографии, не были записаны и оформлены документально рассказы ветеранов, которые работали в эти и последующие годы, так как, возможно, сами библиотекари не придавали особого значения своей работе.

Написанию книги предшествовала большая подготовительная работа. Прежде всего, после обсуждения с директором и коллегами из отдела развития библиотек, которые занимаются научно-исследовательской работой по истории библиотечного дела области, был составлен примерный план работы над книгой: разработка структуры и плана книги; сбор информации; группировка материала по разделам книги; критерии отбора персоналий; поиск и отбор фотоиллюстративного материала.

В ходе подготовки сборника был изучен опыт российских и казахстанских коллег по написанию историй библиотек, в основном это книги, посвященные ведущим методическим центрам. Логику построения материала мне подсказало небольшое историческое исследование Даулетовой Н.К., посвященное Государственной библиотеке КазССР им. А.С.Пушкина, изданное в 1974г. После разработки примерной структуры и разделов сборника и обсуждения с оргкомитетом было решено весь информационный материал отразить в 6 главах: I. История библиотеки: даты и факты; II. История библиотеки в лицах; III. История отделов – история библиотеки; IV. Книжные сокровища библиотеки; V. Обновление знаний – залог успешного развития библиотеки. Международное, межрегиональное сотрудничество; VI. Информационно-коммуникационные технологии – основной приоритет библиотеки.

Далее я приступила к наиболее трудоемкому про-

цессу – сбору информации. Надо сказать, что уже в ходе разработки структуры и обдумывания основных разделов шло постепенное погружение в тему, так как было понятно, что для написания книги необходимо собрать как можно больше материалов, в том числе и фактографических. С самого начала на работу над книгой был отведен период с января по сентябрь 2009г. До лета я должна была собрать материал, обработать его и летом приступить к написанию. Параллельно шла работа по переводу. В сентябре скомпоновать текст сборника на казахском и русском языках, вставить фотографии и подготовить полностью для редакции.

Сбор материала шел по нескольким направлениям: сплошной просмотр архивных документов библиотеки (Книги приказов (1940-1975 гг.), личные дела сотрудников библиотеки, работавших в библиотеке (1951-1976 гг.), личные дела пенсионеров (1960-1976 гг.), карточки учета уволенных сотрудников, отчеты отделов). Так, сохранился отчет читального зала за 1948г. По этим документам удалось восстановить имена первых заведующих, штат библиотеки в определенные периоды, последовательность формирования структуры, годы открытия отделов, пункты командировок сотрудников и т.д. Долго не удавалось выяснить имя первого заведующего отделом литературы по искусству, хотя в библиотеке до сих пор работают люди, стоявшие у истоков создания отдела. Лишь по карточке учета уволенных сотрудников я узнала, что это была выпускница Ленинградского института культуры им.Н.К.Крупской Лебедева Л.П.

По нескольким строкам в Книге приказов прояснились интересные факты из истории библиотеки, в частности ситуация с библиотечными кадрами. По записям Книги приказов видно, что в библиотеке была большая текучесть кадров, особенно в 1942-1944 гг. В эти годы в библиотеке работали специалисты-филологи, имеющие дипломы об окончании Харьковского, Киевского университетов, эвакуированные из западных областей СССР, и когда их родные места были освобождены, они увольнялись и уезжали домой. Так, соотнеся сухие строки приказов с реальной действительностью, буквально по крупицам восстанавливалась история библиотеки.

Сегодняшнему читателю трудно вообразить, что заведующие отделами в начале 50-х годов в добавление к зарплате получали хлебные надбавки, что в штате библиотеки была единица завхоза-кучера, заведующего библиотекой-автомобилем, инкассатора для сбора книг с должников, что с 1 января 1942г. была введена «платность за пользование библиотекой-передвижкой» и т.д.

ЮБИЛЕЙ

По Книге приказов видно, что в 40-е и 50-е годы очень строго следили за трудовой дисциплиной, вот лишь один пример – запись за 1941г.: «за опоздание на работу на 15 мин. передать дело библиотекаря С. в Ленинский районный суд». Записи в Книге приказов позволили сделать вывод о том, что и в далекие 40-е годы библиотека выполняла функции методического центра для библиотек области. Так, за один 1947г. сотрудники библиотеки, в том числе абонемент и читального зала, выезжали в Шетский, Ворошиловский, Тельманский, Жанааркинский, Кувский районы, в города Жезказган, Балхаш, Төмиртау для оказания практической помощи. По Книге приказов были найдены сведения о работе на базе библиотеки годичных курсов, которые закончили многие библиотечные специалисты, впоследствии внесшие большой вклад в развитие библиотечного дела области. Роль областной библиотеки как методического центра подтверждается приказами о направлении на курсы повышения квалификации в Москву, Ленинград, Харьков, Алма-Ату заведующих методическим отделом, абонементом, главного библиографа.

В дополнение к архивным документам был произведен сплошной просмотр газеты «Индустриальная Караганда» за 1944-1950 гг. Было найдено около 30 публикаций, рассказывающих о деятельности библиотеки.

А газета «Социалистическая Караганда» вот как описывает один день 10 сентября 1947г. из жизни библиотеки: «Каждый день областную библиотеку посещают до 200 человек. На книжных полках расположилось около 37 тыс. томов. Ежедневно сотрудники библиотеки выдают читателям до 200 художественных, политических, технических книг. 10 сентября на абонементе и в читальном зале библиотеки побывали 202 человека. Они взяли 251 книгу, 180 газет и 30 журналов». Особенно много здесь молодежи из вузов и техникумов. Как отмечают библиотекари, «огромен интерес у молодежи к общественно-политической литературе, трудам В.И.Ленина, И.В.Сталина, книгам по истории СССР, географии, естествознанию, экономике. Большой популярностью пользуются произведения лауреатов Сталинской премии, книги о героической борьбе советского народа в Великой Отечественной войне, о послевоенной пятилетке».

Кроме того, в библиотеке хранятся альбомы с диаграммами, таблицами, небольшими справками о проделанной работе за период 1970-1974, 1982, 1988 годы. Неоценимую помощь при сборе информации оказали материалы альбомов известного карагандинского краеведа Л.Ф.Семенова, которые после его смерти были переданы в фонд отдела краеведения.

Кстати, старые инвентарные книги тоже дали пищу для размышлений о том, каким образом формировались книжные фонды, какой литературе отдавалось предпочтение. О значении комплектования книжных фондов говорит тот факт, что в 50-е годы директор библиотеки Кечекмадзе Т.И. приобретала книги в Москве и Ленинграде.

Одним из источников получения сведений по истории библиотеки стали сборники научных трудов Государственной библиотеки КазССР им.А.С.Пушкина «Библиотеки Казахстана»: Выпуски за 60-70-е годы, «Библиотековедение и библиографоведение в Казахстане»: Выпуски за 80-е годы, сборники материалов республиканских конференций «Совершенствование системы обслуживания читателей научных библиотек Казахстана», «Актуальные проблемы развития библиотечного дела Казахстана».

В ходе сбора информации все найденные материалы я сразу компоновала по разделам в соответствии со схемой-планом, таким образом, во многом удалось избежать дублирования информации. К окончанию работы по сбору информации все найденные материалы были распределены по темам сборника, это значительно облегчило дальнейшую работу. После сбора информации и распределения по разделам будущей книги возник вопрос о построении и наполнении каждой главы. Если по поводу первой главы никаких вопросов не возникло, само собой, если писать, то только в хронологии событий, то при отборе имен для главы II «История библиотеки в лицах» было много споров. В конце концов, было принято решение указать всех директоров, о которых удалось найти сведения, в список ветеранов включить лиц, ушедших на пенсию из библиотеки, имеющих стаж работы не менее 30 лет и которым исполнилось 60 лет, сведения о старейших работниках, внесших вклад в развитие библиотеки будут даны в главе III «История отделов – история библиотеки». При написании третьей главы я обратилась за помощью к ветеранам библиотечного труда – Абдрахмановой К.К., (заведующей СБО в 60-е годы), Бельгужановой Р.Р. (заведующей НМО в конце 60-х-начале 70-х годов), Калининой Т.В. (заведующей техническим отделом СБО в 70-е годы), Мерзляковой К.И. (заведующей отделом обработки литературы в 80-е годы), Никитиной М.Т. (заведующей методико-библиографическим отделом в начале 50-х годов) и к родственникам наших ветеранов – Мухачевой И.Б. (дочь Мухачевой Л.Ф., заведующей абонементом в 50-е годы), Морозовой О.В. (внучка Шишикиной М.М., директора библиотеки в 40-е годы). Многие моменты из их воспоминаний вошли в главы, посвященные истории библиотеки и отделов.

Теперь о том, как я организовала свою работу по написанию сборника. Для себя я составила примерный график, какую тему я должна осветить и в какие сроки. Работала я над сборником ежедневно, почти всегда с утра «на свежую голову». Готовый материал я отдавала переводчику и так в течение всего лета. Параллельно набирался текст на казахском языке. К началу сентября текст книги был практически готов. Начался сбор фотоиллюстративного материала. Были отсканированы фото из альбомов, некоторые страницы инвентарных книг за 40-е годы, сфотографировали старые здания, где находилась библиотека в конце 30-х и в 40-х годах, в 50-х-60-х годах. Нашлись интересные фото и в домашних архивах наших сотрудников. В целом изобразительный ряд обещал быть очень интересным, но, к сожалению, осуществить задуманное не удалось из-за извечной проблемы – недостатка финансирования.

Книга была сдана в набор 7 октября 2009г. Ввиду большой загруженности типографии пришлось без проверки сигнального экземпляра отправить сборник в набор. Весь тираж был получен 3 ноября, непосредственно перед республиканской юбилейной конференцией. И вот перед нами плод многомесячных усилий, не только моих, но и многих моих коллег. Очень скромно оформленная, но вобравшая в себя всю 75-летнюю историю библиотеки.

Сегодня, по прошествии времени, понимаешь, что-то упущено, о ком-то можно было сказать больше слов, жаль, что не удалось разместить фотографии по тексту, столько интересных иллюстраций осталось вне книги. Но это, уже задача следующих поколений библиотекарей.

И последнее, исходя из своего опыта. Уважаемые коллеги, записывайте воспоминания своих ветеранов, сохраняйте документальные свидетельства – грамоты, дипломы, сертификаты, даже сценарии профессиональных мероприятий. Например, много интересных сведений я почерпнула из сценария, посвященного 50-летию нашей библиотеки.

И самое главное, надо любить свою библиотеку, быть ее патриотом и тогда все получится!



Юлия ПИСКУНОВА,
Северо-Казахстанская областная
универсальная научная
библиотека им.С. Муканова

Наша библиотека сегодня, в год своего 80-летия – это особое культурное пространство на севере Казахстана, объединившее фонды, информацию, интернет-технологии, культурные мероприятия, талантливый, трудолюбивый, доброжелательный коллектив. Создана в 1934 году на базе бывшей Петропавловской городской библиотеки. Говоря об истории нашей библиотеки, нельзя не отметить, что библиотечное дело зародилось в Петропавловске намного раньше, в последней четверти 19 века.

По страницам истории библиотеки

Петропавловск в 70-е годы 19 века представлял собой уездный город Акмолинской области с девятью тысячами жителей. Больше количество населения занималось торговлей, 60% обывателей - различными ремеслами или обслуживали обширную торговлю России с жителями казахских степей. Богатое петропавловское купечество не желало давать деньги на нужды города. В городе была единственная гражданская школа для мальчиков, ютившаяся в ветхом здании. Не было больницы, аптеки. На улицах царил грязь и зловоние. Первым городским головой в купеческом Петропавловске в 1873 году был избран земский доктор Петр Кабанов. В этой должности он пробыл более 10 лет.

В 1871 году было открыто женское среднее учебное заведение – прогимназия. Начальное мужское приходское училище преобразовано в неполное среднее. Так, за время его руководства городом было выстроено новое помещение для мужского 5-классного приходского училища. Кабанов являлся почетным смотрителем этого училища и преподавал здесь популярную медицину. В городе располагались медресе, городская управа, больница. Появилась необходимость открытия общественной библиотеки, которую в 1880 году разрешили открыть при городской управе. И только в 1886 году официально городская библиотека для общественного чтения начала свою работу. Торжественное открытие состоялось 26 марта 1886 года. Библиотека имела особое управление, которое на основании устава состояло из действующих и непременных членов и неопределенного числа почетных членов.

На 1 января 1887 года в библиотеке было 1004 названий книг, брошюр, различных изданий в 2786 томах. К 1 января 1888 года было уже 1131 названий в 3304 томах. Читателей – 110 человек. В 1894 г. Петропавловской городской общественной библиотеке было выделено 350 рублей, в то время как во многих городах Казахстана отпускалось только по 100 рублей.

В 1905 году заведующим библиотекой и секретарем библиотечного комитета был С. М. Галендухин. Непременные члены от городской управы – городской голова Г.З.Шпринбах; от духовного ведомства – О.И.Лепехин; почетные члены – А.Д.Смолин, В.И.Дзюбинский, В. К. Захарин. Библиотечный комитет в течение года собирался 5 раз. Решал такие вопросы, как составление сметы прихода и расхода; составление ходатайства о выдаче вознаграждения зав. библиотекой С. Галендухину за труды по приведению библиотеки в надлежащий вид, составление каталога и за аккуратное и добросовестное отношение к своим обязанностям; установление штрафа за задержку книг сверх установленного срока; утверждение расписания работы библиотеки.

При библиотеке находилась читальня, которая размещалась в том же зале, где проходили выдача и прием книг. Открывалась с 1 сентября по 1 мая с 2 до 7 часов вечера каждый день, за исключением Рождества, Масленицы и Пасхи. Посетители читальни чаще всего довольствовались чтением газет и только немногие просили журналы и книги. Большим спросом пользовался энциклопедический словарь Брокгауза. Среди авторов наиболее читаемыми были Л. Толстой, Ж. Верн, Ф. Достоевский, М. Горький и др.

В отчете за 1908 год говорится, что Петропавловская городская общественная библиотека помещалась в здании городского театра. Имела особое управление, которое на основании устава состояло из активистов. В состав библиотечного комитета входили В.И.Черемисинов – городской голова, О.И.Лепехин – от духовного ведомства. Почетные члены А.Д.Смолин – купец второй гильдии, В.И.Дзюбинский – от Министерства финансов (Дзюбинский Владимир Иванович (1860 - 30 июня 1927).

В это время библиотека насчитывала 3239 названий книг (7707 томов), получено новых книг – 62 названия. Издан каталог Петропавловской городской

публичной библиотеки, который был в свободной продаже.

В Петропавловске жили купцы второй гильдии, потомственные Почетные граждане Петропавловска Г. И. Казанцев (отец известного писателя-фантаста А. Казанцева), П. Г. Казанцев, его старший брат В. Г. Казанцев. Все Казанцевы слыли в Петропавловске щедрыми покровителями просвещения. Потомственный Почетный гражданин В. Г. Казанцев с 27 сентября 1907 года являлся членом Попечительского совета Петропавловской женской гимназии. Петр Григорьевич содержал городскую публичную библиотеку – единственную в городе, где была сосредоточена научная и техническая литература. Этот факт подтвержден дважды.

В фондах областной библиотеки им. С. Муканова хранится книга – «Полное собрание сочинений Чернышевского Н.Г.», том 10, С.-Петербург, 1906 г. - с экслибрисом, на котором напечатано «Библиотека П.Г.Казанцева». Экслибрис представляет собой скромный томик книги, на котором напечатано – Библиотека П.Г.Казанцева и затем №. (Ставился инвентарный номер книги) и учетный формуляр на библиотечный журнал, обнаруженный в областном архиве.

В 1914 году библиотека вновь находилась в здании Городской управы. На ее содержание было ассигновано 800



рублей. На заседании Городской думы обсуждался вопрос о работе библиотеки. Были обсуждены вопросы о напечатании каталога библиотеки, увеличении числа подписываемых газет и журналов. Среди читателей в обществе и прессе неоднократно высказывалось пожелание об увеличении подписки печати и главным образом книг. Принимая во внимание, что число посетителей библиотеки и читальни увеличилось за последние 10 лет в 5 раз и непрерывно растет, вследствие чего выписываемых книг и изданий не хватает, комитет полагает необходимым отпустить общественной библиотеке на выписку журналов и книг 300 рублей.

В начале 1900-х годов в Петропавловске появились библиотеки городского училища, прогимназии, гимназии, увеличилось число книг в библиотеке медресе. 29 ноября 1909 в городе было основано общество для содержания Петропавловской мусульманской библиотеки-читальни. Его организаторами стали купцы-мусульмане, хорошо понимавшие необходимость образования. Устав Общества был утвержден 25 июня 1908 года. В нем записано: «Общество имеет целью открытие и содержание мусульманских библиотек-читален в Петропавловске, чтобы дать возможность магометанскому населению его и окружающему его района пользоваться чтением книг, журналов, газет и специальных изданий. Сообразно условиям Общества выписывать книги, журналы и другие издания на: татарском, русском и



Литература

Галиев В.З. Библиотека и культурная жизнь Казахстана (в 19-начале 2- вв.).- Алматы: Национальная библиотека РК, 2005.-156 с.

Галиев В.З. Петропавловские библиотеки в конце 19 – начале 20 веков//Библиотековедение. Библиография. Книговедение: Сборник статей. Вып.24.-Алматы, 2012

Галиев В.З. Книга, разбудившая народ (Разыскания о Мыржақып Дулатове и его сборнике «Проснись, казах!»).- Алматы: Мектеп, 2011.-528 с.

Мелехина Л.М. Презентация Петропавловской мусульманской библиотеки//Кітапхана.-2009.- № 3.-С.25

других языках». Для содержания Петропавловской мусульманской библиотеки-читальни Городская управа предоставляла библиотеке площадь.

Был выбран общественный исполнитель, отвечающий за деятельность библиотеки – Мир-Якуб Дулатов. Миржақып Дулатов – казахский просветитель-педагог, поэт, публицист, переводчик, новатор и реформатор казахского литературного языка, один из лидеров партии «Алаш». Об этом периоде жизни выдающегося общественного деятеля Казахстана, связанном с Петропавловском, рассказывает в своей книге «Книга, разбудившая народ» Виль Зайнуллович Галиев.

Закрылась библиотека, предположительно, в 20-е годы, когда книги и журналы, изданные на основе арабской графики, стали отождествляться с религией и подлежали уничтожению. Некоторые раритеты уцелели и находятся в частных коллекциях. Ценные издания из этой библиотеки, а также частных библиотек и просто книголюбов дореволюционного Петропавловска были широко представлены на выставке «Из истории мусульманских библиотек города Петропавловска» на юбилейных торжествах 14-15 мая 2014 года в ОУНБ им. С. Муканова.

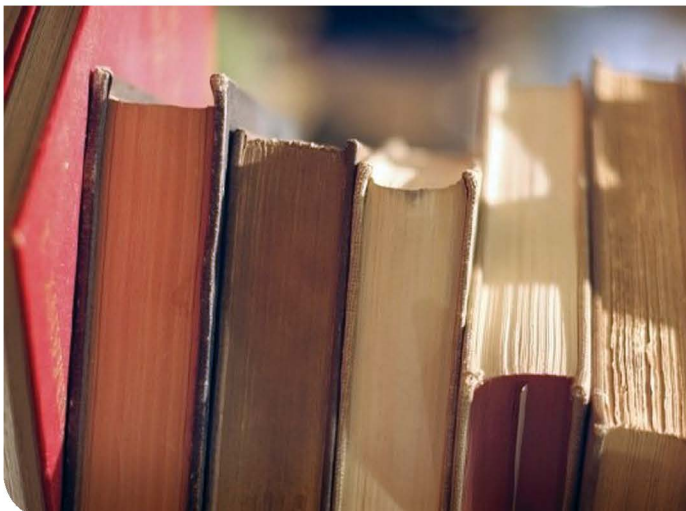
Гордостью нашей библиотеки является коллекция редких книг, в которой насчитывается около 3-х тысяч единиц хранения, собраны издания 18, 19 вв. и до наших дней, представляющие познавательную и историческую ценность. Здесь представлены экземпляры книг практически из всех библиотек учебных заведений Петропавловска 19-20 вв., а также из Петропавловской общественной библиотеки. Проект «Книжные памятники» направлен на создание интернет-ресурсов, обеспечивающих доступ к текстовым материалам (книгам редкого фонда библиотеки). Мы планируем расширить наш проект и заключить договоры с владельцами частных коллекций мусульманских книг на их оцифровку для ресурсов Электронной библиотеки и КазНЭБ.



Толқын САҒЫМБАЕВА,
Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық
университеті ғылыми кітапханасының
ғылыми-әдістемелік бөлім меңгерушісі

Қазіргі заманғы жоғары оқу орны кітапханаларының жеке тұлғаны тәрбиелеудегі ролі

(Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университеті
ғылыми кітапханасының іс-тәжірибесінен)



Әр ұлттың ұлылығы мен кемелденуі оның мәдениетінің деңгейіне байланысты екені бәрімізге аян. Ал мәдени байлықтардың дәстүрлі сақталатын орны қай уақыттарда болмасын кітапхана болып саналады. Қазіргі кітапхана, сол қатарда жоғары оқу орны кітапханалары – әлеуметтік-мәдени және ғылыми-техникалық даму үрдісіне белсене қатысатын бірден-бір мекеме.

Қазақстан Республикасының Президенті – Елбасы Н. Ә. Назарбаевтың «Қазақстан-2050» стратегиясы қалыптасқан мемлекеттің жаңа саяси бағыты» атты Қазақстан халқына арнаған Жолдауында: «Біз қалайтындардың барлығы үшін қашықтан оқытуды және онлайн режимінде оқытуды қоса, отандық білім беру жүйесіне инновациялық әдістерді, шешімдерді және құралдарды қарқынды енгізуге тиіспіз», – деген болатын.

Жоғары оқу орны кітапханасының міндеті жоғары оқуды бітірушіні қоғам сұранысына лайықты маман ретінде дайындап, әрбір студенттің еркін, жан-жақты дамыған жеке тұлға ретінде қалыптасуына және жоғары оқу орны оқытушыларының ғылыми-зерттеу жұмыстарына, инновациялық істеріне алғышарттар жасау болып табылады.

Қазіргі уақытта жоғары оқу орны кітапханаларының іс-әрекетіне ықпал ететін және қоғамдағы болып жатқан өзгерістерді анықтайтын бірнеше факторлар бар:

Бірінші фактор – есептеу техникалары мен телекоммуникацияның дамуы арқасында жоғары оқу орны кітапханаларының барлық процесстері автоматтандырылып, ақпараттарды ұсыну және алу формалары өзгеріп, кітапханалық қызмет көрсетудің жаңа түрлері туындауда;

Екінші фактор – жоғары оқу орны немесе университет жүйесінде жүріп жатқан түрлі реформалар;

Үшінші фактор жоғары оқу орны кітапханаларының іс-тәжірибесіне тұрақталып бекітілген жаңа тенденциялардың ықпалымен «кітапханалық библиографиялық қызмет көрсету» категориясының дамуы.

85 жылдық тарихы бар Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университетінде қазіргі таңда 11 мыңнан астам болашақ мамандар бакалавриаттың 55 мамандығы бойынша, магистратураның 46 мамандығы және PhD докторантураның 16 мамандығы бойынша жаратылыстану және әлеуметтік ғылымдар, бизнес, құқық және гуманитарлық ғылымдар шеңберінде білім алуда.

Оқу процесі түпкілікті өзгерді. Модернизация және үздіксіз білім беруге көшу университет мамандарын даярлауды халықаралық стандартқа жақындатып келеді. Оқытудың жаңа ақпараттық технологиялары енгізіліп, қашықтан оқыту ісі дамытылуда.

Университет жанынан құрылған ғылыми кітапхана – қазір қазақстандық жоғары оқу орындарындағы аса ірі біріне айналды, сондай-ақ ғылыми-зерттеу және оқу процесіндегі маңызды құрылым, мәдени, ақпараттық орталық.

Қазіргі таңда ғылыми кітапхананың кітап қорының құрамы 1,5 млн данадан асады. Қор негізінен ғылыми, көркем әдебиеттерден және қосымша оқу құралдарынан тұрады.

Ғылыми кітапханада 3 абонемент залы, университеттің әрбір факультетінде орналасқан 820 орындық 9 оқу залы бар.

Кітапханада пайдаланушыларына дәстүрлі құжаттармен қатар электронды құжаттар да ұсынылып келеді. Оқырмандарға толық мәтінді мәліметтер қорынан тұратын электронды каталог арқылы қызмет көрсетілуде. Ғылыми кітапхананың толық мәтінді мәліметтер қоры (01.12.2013 ж.):

- PDF форматындағы оқулықтар мен оқу-әдістемелік құралдар саны – 661
- мамандықтар бойынша оқу-әдістемелік көшөндер (ОӘК) – 445
- CD и DVD дискілердегі оқу басылымдары – 1324
- оқу-әдістемелік журналдар – 728
- университеттегі оқытушы-профессорлар құрамының интерактивті мультимедиялық оқулықтары – 215
- университет бағытына байланысты мерзімді басылымдардан жасалған мәліметтер қоры, яғни газет-журнал мақалаларының толық мәтінді базасы – 1478.

Бірнеше сериялы екі тілдегі «Абай атындағы ҚазҰПУ Хабаршысы», «Высшее образование России» және басқа да ғылым салалары бойынша журналдар, сан түрлі сөздіктер, анықтамалар мен сирек кездестін әдебиеттер цифрлы форматта оқырмандарға ұсынылуда.

Қазіргі таңда кітапхана алдында тұрған маңызды мәселе – электронды басылымдар қорын, толық мәтінді мәліметтер қорын жан-жақты жасақтап, сол қорды тиімді пайдалануды ұйымдастыру.

Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университетінің 2011-2020 жж. арналған даму стратегиясында жеке тұлғаның жоғары мәдениетті әлеуметтік жауапкершілігін қалыптастыру үшін негізгі үш тапсырма бекітілген: 1) Жастарды ұлттық, патриоттық және эстетикалық жағынан тәрбиелеу; 2) Жастардың өзін-өзі тану, өзін-өзі жетілдіру және интеллектуалдық деңгейін дамытуға деген қажеттіліктерін қалыптастыру; 3) Сапауатты өмір салтын насихаттау.

Университет бекіткен осы тапсырмаларға сәйкес, кітапхана оқырманның рухани дамуына, өлемдік және ұлттық мәдени-тарихи мұралармен танысуына, жеке тұлғаның өзін жетілдіруіне алғышарттар жасайтын еркін ақпараттар кеңістігін құруға мүдделі.

Кейінгі кезеңде кітапхана қорына оқу құралдарымен қоса жеке тұлғаның өзіндік дамуына қажетті ғы-

лыми-танымдық бағыттағы көркем әдебиеттер де көптеп келіп түсуде. Мұнда жаңа басылымдарды оқырман қауымға насихаттау мақсатында түрлі кітапкөрмелері ұйымдастырылып тұрады. Әйгілі ақын-жазушылармен, қоғам қайраткерлерімен кездесу кештерін өткізу де дәстүрге айналды.

Жеке тұлға және оның ақпараттық мәдениеті алдымен, отбасында, мектепте, жоғары оқу орнында, әрі қарай өмір бойы жалғаса береді. Бұл үрдіс кітапхананың анықтама-библиографиялық аппаратында, кітап қорында тез бағыт алатын белсенді оқырманды дайындауға қажетті кітапханалық-библиографиялық білімді игеруден басталады. Сәйкесінше, бұл білімнің мазмұнына кітап қоры туралы мәліметтер, каталогтар, картотекалар, библиографиялық құралдар, библиографиялық сипаттаулар және кітапқа деген сұранысты жаза білу сияқты түсініктер кірістіріледі.

Кітапханалар ақпарат ресурстарын жинақтау арқылы оқырмандардың ақпаратқа деген сұраныстарын қанағаттандыратын мекеме болғандықтан, қоғамның әлеуметтік белсенді мүшесін тәрбиелеуге көмектесуі тиіс. Бұл үшін кітапхана оқырман талабын, сұранысын үнемі зерделеп отыруы қажет.

Кітапханалар мен білім мекемелеріндегі жеке тұлғаның ақпараттық мәдениетінің қалыптасуына жоғары оқу орны кітапханалары ұжымының өдістемелік және тәжірибелік жұмыстары көп септігін тигізуде. Жеке тұлғаның ақпараттық мәдениеті – жалпы адам мәдениетінің маңызды бөлігі. Жеке тұлға жүйелі білімі мен талабының арқасында дәстүрлі және жаңа ақпараттық технологияларды қолдану арқылы өзінің жеке ақпараттық сұранысын қанағаттандыра алады.

Қазіргі кезеңдегі оқу және ақпараттық білім беру орталығының міндетін атқарып келе жатқан жоғары оқу орны кітапханаларының іс-шаралары студенттерді ақпараттық сауаттылыққа үйретуге бағытталған. Бұл шаралар студенттің оқу үрдісінде, әрі қарай болашақ өмірінде өз бетімен білім алуына мүмкіндік береді.

Жоғары оқу орны кітапханалары үшін оқырмандардың негізгі тобына болашақ бакалаврлар мен төменгі курс студенттері жатады. Жоғары оқу орнындағы оқыту әдісі мектептегі оқыту әдісінен мүлдем өзгеше.

Жоғары оқу орнында оқу барысында студенттерге өз бетімен жұмыс істеуге көп уақыт берілетіндіктен, олар кітапхана көмегіне сүйенеді. Осыған байла-

нысты оқу үрдісіндегі кітапхана ролінің күшеюі, кітапхананың барлық құрылымының, бүкіл ұжымның және әрбір кітапханашының нақты, дәл ұйымдастырылған жұмысының болуын талап етеді.

Әрбір оқу жылының басында университеттің бірінші курс студенттері үшін арнайы курс өткізіледі. Бастауыш курс студенттерінің Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университетінің ғылыми кітапханасымен танысуы оқу жылының алғашқы айынан бастап жүргізіледі. Алдымен, арнайы «Кітапханалық-библиографиялық білім және ақпараттық мәдениет негіздері» атты таныстыру сабағы жүргізіледі. Бұл сабақтар кітапхананың тәжірибелі мамандарының қатысуымен кешенді ақпараттық-жарнамалық шара түрінде өтеді. Көйінгі кезеңде кітапханадағы ақпараттар ауқымы шексіз болғандықтан, дәріс сағаты ұзартылды.

Соңғы жылдары Абай атындағы Қазақ Ұлттық педагогикалық университетіндегі әрбір қызметкерге тәрбие жетекшілігіне 5-6 студенттен бекітіліп берілуде. Бұл шараға ғылыми кітапхананың аға буын қызметкерлері де араласып келеді. Әрбір қызметкер өзіне бөлініп берілген студенттермен тығыз жұмыс жүргізеді. Мәселен, тәрбие жетекшісі студенттермен тек кітапхана аумағында ғана емес, жалпы студенттің университеттегі және одан тыс өмірінде бағыт-бағдар беру, жеке тұлға ретінде білімді, парасатты, мәдениетті азамат болып қалыптасуына ықпал етеді. Тәрбие жетекшісі студенттің жеке басын, оның мақсат-мүддесін жете зерделей отырып, арнайы жоспар құрады. Осы жоспар негізінде жыл бойы студентпен жұмыс жүргізіледі. Осылай, жастардың жан-жақты тұлға болып қалыптасуына, терең білім игеруіне мүмкіндік жасалып отыр.

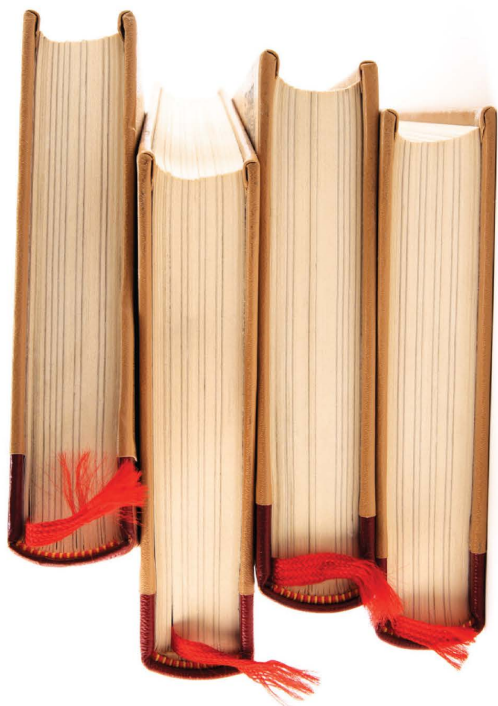
Бүгінгі студент – ертеңгі маман. Бүгінгі студент – алдымен, рухани құндылықтарды жеткізуші, болашақ буын үшін ұлағатты ұстаз. Сондықтан, кітапханадағы негізгі бағыттардың бірі – студентті мәдени мұраны оқып, зерттеуге және сақтап, насихаттауға тарту, сонымен қатар әрбір жасты отансүйгіштікке, салауатты өмір салтына баулу.

Осыған орай, студент жастардың бойындағы рухани қуат-күшін дамытуға байланысты жоғары оқу орны кітапханалары алдында тұрған міндеттер мынадай: кітапхананың кітап қорын студенттің (университеттегі оқу үрдісінен басқа) өзіндік білім алуы үшін қажетті әдебиеттермен толықтыру; әрбір жастың өдебиетке деген құштарлығын оята отырып, олардың оқуына бағдар беру.

Қарылға МЕДЕНОВА,
Х. Есенжанов атындағы
Батыс Қазақстан облыстық балалар мен
жасөспірімдер кітапханасының әдіскері



«Кітапхана — мәңгілік елдің мәдени мұрасын дамыту мен сақтап қалудағы ақпараттық орта»



«XXI ғасыр кітапханасы жастар көзімен»

Бұл – Х. Есенжанов атындағы Батыс Қазақстан облыстық балалар мен жасөспірімдер кітапханасында жыл сайын өткізілетін дәстүрлі конференцияға арқау болған басты тақырып.

Биылғы сәуір айында өткізілген кезекті конференцияның негізгі мақсаты – өскелең ұрпақты ақпаратпен қамтамасыз етуге қабілетті бірден-бір орталық ретіндегі кітапхананың рөлін көтеру және кәсіби тәжірибе алмасу. Сондай-ақ санасімі жоғары, терең ойлы, мәдениетті, парасаты ұрпақ тәрбиелеуге атсалысу, кітапты сүйе білуге, кітапты құрметтеуге тарту.



Конференцияға қатысушы М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университетінде, Құрманғазы атындағы Саз колледжінде білім алып жүрген студент жастар кезекпен сөз алып «Кітапханашы маман: кәсіби құндылығы мен еңбек ерекшелігі», «Жаңа форматтағы кітапхана жұмысы: мәселелер және оны шешу жолдары», «Кітапхана – мәңгілік елдің мәдени мұрасын дамыту мен сақтап қалудағы ақпараттық орта», «Мүмкіндігі шектеулі жандарға кітапханалық-ақпараттық қызмет көрсету» тақырыптарында баяндамалар жасады.

Желаев ауылындағы №14 орта мектеп кітапханасының кітапханашысы Орынгүл Меңдешова «Мәңгілік ел кітапханасы – ақпараттар дамуының әлемдік айқындамасы» атты баяндамасы арқылы Отырар кітапханасынан бастау алған кітапханалардың Мәңгілік ел дамуындағы басты құндылықтардың бірі екендігін слайдтың көмегімен көрермендерге жеткізе білді.

Ал Облыстық зағип және нашар көретін азаматтарға арналған кітапхананың қызметкері Гүлмайра Сәменова мүмкіндігі шектеулі жандардың ақпаратқа еркін қолжеткізуіндегі әдіс-тәсілдердің заман ағымынан қалыспай жаңара түсіп, инновациялық шараларды кітапхана қызметіне енгізу де қарқынды дамып келе жатқандығын әңгімеге арқау етті.

«Кітапхана – мәңгілік елдің мәдени мұрасын дамыту мен сақтап қалудағы ақпараттық орта» тақырыбы бойынша баяндама жасаған Ж. Молдағалиев атындағы Батыс Қазақстан облыстық әмбебап ғылыми кітапханасының жас кітапханашысы Бағдагүл

Такушеваның «...қай заманда өмір сүрсек те кітап оқу, оқу мәдениеті өз шама-шарқын, өз қажеттілігі мен сұранысын жоғалтпауға тиіс. Техника қарыштап алға басқанмен, кітаптың орны, мәңгілік елдің кітапханасы өзінің ақпараттық орта рөлінен айрылып қалмауға тиіс», – деген пікірі жиналған қауымды терең ойға тартты.

Өз кезегінде, Орал қалалық кітапханалар жүйесіне қарасты №12 филиалдың кітапханашысы Гүлжазира Ғабдуллина «Кітапхана – мүмкіндігі шектеулі азаматтар үшін кедергісіз аймақ» атты баяндамасы арқылы осы замандық компьютерлік технологиялардың мүмкіндігі шектеулі зағип оқырмандардың кітап оқып, кітапхана қызметін пайдалануына кеңінен жол ашып отырғанын, сондай-ақ олардың қоғамдағы орнының тең құқылы екенін болашақ жас мамандарға жеткізді.

Бұдан кейінгі М. Өтемісов атындағы Батыс Қазақстан мемлекеттік университеті ғылыми кітапханасының әдіскері Венера Мулдашеваның «Библиотерапия – электронды ақпараттың қауіпсіздігі және этикасы» тақырыбындағы библиотерапия, яғни кітаппен емдеу туралы баяндамасы жас кітапханашылар мен студенттердің қызығушылығын оятты деген ойдамыз.

Конференция кезінде кітапхана қызметкерлері мен болашақ мамандар қоғамда кітап оқуды бала жастан қалыптастырудың әр алуан инновациялық әдістерін қарастырып, өскелең ұрпақтың ақпарат алудағы еркіндігі жайлы ой бөлісті.



«Мира не узнаешь, НЕ ЗНАЯ КРАЯ СВОЕГО»

(издательская деятельность информационно-библиографического
отдела Костанайской ОУНБ)



Зоя ВАРИНКЕ, библиограф
ОУНБ им. Л.Н. Толстого г. Костанай

Костанайская земля – родина многих выдающихся представителей казахского народа – имеет богатую историю, которой можно по праву гордиться. Широко известны имена рождённых на Костанайщине общественных деятелей Ахмета Байтурсынова, Мыржакыпа Дулатова, Елдеса Омарова, учёных Чокана Валиханова, Манаша Козыбаева, Кенжегали Сагадиева, просветителя Ибрая Алтынсарина, поэтов Нуржана Наушабаева, Гафу Каирбекова, Сырбая Мауленова, Мариам Хакимжановой, писателя Беимбета Майлина, актёров Елюбая Умурзакова и Серке Кожамкулова, композитора Бахитжана Байкадамова и народных акынов Омара Шипина и Утемиса Калабаева.

Многие годы информационно-библиографический отдел Костанайской областной универсальной научной библиотеки им. Л. Н. Толстого занимается издательской деятельностью, призванной заинтересовать читателей богатой историей нашего края. Библиографические указатели, выпущенные сотрудниками отдела, – это и тематические, и персональные издания. Ежегодно, начиная с 1973 года, отдел выпускает «Календарь знаменательных дат и событий Костанайской области».

К 120-летию юбилею г. Костаная в 1999 г. был выпущен указатель «Тобылдың жағасында тұр асқақтап, тың жердің астанасы Қостанайым» = «Город на берегу Тобола», включающий отдельные издания, статьи из журналов и газет, главы из книг, рассказывающих об истории Костаная. Продолжая историческую тему, в 2008 году выходит в свет библиографический указатель «Өз өлкеңді білмей, әлемді біле алмайсың» = «Мира не узнаешь, не зная края своего», который включает в себя информацию о публикациях по истории Костанайской области за период с 1992 г. по июнь 2008 г.

Перефразируя слова известного писателя Пауло Коэльо, считавшего, что «история одного человека – это история всего человечества», можно сказать, что история одной области – это отражение истории всей страны.

Следует отметить, что составление библиографических указателей по истории области – это очень ответственная, кропотливая и почётная работа. Библиографы считают своим долгом донести до пользователей библиотеки всё многообразие имеющегося в библиотеке краеведческого материала. И труд наш востребован: всё больше и больше читателей приходят с запросами по истории области и всё больше имеется возможностей эти запросы удовлетворить. Библиографические указатели литературы по краеведению – компас в море информации для наших пользователей.

Конечно, сотрудники информационно-библиографического отдела не могли пройти мимо юбилея Великой Победы, которую приближали тысячи уроженцев Костанайской области, участвуя в сражениях Великой Отечественной войны. Десятки наших земляков были удостоены высокого звания Героя Советского Союза, двое из них – И. Ф. Павлов и Л. И. Беда – дважды Герои Советского Союза. Память наших земляков, сражавшихся с фашизмом, увековечена в городе и области, их именами названы улицы, школы, установлены бюсты, мемориальные доски. К 60-летию Победы советского народа в Великой Отечественной войне был выпущен указатель литературы «Жасампаз ерлікке құрмет пен абырой...» = «Подвигу доблести слава и честь...», посвящённый костанайцам-участникам войны.

Интересен также указатель «Қостанайлық авторлардың кітаптары» = «Книги костанайских авторов», предоставляющий информацию о книгах, изданных в г. Костаная с 1991 года по первое полугодие 2003 года. За это время существенно активизировалась научная деятельность костанайских учёных, а писатели и поэты г. Костаная не переставали радовать земляков своими творениями.

Деятелям культуры и искусства Костанайской области посвящены указатели «Қостанай жері талантқа бай» = «Щедра талантами земля костанайская» (о деятелях искусства) и «Тұған жерге шексіз ғашық болғандар» = «С любовью к городам и весям» (о поэтах и писателях Костанайской области), вышедшие в 1999 и 2001 годах.

Выпуск этих изданий – попытка систематизации литературы о творческих людях, судьба которых связана с жизнью нашего края. Это скульпторы, художники, музыканты, артисты, поэты, писатели, родившиеся в Костанайской области и творящие на этой земле.

В 2007 году, в год реализации программы «Культурное наследие», был подготовлен указатель «Уақыттың кұәгерлері» = «Свидетели времени», представляющий материал о памятниках истории и культуры Костанайской области, который был впервые собран и систематизирован. В указателе даётся информация об археологических памятниках, памятниках архитектуры, памятниках, связанных с событиями революции 1917 года и гражданской войны, памятниках ратной и трудовой славы, памятниках жертвам политических репрессий, героям целинной эпопеи, о мемориальных досках, установленных для увековечения памяти известных костанайцев, а также об охране памятников.

В 2009 - 2010 годах сотрудниками отдела были подготовлены и выпущены два библиографических указателя, посвящённых почётным гражданам г. Костаная. На апрель 2010 года данное почётное звание присуждено 84 гражданам. Это известные личности, внесшие вклад в развитие не только родного города, но и всей страны: Герои Советского Союза Сейтхан Темирбаев, Илья Сьянов, Леонид Телятников, народный артист КазССР, Герой Социалистического Труда Сералы Кожамкулов, Герой Социалистического Труда Камшат Доненбаева, Почётный железнодорожник СССР Бертран Рубинштейн, первый секретарь обкома партии Андрей Михайлович Бородин, учёные Манаш Козыбаев, Кенжегали Сагадиев, Зулкарнай Алдамжар, Сабит Исмура-тов, писатели и поэты Гафу Каирбеков, Сырбай Мауленов, Когабай Сарсекеев, Сабит Досанов, спортсмены Антон Ким и Александр Мирошниченко и многие другие.

К 75-летию образования Костанайской области, в 2011 году, вышел в свет рекоменда-

тельный указатель литературы «Туған жердің топырағы - тұмарым» = «Земли моей прекрасный облик», составленный на основе фонда ОУНБ им. Л. Н. Толстого и предназначенный всем, кто интересуется историей родного края.

В 2013 году к 75-летию звания «Герой Социалистического Труда» издан указатель «Еңбегі өшпейтін ерлер» = «Герои на все времена», посвященный костанайцам, удостоенным этого почётного звания. Среди Героев Социалистического Труда-костанайцев – хлеборобы и металлурги, чабаны и доярки, трактористы и строители, учителя и партийные работники, врачи и горняки.

Отдельного представления заслуживают персональные библиографические указатели литературы об известных людях Костанайской области.

Первым таким изданием стал указатель «Қазақ сахнасының тарланы» = «Чародей казахской сцены», выпущенный в 1996 году и посвященный 100-летию со дня рождения народного артиста Казахстана, лауреата Государственных премий СССР и Казахской ССР, Героя Социалистического Труда, первого режиссёра Казахского национального театра, актёра казахского кино Сералы Кожамкулова.

Объектом гордости и примером для подражания для библиотекарей области всегда остаётся уроженка Костанайской области, известный библиоковед Назира Даулетова. Это одно из тех имён, которыми по праву может гордиться весь Казахстан. С именем Назире Кожрахметовны связано развитие истории, теории и практики библиотечного строительства в нашей стране. Более 50-ти лет она трудилась в сфере культуры, 40 лет из них посвящены Национальной библиотеке РК, где четверть века она была директором. Память о Назире Кожрахметовне увековечена в области: её именем в 2002 году была названа Сарыкольская районная библиотека, в том же

году нашим отделом был выпущен указатель литературы «Оқырманның сүйікті досы» = «Добрый друг читателя». В 2011 году, в год 85-летия Н. К. Даулетовой и 80-летия Национальной библиотеки РК, информационно-библиографический отдел предложил вниманию пользователей библиотеки второе, дополненное и переработанное, издание библиографического указателя, посвященного Н. К. Даулетовой. Учитывая возросший интерес к личности и деятельности нашей известной землячки, много лет возглавлявшей главную библиотеку Казахстана, мы сочли необходимым дополнить ранее выпущенный указатель новыми материалами. «Кітап әлеміндегі өмір» - «Жизнь

в мире книг» - так назван второй выпуск указателя, посвященного Назире Кожрахметовне.

Продолжая серию персональных указателей, в 2004 г. выходят в свет указатели «Талант сиқыры» = «Магия таланта», посвященный 100-летию со дня рождения народного артиста Казахской ССР К. Бадырова, и «Жүректің толғанысын жыр ғып жаздым, жұртыма айтамын деп жан сырымды» =

«Стихи мои – волнение сердца, они – к душе народа дверца», посвященный 70-летию костанайского поэта Ж. Баязида.

Имена этих талантливых людей известны в республике.

Капан Уралович Бадыров – народный артист Казахской ССР, был награжден двумя орденами Трудового Красного Знамени, орденом Дружбы народов, медалями «За доблестный труд», «За освоение целинных и залежных земель». Капан Бадыров работал художественным руководителем Казахского театра драмы, заслуженную славу принесли ему роли Абая и Отелло. За исполнение роли Абая К. Бадырову была присуждена Государственная премия республики.

Жолбарыс Баязид – известный костанайский поэт, член Союза писателей и Союза журнали-

Следует отметить, что составление библиографических указателей по истории области – это очень ответственная, кропотливая и почётная работа. Библиографы считают своим долгом донести до пользователей библиотеки всё многообразие имеющегося в библиотеке краеведческого материала. И труд наш востребован: всё больше и больше читателей приходят с запросами по истории области и всё больше имеется возможностей эти запросы удовлетворить.

стов. Его перу принадлежат 12 поэм, 16 баллад и немало других поэтических произведений. Признанием его заслуг стало присуждение премии Костанайского клуба меценатов «Казына» в номинации «Литература».

В 2006 году костанайцы отметили 100 лет со дня рождения известной поэтессы, удостоенной звания «Народный писатель Казахстана», Марьям Хакимжановой. Отдавая дань памяти замечательной поэтессе, информационно-библиографический отдел выпустил указатель «Нәзіктік және батылдық поэзиясы» = «Поэзия нежности и мужества», где представлена литература о творчестве М. Хакимжановой. Творческая деятельность М. Хакимжановой была отмечена орденами «Знак Почёта» и Трудового Красного Знамени, медалями. Она почётный гражданин города Костаная.

«Шоқ жұлдыздардың арасында бір жұлдыз» = «Звезда поэтической плеяды» - так назван указатель, посвящённый 75-летию известного поэта, прозаика, журналиста Нургожа Ораза. Диапазон творческих пристрастий Н. Ораза широк: поэзия, проза, драматургия, публицистика. Он является создателем и главным ре-

дактором литературно-художественного, общественно-политического журнала «Сарыарқа», занимается общественной деятельностью.

Ещё одна яркая звезда на поэтическом небосклоне нашей страны – уроженец Костанайской области, народный писатель Казахстана, известный в республике поэт Гафу Каирбеков. К 80-летию со дня рождения писателя в 2008 году информационно-библиографический отдел выпустил указатель литературы «Оған дала әлемнің бар құдыретін тарту етті» = «Ему степь подарила весь свет Вселенной». Признанный ещё при жизни классиком казахской литературы, Гафу Каирбеков был награждён орденами и медалями, удостоен почётного звания «Народный писатель Казахстана». Творчество поэта попу-

лярно в народе, он автор текстов известных песен. Составители библиографического указателя о творчестве Г. Каирбекова постарались отразить в издании всю палитру его творчества, весь масштаб этой личности.

К 60-летию со дня рождения поэта, писателя, драматурга, журналиста, члена Союза писателей Казахстана Акылбека Шаяхмета в 2011 году был выпущен библиографический указатель литературы «Көзімді ашып көргенім» - «Мир моими глазами», посвящённый его жизни и творчеству. Акылбек Шаяхмет – автор более 30 книг. Известен А. Шаяхмет и как переводчик на казахский язык стихов Расула Гамзатова, Якуба Коласа, Ивана Драча, Арсения Тарковского, поэтов Северного Кавказа.

Время не стоит на месте, компьютерные технологии прочно вошли в нашу жизнь, появилась возможность выпускать библиографические указатели, используя компьютерные программы, делать наши издания более качественными и красочными.

К 80-летию выдающегося учёного-историка, культуролога, заслуженного деятеля науки КазССР, академика Манаша Козыбаева информационно-библиографическим отделом был выпущен указатель литературы «Тарих ғылымының тарланы» = «Яркий след в истории страны», в котором представлена литература о жизни и деятельности М. К. Козыбаева. Академик М.

К. Козыбаев внёс большой вклад в развитие отечественной исторической науки. Будучи долгие годы директором Института истории, археологии и этнологии им. Ч. Валиханова, он занимался вопросами археологии, изучением культурного наследия. М. К. Козыбаев является автором свыше 800 научных работ, в том числе 30 монографий.

Костанайская область всегда славилась людьми труда. Мы гордимся нашими земляками, поднимавшими целину, растившими хлеб, строившими новые города и посёлки. И сегодня наша область может гордиться Героем Труда Казахстана Сайраном Балкеновичем Букановым. Именно ему посвящён библиографический указатель литературы «Біздің заманымыздың батыры» - «Герой нашего времени».

ОПЫТ

Сайран Балкенович первым в Костанайской области в 2009 году был удостоен высшего звания страны «Қазақстанның Еңбек Ері». Многие годы возглавляя ТОО «Каркен», С. Б. Буканов добился высоких показателей урожайности, роста поголовья скота. Продукцию предприятия отличает высочайшее качество, она завоевала авторитет и отличную репутацию у экспертов области и республики. И это не случайность, ведь предприятием руководит настоящий мастер своего дела, живущий по принципу римского философа Сенеки: «Если хочешь жить для себя - живи для других». Этот принцип Сайран Буканов считает своим жизненным кредо.

Народный писатель КазССР, лауреат Государственной премии им. Абая Сырбай Мауленов – наш знаменитый земляк. К 90-летию С. Мауленова вышел в свет указатель «Өлеңім - өмірім менің» = «Из рода акынов...». Сырбай Мауленов – тонкий лирик, гуманист, интернационалист, поэт-фронтовик, участвовавший в обороне Ленинграда. Особенность поэзии С. Мауленова в том, что в его стихах всегда слышен зов жизни. В библиографическом указателе представлен обширный материал о творчестве и жизни поэта.

В 2013 г. были выпущены три персональных указателя, посвящённые нашим землякам. К 75-летию Жазита Кудайкулова, главы агрофирмы «Карабатыр», зачинателя рыночных преобразований в нашей стране, выпущено пособие «Еңбегімен елге танылған Жәзит аға», которое знакомит пользователей библиотеки с трудами Ж. К. Кудайкулова и литературой о нём. Агрофирму «Карабатыр» Президент Казахстана Н. А. Назарбаев назвал «первой ласточкой реформ». Ж. Кудайкулов, к сожалению, ушедший из жизни, был ярким образцом настоящего фермера, который не мог представить свой успех без благополучия всех членов коллектива.

«Қазақтың алтын қызы...» = «Дочь Великой степи» - так называется указатель, посвященный 70-летию Героя Социалистического Труда Камшат Доненбаевой. Имя её гремело на весь Союз. Первая трактористка Казахстана, она не просто освоила трактор, а добилась рекордной выработки. Сев за руль небольшого колесного трактора в 19 лет, она вышла из кабины могучего «Ки-

ровца» спустя 33 года, не растеряв своего отношения к работе. Костанайская целина стала полем её счастливой судьбы. Библиографический указатель о К. Б. Доненбаевой включает в себя книги, статьи из журналов и газет, охватывая материал с 1973 по 2013 годы.

«Человек-легенда, гордость земли костанайской» - это сказано без преувеличения о Бертроне Рубинштейне. Заслуженный работник транспорта Казахстана, ветеран Великой Отечественной войны, почётный железнодорожник, Почётный гражданин г. Костаная в 2013 году отметил своё 90-летие. Материалы о жизни и деятельности Бертрона Иосифовича представлены в указателе литературы «Тағдыры тарих тұлға» = «Человек удивительной судьбы».

К 60-летию начала освоения целины выпущено пособие, отражающее литературу об этом важном периоде в истории нашей области - «Астықты алқапқа айналған дала = Хлебным полем стала степь».

Ещё одно направление издательской деятельности нашего отдела – составление Сводного каталога газет и журналов, получаемых библиотеками города. Впервые такой каталог был выпущен в 1981 году, с этого времени он выходит ежегодно. Цель данного издания – информирование читателей о казахстанских и российских периодических изданиях, выписанных библиотеками города. Сводный каталог позволяет читателю быстро найти, в какой именно библиотеке города имеется то или иное периодическое издание.

Время не стоит на месте, компьютерные технологии прочно вошли в нашу жизнь, появилась возможность выпускать библиографические указатели, используя компьютерные программы, делать наши издания более качественными и красочными. Но главным, как и прежде, остаётся содержание – информация об истории, культуре Костанайской области, замечательных людях, связанных с нашим краем. Именно это остаётся главной целью издательской деятельности информационно-библиографического отдела. Ведь, как справедливо заметил Глава нашего государства: «История – уроки минувшего, наставление прошлого будущему».



Татьяна РУДКОВСКАЯ,
главный библиотекарь ЦГБ
им Н. Островского, Костанайская область

Супер-ЧТИВО

Много праздников приносит нам весна. И один из них – праздник книги - «Супер-читиво» собрал в ЦГБ им Н. Островского ветеранов библиотечного дела, учащихся Костанайского медицинского колледжа и читателей микрорайона «Центральный». Всё в этот вечер настраивало гостей на соответствующий лад: музыка, зал, украшенный дождинками с книгами в 3D, макет «Древа Познания», книжная выставка «Историей дышит каждая строка» ...





Гостей встречал Книгоман с играми и конкурсами. Читателям заранее раздавались листочки из разноцветной бумаги, чтобы вписать свою супер-книгу и прикрепить к дереву, тем самым оживляя его своими читательскими успехами, а Книгоман озвучивал эти книги. Среди них М. Булгаков «Мастер и Маргарита», Джейн Остин «Гордость и предубеждение», А. Нурпеисов «Кровь и пот», Л.Н. Толстой «Анна Каренина», М. Ауезов «Путь Абая», М. Твен «Приключения Тома Сойера», Абай Кунанбаев «Слова назидания», И. Есенберлин «Кочевники», М. Лермонтов «Мцыри», Б. Сокпакбаев «Меня зовут Кожа», стихи Омара Хайяма, Маркес «100 лет одиночества», Э. Золя «Дамское счастье», А.С. Пушкин, любовные романы, Браун Дэн «Код да Винчи», стихи Гамзатова, Антуан де Сент-Экзюпери «Маленький принц» и другие. Гости нашего праздника прослушали уникальную аудиоверсию книги Абая «Слова назидания», соз-



данную в 2013 году творческой группой казахстанской молодёжи. Под звуки чарующей восточной музыки библиотекари предложили читателям «испить» из чаши мудрости - зачитать свитки со словами мудрости на казахском, русском и английском языках. Таким образом, «Слова назидания» Абая стали для всех мудрым наставником, супер-читивом. Апофеозом праздника стал парад супер-книг «Самая, самая» - необычное дефиле, участниками которого были не только библиотекари, но и читатели «Островки». Каждый из участников дефиле в соответствующем костюме под музыку представлял книгу «самую модную», «самую аппетитную», «самую сонную», «самую золотую», «самую дорогую», «самую рекордную», «самую гостеприимную», «самую музыкальную», «самую толстую», «самую ужасную», «самую чудесную», «самую заботливую», «самую маленькую», «самую правильную». Также был показан тренд 2014 года – модные клатчи в виде книги.

В завершении праздника гостям подарили «книжные дождинки» в 3D и угостили мороженым и тортом-книгой, которые любезно предоставили компании ДЕП и «Хекоян». Со слов гостей, они получили значительно больше того, за чем пришли. Одни интересно провели время, другие получили знания. Но в глазах у каждого был неподдельный интерес ко всему происходящему.

Основным участником «Супер-читива» была молодёжь. А это значит, что, каким бы стремительным не был технический прогресс, никакие компьютеры или Интернет не заменят ни печатную книгу, ни поход в библиотеку.

ШӘКІРТТІҢ САНАСЫНА СӘУЛЕ ШАШЫП...

Гүлжан КУРУМОВА,
Батыс Қазақстан облысы
Бөрлі ауданына қарасты
Пугачев орта мектебінің мұғалімі

«Кітап – білім бұлағы». Сол білімнің тұнық та мөлдір бұлағынан шәкірттерді сусындатып, оқушыны рухани байытып, тағылымы мол тәрбие ошағына айналып отырған кітапхананың мектепте де алар орны орасан зор. Анығында, мектеп кітапханасы – білім беру мекемелерінің ақпараттық орталығы, жас буынды шығармашылыққа баулитын бірден-бір шаңырақ.

Мектеп кітапханасы – мектептің жүрегі, бір бөлігі. Жаңа заман компьютер дәуірі болғанымен рухани азық іздеген оқушының да, әдістемелік көмек іздеген мұғалімнің де көлер шаңырағы – кітапхана. Мектеп кітапханасы шағын болғанына қарамастан, атқарар қызметі қыруар. Сол қызметтің жемісті жүргізілуіне кітапханашының қосар үлесі шексіз.

Оқушылардың ақпараттық сұранысын қанағаттандырып отырған кітапханалардың бірі – Батыс Қазақстан облысы Бөрлі ауданындағы Пугачев орта мектебінің кітапханасы. Қазіргі таңда ауыл кітапханасындағы кітап қоры: Әдеби кітап – 7320, оқулық – 4610 дана, электронды оқулық – 97 дана болса, әдістемелік әдебиеттер – 362.

Пугачев орта мектебінің кітапханашысы Шолпан Бимағамбетованың жан-жүрегіне жақын жандар – оқушылар, мұғалімдер. Себебі, сол азаматтар Шолпанның көмегіне әрқазір мұқтаждық танытады.

Кезінде Ақтөбе қаласындағы педагогикалық училищені бітірген Шолпан Бимағамбетованың еңбек жолы туған жері – Шыңғырлау ауданына қарасты мектептің бастауыш сынып мұғалімі қызметінен қаланыпты.

Алайда, араға бірнеше жылдар салып Бөрлі ауданына қоныс аударған Шолпан Ахметжанқызын өмірдің өзі кітапханамен қиюластырады. Еңбекқор адам қай жерде де өз биігінен түспек емес, бұл ретте біздің әріптесіміз кітапханадағы жұмысын да абыроймен атқара алды. Кітапханашы тек кітап үлестіруші емес, ол – тәрбиеші әрі ұстаз. Жас ұрпақтың санасында туған халқына деген құрмет пен мақтанш сезім ұялатып, ұлттық рухты сіңіру, сондай-ақ туған тілі мен әдебиетің, тарихы мен өнерін қастерлеп, халықтың салт-дәстүрін аялай, ардақтай білуге тәрбиелеуде Шолпан Ахметжанқызы сан түрлі іс-шаралар өткізіп, көрмелер ұйымдастырды.



Көркем әдебиеттен бастап, баспа немесе электронды ақпараттарды, сондай-ақ ақпарат көздерін пайдалану барысында оқырман қауымға көмекке келетін тағы да – кітапханашы.

Қазақ елінің азаматтары қазіргі заманға сай білімді, мәдениетті, өнерлі болуы қажет. Ал өткен тарихымызды, ғылым мен өнерімізді білу үшін біз кітапқа жүгінеміз. «Кітап адам баласын жанан өдеттерден аулақ болуға үйретеді. Кітапты күнделікті тұрмысымызда қажет етеміз. Одан ақыл-кеңес, тәлім-тәрбие, үлгі-өнеге аламыз. Өмірде бәрі де өзгереді, тек кітапхана ғана халық қажетіне жарап, ғасырлар бойы жасамақ. Осы бір басты байлығымыз ешқашан жоғалмай, келешек ұрпақтың біліммен, тағылымды тәрбиемен мейлінше молынан сусындап өсетін өмір мектебі санатынан көріне берсін», – дейді бүгінде зейнеткерлік жасқа келіп, ұзақ жылғы қажырлы еңбегінің зейнетін көргелі отырған Шолпан Ахметжанқызы.

Бүгінгі оқушы – елдің ертеңгі тірегі. Келешегі кемел елдің болашағына баланған жалынды жастарымыздың бойына еліне, жеріне деген махаббат нәрін егіп, ұлттық намыс, асыл адамгершілік қасиеттерді ұялату жолында мектеп кітапханашысының да ролі биік. Біз бұл жолдағы биік белестерден өтіп, ізгілік, шапағат шуағына бөленген бірегей тұлғалар қатарынан Шолпан Ахметжанжанқызын да көреміз.

Развитие библиотечно-информационной сферы Украины и общегосударственные приоритеты



Елена ВОСКОБОЙНИКОВА-ГУЗЕВА,
ведущий научный сотрудник Национальной
библиотеки Украины имени В.И.Вернадского, к.и.н.

С начала 2010-х гг. библиотечно-информационная сфера Украины находится на этапе, когда очевидным и необходимым шагом становится консолидация усилий руководителей ведущих библиотек страны, ученых и организаторов библиотечного дела, представителей правительственных структур, общественных и профессиональных объединений для разработки долгосрочной стратегии, которая может быть реализована через комплексную или ряд взаимосвязанных государственных целевых программ [2]. Государственная политика в сфере библиотечно-информационной деятельности – это результат комплексного влияния органов государственной власти и управления в сфере информации, культуры и образования. Этот вид деятельности направлен на интеграцию информационных ресурсов, существующих в разных системах и развитие инфраструктуры библиотечно-информационных учреждений, реализуется через совокупность законов и распоряжений, общегосударственные, региональные, корпоративные, международные проекты и инициативы. Одним из важных факторов формирования библиотечной политики является профессиональное понимание путей развития отрасли, особенно сформированное на уровне профессиональных объединений, ассоциаций, авторитетных научных коллективов, отдельных ученых и практиков библиотечного дела.

БИБЛИОТЕЧНОЕ ПОЛЕ

Начало XXI столетия отмечено выработкой совместных общемировых подходов к развитию библиотечного законодательства и национальной библиотечной политики. Концентрированно этот процесс можно выразить как концепцию перехода от государственной библиотечной политики к национальной информационной.

Приоритетом общемирового развития стала именно консолидированная, согласованная, общая национальная информационная политика, в рамках которой все сферы деятельности имеют соответствующие задачи, функции, полномочия и ответственность. В данном контексте мы вынуждены обратить внимание на определенную особенность развития данного направления деятельности в Украине. Она заключается в том, что, несмотря на многочисленные разработки относительно направлений и приоритетов развития государственной информационной политики в Украине, изучение мирового опыта, определение различных путей, вариантов, сценариев информационного и инновационного развития страны, представленных в исследованиях отечественных ученых, и соответствующее законодательное закрепление основополагающих вопросов в сфере информационной и инновационной деятельности, информационных обменов и вообще развития информационного общества в Украине, библиотечно-информационной сфере, имея весомые достижения, все еще приходится отстаивать собственное значимое место в данных процессах. Мы придерживаемся позиции, что развитие информационного общества затрагивает все сферы жизнедеятельности и требует создания единой национальной политики информационного обеспечения развития страны, как это и было в свое время предложено Программой ЮНЕСКО «Информация для всех» [12] в части внедрения базовой модели национальной информационной политики. Мы надеемся, что ее украинский вариант в полной мере будет включать интересы библиотечно-информационной сферы.

Основными приоритетами государственной политики в сфере библиотечно-информационной деятельности в Украине стало повышение роли библиотек в построении гражданского общества, активизация развития библиотек в контексте общемировых технологических и социокультурных трансформаций, обеспечение равного доступа к информации для каждого из граждан, повышение статуса библиотечной профессии и стимулирование ее развития, консолидация усилий библиотек и их руководителей для реализации программно-целевого подхода на общегосударственном уровне.



Прослеживая динамику использования программно-целевого подхода для решения насущных проблем отрасли, которая проявляется в разработке и реализации определенных государственных и международных проектов, мы вынуждены констатировать, что целостной системы государственных целевых программ отраслевого развития на сегодня не существует. А тотальное недофинансирование целевых программ (Программа сохранности библиотечных и архивных фондов на 2005-2010 гг. (2004 г.), Государственная программа развития деятельности Национальной библиотеки Украины имени В. И. Вернадского на 2005-2010 гг. (2004 г.)) или полное отсутствие финансирования (Государственная целевая национально-культурная программа создания еди-



ной информационной библиотечной системы «Библиотека XXI» (2011 г.) ставит под сомнение возможность эффективного развития отрасли в таких условиях. При этом, несмотря на неблагоприятные материально-технические и финансовые условия, постепенное ежегодное объективное сокращение сети библиотек и проблемы с обновлением кадрового ресурса, библиотеки Украины открывают интернет-центры, создают местные и отраслевые общественные и научно-образовательные информационные ресурсы, представляют их во всемирной сети интернет, обучают пользователей информационной и компьютерной грамотности. Научные, публичные, образовательные библиотеки содействуют уменьшению информационной и электронной «пропасти», повышению информационной грамотности граждан, становятся важным фактором развития гражданского общества, электронной Украины, составляющей проектов электронного правительства. За счет разнообразных инициатив стимулируют развитие электронной коммерции, дистанционного образования, обучения на протяжении всей жизни всех слоев населения страны.

Нынешний этап развития библиотечно-информационной сферы Украины характеризуется активизацией разработок для определения приоритетов развития библиотек разных типов. Нарбатываются соответствующие концепции [5] и модели развития [3]. Оптимальной формой решения актуальных проблем сети публичных библиотек Украины в рамках кооперации и координационного взаимодействия ее руководителями видится

разработка и принятие долгосрочной целевой программы развития данного типа библиотек до 2020 г. [1]. Мы поддерживаем позицию необходимости выработки консолидированной стратегии развития библиотечно-информационной сферы Украины, рассчитанной на библиотеки разных типов и видов, любого ведомственного подчинения, которая могла бы быть реализована через комплексную долгосрочную отраслевую государственную программу или совокупность таковых [2].

Таким образом, государственная целевая программа (далее – ГЦП) [6] является основным средством решения проблем развития отдельных отраслей экономики, в том числе библиотечно-информационной деятельности. К сожалению, государственная политика в сфере культуры, искусства, книгоиздания и книгораспространения все еще реализуется замедленными темпами,

без четко обозначенных приоритетов. Финансирование, предусмотренное для развития этих отраслей в государственном и местных бюджетах, явно недостаточно, еще не созданы правовые и институциональные условия перехода на грантовую систему финансирования культурных, библиотечных и издательских проектов, не сформирована система мотиваций приобщения негосударственных источников поддержки национального культурного, образовательного, издательского процессов. В таких условиях отраслевые проблемы должны решаться программным методом, через соответствующие государственные целевые программы, в рамках которых совершенствуется процедура распределения бюджетного финансирования, увеличивается его объем и эффективность использования, обновляются механизмы привлечения внебюджетных средств, упорядочивается правовая база и модернизируется система управления, как отдельной отраслью, так и актуализируются связи между субъектами разных отраслей и сфер деятельности, задействованных в механизмах и мероприятиях по реализации соответствующих программ.

Субъекты библиотечно-информационной сферы, в определенных аспектах своей деятельности, попадают под влияние ГЦП, направленных на развитие книгоиздательской отрасли. На сегодняшний день распоряжением Кабинета министров Украины от 10.04.2013 г. № 257-р базовые положения принятых ранее (в 2008 и 2009 гг.) программ объединено в рамках Концепции государственной целевой национально-культурной программы популяризации издательской продукции и чтения на 2014–2018 гг. [6], которой, кроме большого количества других мероприятий, предусмотрено централизованное приобретение литературы для пополнения фондов публичных библиотек. Программой предусмотрено, что ее выполнение даст возможность разработать оптимальный механизм определения потребностей публичных библиотек в ассортименте изданий, и также систематически пополнять библиотечные фонды необходимой отечественной издательской продукцией. В данном аспекте мы прослеживаем взаимосвязь с необходимостью решения этого вопроса в рамках отдельной программы пополнения фондов публичных библиотек. Необ-

ходимость принятия такого рода ГЦП неоднократно подчеркивалась директорами библиотек разных типов и видов, а ее разработка и принятие предполагается проектом Концепции развития библиотечного дела Украины до 2020 г. [5] (рассчитанной на публичные библиотеки общегосударственной системы).

Весь спектр проблем, на решение которых направлена вышеназванная ГЦП, рассматривался в ходе парламентских слушаний «Проблемы развития украинского книгоиздания, книгораспространения и поддержки чтения в Украине», которые состоялись 15 мая 2013 г. [10]. Была отмечена необходимость осуществления целого ряда комплексных системных мероприятий для их безотлагательного решения. Весомая доля предложенных решений касалась и библиотечно-информационной сферы, в том числе обращенных к Верховному совету Украины вопросов освобождения библиотек от таможенных и въездных сборов на книги и другие документы, внесения изменений в Закон Украины о государственных закупках, способствующих покупке литературы для библиотечных фондов без



прохождения тендерных процедур и многие другие предложения. Кабинету министров Украины среди многих других важных для книгоиздательской сферы позиций относительно улучшения условий деятельности библиотек было рекомендовано обеспечивать финансирование Государственной целевой национально-культурной программы создания единой информационной библиотечной системы «Библиотека – XXI» на 2014 и последующие годы [4, 7], содействовать установлению отдельной защищенной статьей фиксированных ежегодных процентов отчислений из государственного и местных бюджетов на пополнение библиотечных фондов и подключение публичных библиотек к мировой сети Интернет, а также совершенствовать законодательную и нормативную базу относительно создания электронных версий книг на украинском языке и обеспечения свободного доступа к ним пользователей библиотек.

Рекомендации участников слушаний также включали предложения для Министерства культуры Украины, где важнейшими позициями были определены разработка Государственной программы пополнения и сохранности библиотечных фондов до 2018 г. и Государственной целевой социальной программы «Библиобус» для предоставления библиотечно-информационных услуг сельскому населению. Отдельные позиции рекомендаций относительно изучения потребностей библиотек в книжной продукции и издания определенных серий книг в рамках государственных издательских проектов были адресованы Государственному комитету телевидения и радиовещания Украины.

Приведенный пример ГЦП и парламентских слушаний, во-первых, является самым новым событием для иллюстрации развития государственных подходов к поддержанию библиотечно-информационной деятельности в Украине, во-вторых, еще раз подтверждает вывод о взаимосвязи библиотечно-информационной сферы и направленности развития других составляющих социокультурной сферы, демонстрирует наличие целого комплекса сущностных отраслевых проблем – от обновления законодательного обеспечения до финансирования уже существующих и принятия новых, важных для библиотечной системы государственных программ.

Принятая в мае 2013 г. Стратегия развития информационного общества в Украине, рассчитанная на период до 2020 г., предполагает реализацию определенных направлений, которые имеют непосредственное отношение к библиотечно-информационной деятельности. Например, в рамках выполнения направления «Электронная культура» говорится о необходимости осуществления мероприятий по обеспечению процессов перевода в электронную форму документов архивных, библиотечных, музейных фондов, фондов других учреждений культуры и создания электронных информационно-поисковых систем по истории, культуре, народному творчеству, современному искусству Украины. Предполагается аккумуляция национальных информационных ресурсов в экономической, научно-технической, социальной, национально-культурной сферах, создание необходимой технико-технологической инфраструктуры электронных информационных ресурсов в ар-

ИСПОЛЬЗОВАННЫЕ ИСТОЧНИКИ:

1. Концепція розвитку бібліотек України : проєкт (5.12.2012) [Електронний ресурс] / Українська бібліотечна асоціація : офіц. сайт. – Режим доступу : [http://ula.org.ua/index.php?id=single&tx_ttnews\[tt_news\]=182&cHash=6756be420c12401ff0fdce09eb484817](http://ula.org.ua/index.php?id=single&tx_ttnews[tt_news]=182&cHash=6756be420c12401ff0fdce09eb484817). – Назва з екрану.

2. Воскобойникова-Гузєва Е. В. Модель модернізації української бібліотечно-інформаційної діяльності / Е. В. Воскобойникова-Гузєва // Вест. БАЕ. – 2013. – № 1. – С. 42–44.

3. Вилєгжаніна Т. До питання створення довгострокової програми розвитку публічних бібліотек України / Т. Вилєгжаніна // Бібл. планєта. – 2013. – № 1. – С. 4–5.

4. Воскобойникова-Гузєва О. До питання вироблення консолідованої стратегії розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України / О. Воскобойникова-Гузєва // Бібл. планєта. – 2013. – № 1. – С. 6–10.

5. Продержавні цільові програми: закон України // Відомості Верховної Ради України. – 2004. – № 25. – Ст. 352.

6. Про схвалення Концепції Державної цільової національно-культурної програми популяризації видавничої продукції та читання на 2014–2018 рр. : розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.04.2013 р. № 257-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/257-2013-%D1%80#n10>. – Назва з екрану.

7. Рекомендації парламентських слухань «Проблеми розвитку українського книговидавництва, книгорозпов-

живах, библиотеках, музеях, научно-исследовательских учреждениях с определением обязательности условия совместимости таких ресурсов. Направление «Электронное образование» предполагает развитие сети электронных библиотек на всех образовательных уровнях, систем дистанционного обучения и открытой сети образовательных ресурсов. Говорится в Стратегии и о необходимости финансирования мероприятий Государственной целевой программы «Библиотека XXI», большинство положений которой в свое время было нацелено на интегрированную информационную деятельность, консолидированное формирование информационного ресурса библиотек, архивов, музеев страны.

Такие направления Стратегии как «Электронная демократия», «Электронное правительство» уже поддерживаются библиотеками – участницами инициативного проекта международной программы «Библиомост» – «Публичные библиотеки – мосты к электронному правительству», а также через функционирование сети пунктов доступа граждан к официальной информации, действующих в сотнях библиотек страны при поддержке Программы содействия парламенту Украины.

Потенциал библиотечно-информационной сферы Украины внушительен – более 37 тысяч библиотек разного ведомственного подчинения, предоставляющие разнообразные услуги в традиционном и электронном формате более чем 1,5 млн пользователей и почти 70 тысяч профессионалов, обеспечивающих взаимодействие ресурсов и пользователей. И мы надеемся, что дальнейшая реализация Стратегии в полной мере поспособствует всесторонней модернизации библиотек как ресурсной базы развития информационного общества в Украине.

сюдження та перспективи підтримки книгочитання в Україні»: проєкт. – К., 2013. – 7 с. – (Препр.).

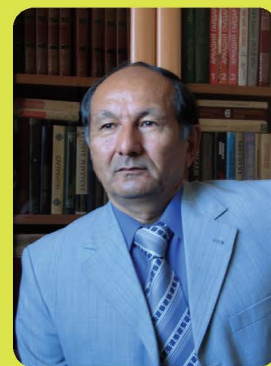
8. Про затвердження Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI»: постанова Кабінету Міністрів України від 17 серп. 2011 р. № 956 // Офіц. вісн. України. – 2011. – № 71. – Ст. 2672.

9. Концепція Державної цільової національно-культурної програми створення єдиної інформаційної бібліотечної системи «Бібліотека – XXI». – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/newsnpd?npdList_stind=61. – Загл с екрана.

10. Про схвалення Стратегії розвитку інформаційного суспільства в Україні: розпорядження Кабінету Міністрів України від 15 трав. 2013 р. № 386-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/386-2013-%D1%80/>. – Загл с екрана



Ушінші бөлімде «Пәлсапа тамшылары» айдары арқылы жазушы Қайсар Әлім «Жеке кітапхана жемісі» тақырыбымен танымал тұлғалардың кітап жинау, оқу және мұралау тәжірибелерінен сыр бөліссе, жазушы Айгүл Кемелбаева «Сурет тілі – тілсіз тіл» атты мақаласында бірқатар қылқалам шеберлерінің шығармашылығына талдау жасай отырып, бейнелеу өнерінің өзіндік болмысын баяндайды.





Қайсар ӘЛІМ,
жазушы

ЖЕКЕ КІТАПХАНА ЖЕМІСІ

БАСТАПҚЫ БЕТ.

Жиналған кітабы жоқ үйді көз алдыңызға елестетіп көріңізші. Оны жаны жоқ денеге теңеген екен бір дуалы ауыз. Ал аузы-мұрыны қымбат жиһазға толы, бірақ бір кітабы жоқ үйден қандай әсер алар едіңіз? Шіріген жұмыртқаның иісі мұңкіп, кекірік атқызатынын байқапты тағы бір тұлға. Ал төрт қабырғасына түгелімен кітаптар сықай жиналған шаңырақтан имандылық жылуы мен жан шуағы төгіліп, көңіл марқайып, рух асқақтап, сабырлылық салтанат құрумен бірге ішкі дүниең саф таза ауамен жаңғырып, бейкүнә өлемге ұшып кеткендей әсерге беленетінін жасырмапты. Бұл түйсіктің жай бір әсіре сөзбен шыланбағанын аңғарасыз. Шынында да, кітабы көп үй өзгеше сәнімен көз қызықтырмай ма? Жаныңды нұрға бөлемей ме? Әрбіріне көз тоқтатқан сайын мысыңды басып, қайсысын қаларыңды білмей сасқалақтап, сүйіністі күйгелектікке салынатыныңды сезесің.

Кітап – ой әлемі. Демек, жеке кітапханасы бар үй – ормандай ойымен бай әрі базарлы да назарлы, қызулы да қынулы, дәп бір білім теңізіндей көлкіп жатқан көк айдын. Желкөнін көрген қайығың білім жағалауына шыққанша беліңді талдырмас, лезде сырын алдырмас. Ең кереметі – тұмасынан тұнығына қанып білімнің, қол созым жердегі ләззатына күнде батарсың ілімнің... Әлқисса, жеке кітапхана жөніндегі әңгіменің бастапқы бетін ашайық...

КІТАП ҚАЛАЙ ЖИНАЛАДЫ?

Жан тілеуі қандай әрекетке де барғызады. Ықыласты іске тосқауыл жоқ. Кітап жинауды хобби қылып алғандар бар. Жаңа кітап көрсө, дегбірі қалмайды. Қашан таңсығы қолына түскенше тамақ ішуін ұмытады. Халық жазушысы Ә. Нұршайықов сөйткен. Он мыңнан астам кітап қоры бар жазу кабинетінде талай болғанбыз. Төрт қабырғасы сықап тұр. «Төл» басы Жорж Сандтың екі томдық «Консуэло» кітабы болыпты. Ол көзде таңдаулы кітаптарға тек жазылым арқылы ғана қол жетеді. Халима жеңгей екеуі сағат 9-да ашылатын дүкен алдындағы кезекке таңғы 5-те тұратын көрінеді. Осы төсілмен барлық классиктердің шығармаларын жинапты. Өзағанның артында бай кітап мұрасы қалды. Әзірге сол күйінде иесіз, құлазып тұр. Түбі не болады? Балалары сақтай алса жақсы. Бір мәдени мекемеге, не жоғары оқу орнының иелігіне құнттап тапсырса рухани мұра сақталып, көптің ырыздығына айналар еді-ау.

...Сәбит Мұқанов та кітап жинауға аса сергек қараған. Мәскеуде, Ленинградта оқыған жылдары Алматыдағы үйіне өлденөше жөшік кітап жіберіп тұрған. Ел аралай қалғанда алдымен кітап дүкендеріне соғып, мауқын басады екен. Кітапханасының ажарын көне кітаптар, Алаш арыстарының өңбөктері ашып тұрғанынан хабардармыз.

Қазақтың Қадыр Мырза-Әлісі әр аптаның екі-үш күнінде кітап дүкендерін аралауды машық қылған. Мәскеуден шығатын «Книжное обозрение» газеті арқылы жаңа кітаптар тізімін жасап алып, қуып іздеп, қолына түсіретін болған. «Адамдардан алмағанымды кітаптан таптым», – деп, кітапты өмірлік рухани серігі етіп өткен С. Әшімбаев студент кезінен-ақ тірнектеп жинастыра бастаған. Соның нәтижесінде аса бай кітапхана қорын түзген. Сағаттың кітап жинау құпиясы да қызық. «Қара базарға» барып, қымбат болса да екі-үш данасын сатып алады екен.

А. Сейдімбек болса, көркем шығармалардан гөрі тарихи, филологиялық кітаптарды басым жинаған. Ғылыми жұмыстарын жазғанда академиялық орындарға сирек барып-ақ қол созымдағы сөреден барлық керегін тауып отырғанын айтушы еді. Тағы бір ерекшелігі, оның кітаптары бос қаланып тұрмапты. Сапырыстырып қотара отырып, қажетіне жаратқан. Көзқанықтығы сондай, он мыңнан аса кітабының әрқайсысы қай жерде тұрғанын жазбай тани алыпты. Демек, күнделікті асуындай қажеттілігіне кірігіп кеткен ғой.

Букинист дүкендерінен сөмке толтырып қайтуды әдетке айналдырған жазушылар аз емес. Сондай жанкешті кітап жинаушының бірі – Өтежан Нұрғалиев. Марқұм ала дорбасын ұстап, әйелін қолтықтап алып бу-

кинист дүкендерін аралаудан жалықпайды екен. Ақын-философ Әубәкір Нәлібаев та жеке кітапханасын осындай жерден толықтыра біліпті. Лермонтовтың 1932–40 жылдары жарық көрген 6 томдық шығармалар жинағын букинистен болмаса қайдан сатып алар еді?

Осы жерде бір пікірдің шеті қылтияды. Шетелдерде букинист дүкендерінің жүйесі қатты дамыған. Сондай-ақ кітапқұмарлар ұйымының жұмыстары жолға қойылған. Соған орай, оқылым деңгейі өсіп отыр. Тіпті жеке кітапханалардың қорын үстемеләумен айналысатын көмек қызметтері де бар болып шықты. Осы тектес үрдісті өзімізде қалыптастырудың жолдарын іздестіріп көрсө қайтеді?

Кітапханасын кәдімгідей құмартып, сапалы жинағанның бірі айтулы ақын – Темірхан Мәдәтбек. Жүрдім-бардым емес, талғаммен жинапты. Бүгінде соның игілігін өзімен қатар өзгелер де көруде. Мұндай мысалдарды көптеп көлтіруге болады.

Әр нәрсенің тиімді тетігі болады. Соның қыбын таба білгеннің ұпайы түгел. Айталық, кітап насихатының қайтарымына үміттенген абзал Жаңа кітап оқырмандар назарына жедел іліксін деңіз. Жазушылармен кездесудің соңы кітаппен табысудың дәнекеріне айналып жатады. Авторлармен бөтпе-бөт жүздесу кітапқа деген құмарлық отын маздатады.

Студент, сен, кітап жинауды қолға алдың ба? Жас мамаң, өзіңдегі кітап қоры қордаланып келе ме? Баяғыда қырдағы қойшының үйінен көп кітап көретінбіз. Бүгін ше? Майдан өтінде кітабын жүрегіне қысып мерт болғандардың ардақты сөзіміңдей сергектік, кітапқа деген сүйіспеншілік сұйылып кеткен жоқ па? Ойласайықшы.

Мұхтар Мағауин жаңа пәтерге көше қалса, соның ең үлкен бөлмесін жеке кітапханасына сайлап алады екен. «Үйімді де осы кітаптарым үшін кеңейттім, әйтпесе, бәйбішеміз екеуімізге бәрібір емес пе?», – деп сыр ашыпты Қалтай Мұхамеджанов.

КІТАП ҚАЛАЙ ОҚЫЛАДЫ?

Құранда да кітап оқуға міндеттейтін сүре бар. Оқу – бір парызың, имандылыққа келуіңнің кепілі іспетті. Оқымыстылар оқымаса, ой тоқырайтынын айтқан. Оқымаған санада сапалық өзгерістер кемшін соғады екен. Ақпаған судың борсығаны секілді татымсыздықпен тұйықталады. Ендеше, көл, оқылық!

Кімдер қалай оқыған? Әрине, әрқалай. Дайын төсіл жүктелмеген Әркімнің парқына орай, қалауымен. Бала жастан кітапқа баулынса, есейгенде де сол үйірсектігінен ажырамас еді-ау. Өкінішке орай, қолына кітап ұстамайтын ата-ана жас жеткіншегіне бос уағыз айтады. Қайдан нәтиже болсын?!

Қазір кітап оқуға үндейтін тиімді шаралар ұйымдастырыла бастады. Соның бірі – «Бір ел – бір кітап». Бұл жобаның идеясы АҚШ-тағы белгілі кітапханалық акцияның нәтижесінде пайда болған. Бізде Абайдың «Қара сөздерінен» басталды. Келесі жылы М. Әуезовтің «Қилы заманы» оқылды. Сөйтіп жалғасып жатыр. Бұған да шүкір. Бір жағы міндеттеліп, бір жағы ықылас-ынта ояттырып дегендей, кітап оқуға жаппай кіріскендейміз. Әйтсе де «шыбыртқысыз» оқығанға не жетуші еді?

Қайталап оқудың берері мол. «Үстелдік кітап» деген ұғым қалыптасқан. Соның үлгісі ретінде Елбасы Н. Ә. Назарбаевтың үстелінде әрдайым Абай кітабы жататындығын айтсақ та жеткілікті. Талай жазушылардың да мұндай әуес, жүрек түкпірінен өсте ажыратпайтын ғадәттерін жіктесек, ұзаққа кетеміз. Шығарма жаза-мын деп отырып, «Абай жолының» жүз бетін оқып тастағанын аңғармайтын «аңғал» классиктеріміз де болған.

Сонымен, кім қалай оқыған? Бауыржан Момышұлы кітапты салыстыра оқыпты. Мәселен, Лермонтовтың, Гетенің, Абайдың өлеңдерін қатаң сараптан өткізіп, ой өлгімен салыстыратын болған. Сөйтіп өзі үкімін шығарады екен. «Қараңғы түнде тау қалғып» өлеңінің тұсына – Абайдың аудармасын бестен жоғары бағалапты. Кітаптың шетіне өз ойларын ірікпей жазып қоятындар қаншама? Тіпті сала құлаш ескертпелерін де сыйғыза білген. Ал кітап бетіне еш сызат түсірмей, бүктемей, мөпелеп оқитандардың өз тесілдері бар екен. Жәке дәптерге конспект жасайды. Жазуды қиямет-қайымға теңейміз ғой, ал оқудың жауапкершілігін өсте төмендеті алмайтынымыз тағы белгілі. Оған жазып та, оқи да білген классиктеріміз М. Әуезов, С. Мұқанов, Ф. Мүсірепов, Ғ. Мұстафин және басқалардың өнегесі куә. Осылай, олар өз жеке кітапханаларын жинауға барлық ғұмырын құштарлықпен арнап, мәңгілікке мұраға қалдырып кетті.

Әлемде ең көп оқитын елдердің бірі – Жапонияда мемлекет тарапынан кітап дүкендеріне қамқорлық жасалуымен қатар, жеке кітапханалардың қорлануына да мән беріліп отырады екен. Кейбір дүкендерде тұрақты тұтынушыларына кітап жеңіл бағамен сатылады. Кітабы көп әрі оны өзі ғана оқымай, өзгелермен жиі бөлісіп отыратын кітапхана иелеріне ынталандыру сыйлықтары тапсырылып тұрады. Біздегі сияқты беті ашылмай, саусақ тимеген кітаптарды ол жақта табу қиынға соғады. Үйлеріндегі ақжөм болып, мұқабасының тоз-тозы шыққан кітаптарды мақтан етсе керек.

Жасыратын несі бар, қазір жас ұрпақ жеке кітапхана жинауға ықылассыз. Бір кітабы жоқ отауды көргенде, көңіл құлазиды.

БАҚ-тардағы кітап насихатының көмшiндiгiнен баспалардан жарық көріп жатқан өнімдер дер кезінде тұты-

нушыларға жете бермейді. Телеарналардағы, радио-дағы жаңа кітаптың таныстырылымы туралы хабарлар мардымсыз, бола қалғанның өзінде сапалық жағынан көңілден шыға бермейді. Ал балалар кітаптары жөнінде сирек айтылады. Осының бәрі кітап оқылымының артуына, жеке кітапханалардың үнемі толықтырылып отыруына белгілі бір дәрежеде кедергі келтіреді.

Сөз реті келгенде айтайық, әзірге республикалық «Кітап жаршысы» газетінің жақсы талпынысы мен іргелі ізденісі құптарлық. Бірақ оны жаздыртып алатын белсенділердің аздығы қынжылтады. ...Қолда кітап болса, оқылмай қоймайды ғой.

КІТАП ҚАЛАЙ ҰРЛАНАДЫ?

Иә, жақсы кітап қолды болып, кәдімгідей ұрланып жатады. Сөйтіп иесіне қайтпай қалатындары да бар. Иесінің қаттылығынан көңілі ауған кітапты қалай да қыстырып кетіп, кейін оқып болған соң, ұрлығын өзі ашатындар көптеп кездеседі. Бұдан нені байқаймыз. Кітапқұмар жанның өзегін өртеп бара жатқан ынтызарлықты сеземіз. Сосын бұл қылығына кешіріммен қарайсыз.

Енді мына бір күлкілі жайтты белгілі жазушы Дулат Исабековтің айтқанынан көлтіріп көрелік: «...Қазіргі адамдарға бір кітапты «осыны оқып шыға ғой» деп ұсынғанның өзінде, отырған жерінде қалдырып кетеді-ау. Біздің кезімізде қолға түспей жүрген өте құнды дүниеге (құнды кітап, әрине) көзіміз түссе, жымқырып кетпеудің өзі «күнә» болатын.. Тағы да сол Асқар Сүлейменов екеуіміз. Төлеген Тоқбергеновтің жеке кітапханасындағы екі кітапқа көңіліміз кетті. Сұрап алып оқығанға бермейтінін білеміз. Бірі – Уильям Фолкнердің «Особняк» деген романы, екіншісі – Генрих Белльдің «Где ты был, Адам» романы. Осы екі кітапты Төкеңнің үйінен алып шығу үшін қаншама тер төктік десеңші. Бірақ кейін оқып болған соң ұрлығымызды мойындап, иесіне қайтарғанбыз».

Сыншы, марқұм Сайлаубек Жұмабековтің жеке кітапханасының аса бай болғанын айта келіп, белгілі жазушы Жұмабай Шаштайұлы оның кітапқа деген ниеті мүлде басқаша екендігін үлгі етіп жүреді. Сайлаубай жүз аттың ішінен Құлагерді таныған Күреңбай сыншыдан бетер сезгір, иесі аялап ұстаған кітапқа қолқа салып алып кетуден тайынбайтын табанды екен. ...«Ұрлықтың» да осындай ұлы мінезі бар екен ғой!

КІТАП ҚАЛАЙ БӘСЕКЕЛЕСЕДІ?

Не үшін бәсекелесуі тиіс? Әрине, өмір сүру үшін, оқыла беруі үшін, рухани жан азығына айналу үшін... Түсінікті. Кітаппен нендей керемет бәсекеге түсе алады екен, бәтір-ау?! Табылыпты. Ғаламтор деген дөкейің.

Компьютерлік жүйедегі ғаламторсыз үйді көзге елестете алмайсыз. Мүмкін ауылдық жерде сиректеу болар. Ал қаланың кейбір үйіндегілерін саусақ бүгіп санамалауға тура келеді. Сонымен, ғаламторың қанатын жайып, дүниенің төрт бұрышындағы жаңалық атаулыны алақаныңа салып қояды. Құп делік. Заман ағымына балайық. Дұрыс. Өркениет көшіне ілесуіміз керек қой.

Сол ғаламтордан өлем классиктерінен бастап, қалаған жазушылардың кітаптарын оқи беретін болдық. Кәдімгі жеке кітапханадан қалауыңды алып оқып отырған сәкілдісіз. Тіпті сөреден таппағаныңды табасың. Ыңғайлы. Тек экранға көз салудан тапжылмасаң, қажымасаң болды. Мемлекеттік ірі кітапханаларда да қажет дөсеңіз, осындай қызмет ұсынылады. Қазір сондай кітапхана қорларына түскен басылымдарды ғаламтор әдісіне бейімдеп ала қоятын өте күрделі технология іске қосылған. Демек, Қазақстан баспаларынан шыққан туындылармен етене танысуға, оларды керегінше оқуға зор мүмкіндік туып тұр екен. Жараған!

Бірақ ғалымдар ғаламтордан оқыған кітаптан гөрі қолыңа ұстап, беттерін парақтап, оқиғаға өзің араласып жүргендей қызынып, тарауларын аударыстырып қарап, мазмұнына өлсін-өлі үңіліп, бейне бір кітап досыңмен құшақтасып, мұң-зарыңды төккендей немесе қуаныш-шаттыққа кенелгендей болып балқығаның, жаныңды ләззаттандыратынын дәлелдеп айта бастады. Ең бастысы, ғаламторға қарағанда есте сақтау қабілеті өлгіндей кітап ұстап оқығанда өзгеше артады екен. Шіркін-ай, сонда көз қанып, ой ұшқырланып, көңіл айдынданып, зерде жебеленіп кететін болғаны ғой... Мұндай пікірді құптамасқа амалың жоқ. Соңғы бір дерек көздерінен байқағанымыздай, компьютерлендірілген АҚШ-тың өзі кітап оқи бастапты. Бұрыннан оқып келген ғой. Енді назарды осы тәсілге кеңінен салғанға ұқсайды. Кәдімгі қарапайым кітаптың жолы болғалы тұрғандай екен.

Парижге бір жолымыз түскенде, 1995 жылы ЮНЕСКО-да Әлемдік кітап мерекесін өткізу алғаш рет сөз болғаның, кейін бұл шараның ойдағыдай жүзеге асқанын естігенбіз. Сонда жеке кітапхананың негізін қаламай, мемлекеттік жүйені терең дамытудың мүмкіндіктері шектеулі болары көкейкесті мәселе ретінде қозғалыпты. Орынды көтерілген екен. Қалай десек те үй жағдайында кітап көріп, соған көз үйретпеген балдырғаннан келешекте керемет кітапқұмар адам шығады деп түйіндеу әбестік секілді. Қысқасы, ғаламтордан жерінбей отырып, қолыңнан да кітабыңды тастамау керек шығар. Қос тізгінді қатар ұстағанға не жетуші еді.

«Кітапхана туралы» заң 130 мемлекетте бар екен. Бізде ше? Әлі күнге қабылданбаған. Мұны қалай түсінеміз?

Сөйте тұра оқырманы көп мемлекет атанғымыз келеді. Ештен көш жақсы делік.

Бәсекелі заманда кітап мерейін асыратын жобаларға кең мүмкіндік ашқан дұрыс. Кітап насихатталсын, құрметтелсін! Кітапты оқымауға болмайтындай дәрежеге көтерілуіміз керек. Ықылас-ниет ояталық. Соның жолдары көп екен. Мысалы, Ақтөбе қаласында обыс әкімдігіне қарама-қарсы орналасқан Мәдениет орталығының алдында көрнекті жазушы Әбдіжәміл Нұрпейісовтің әйгілі «Қан мен тер» трилогиясының кейіпкерлеріне арналған ескерткіш бой көтергенінен хабардармыз. Соны көргенде сол кітапты қайталап оқығысы келетінін жасырмаған еді бір қартымыз. Міне, насихат!

КІТАП ҚАЛАЙ МҰРАЛАНАДЫ?

Көздің жауын алып тұрған жеке кітапханаға қараған сайын, ертеңгі күні не болар екен деп ойланып, көңілімізді аяз қарып өтетінін несіне жасырамыз. Осы мол байлықтың иесі – классик жазушының кітапханасының тағдыры не боларын кім білген шынында да? Беймәлім? Бір мысал. Энциклопедиялық білім иесі, даңғайыр ақын Қайнекей Жармағамбетовтің кітапханасынан сол көздің әдебиет тарландарынан бастап, жасөскін таланттардың сусындамағаны кемде-кем болыпты. Не іздесе сол табылыпты. Алаш арыстарының кітаптарын Мұқағали мен Кеңшілікке, тағы басқаларға тығып үлестіріп, жасырын қайтарып алып отырған ғой. Белгілі журналист Жақсылық Жүнісұлы Қайнекейдің жақын туысы болып келеді. Сол кітапхананың қызығын көргендердің бірі. Тамсанып айтады кітап жайлы. Лермонтовтың папирус қағазына жазылған кітабының данасы бар екен. Чили ақыны Пабло Неруданың өз қолтаңбасымен сыйланған кітабы сақталған. Ахаң, Жахаң, Мағжандардың арабша шығармаларын жатқа айтқанының куәсі болыпты. Ы. Алтынсариннің «Кел балалар, оқылық!» өлеңінің «Бір Аллаға сыйынып», – деп басталатынын сол кітапханадан көріп, таң қалғаны өлі есінде екен.. Сол кітапхана тағдыры аянышты болыпты. Ақын айықпас дертке ұшырап, Торғайына келіп, демі үзілерде өзі Алматыдан түгелімен алдыртқан кітапханасына жөудіреп қарай беріпті. Көзі жұмылған соң көп ұзамай қызыл кірпіштен өрілген аурухананың бір бөлмесіне жиналған кітапханасы өртке оранған.. Қалған-құтқаны қазір өл игілігіне айналып келеді...

Иелері жоқ кітапханалар... Жанашырының көз майын тауысып, жиналып еді-ау! Қазір кімге мұра боп қалды екен? Бүгінгі күнге сол толық күйінде шашаусыз жеткендері де бар, өкінішке орай шашылып қалғандары да кездеседі. Сырбай Мәуленовтің кітапханасын көр-

генбіз. Бүгін ше? Белгісіз? Фафу Қайырбековтікін Бөдеш апамыз сол күйінде жаратып отыр. Балғабек Қыдырбекұлы мен Сапар Байжановтың бай мұрасы ұрпақтарының, одан қапды былайғы жұрттың игілігіне жарауда. Сафуан Шаймерденов пен Жұбан Молдағалиевтың, Қадыр Мырза-Әлі мен Өтежан Нұрғалиевтің, басқа да көрнекті тұлғалардың кітапханалары сақталуымен ризашылық туғызады. Зейнолла Қабдоловтың Алматы мен Атырау арасына қапшықтап тасылып, қайыра түпкі қорына қосылған кітаптары да көңіл толтырады. Әлжаппар Әбішевтің кітапханасын күйеу баласы, мәдениет жанашыры Жұмаш Қасымхан жазушыға өз атынан сыйланған сол Д. Қонаевтың үйінде, сөрелеріне Әлекеңнің «бойы жетпеген» күйінде мөлеләп ұстап отыр екен. Міне, жанашырлық!

Қысылтаянда жеке кітапхана күнкөріс өтеуіне де жарап кеткен Өтпөй, қынжылыс та тудырған. Оған айғақты Н. Гогольдің 1838 жылғы 1 (13) мамырда Римнен А. С. Данилевскийге жазған хатынан аңғаруға болады: «...Прокочевич пишеть, что он мой библиотеки не продал, потому что никто не хотел купить, но что он занял для меня деньги – 1500 руб., и просит их возвратить ему по возможности скорее» («Переписка Н. В. Гоголя» в двух томах. I том).

Кітап қорын сатпағанмен, Астанадағы «Отырар» кітапханасына ықыласпен өткізушілер қатары жиілеп келеді екен. С. Бөталиев мұрасы түгелге жуық қабылданыпты. А. Сөйдімбеков 1560 қазақ шөжіресін аманаттап кетіпті. Т. Көкішев 1600 кітабын сыйласа керек. Міне, бұл өркениет еліне төн мерт мінезді құбылыс. Өркен жая бөрсін өнеге.

Түрік әлемінің мақтаншы Қоңыр Мандокидің 25 мыңнан асатын кітап қоры түзілген жеке кітапханасын Астанаға алдырту жайы сөз болып еді, нәтижесінен өлі хабарсызбыз. Ал әдебиет сыншысы, жазушы Құлбек Ергөбектің киелі Түркістанда Тұрғыт Озал көшесінен «Түркі тілдес халықтар кітапханасын» ашып, оған жиырма мыңдай кітабын сыйға тартуы – нағыз зиялы азаматтың абыройын ердайым асыра берерінің көпілі. Немесе көрнекті сыншы З. Сәріқалиев пен әдебиет зерттеушісі М. Кеңбөйілдің өмірлік достығының жарқын дөнекеріндей болған кітап алмасып, жинаудағы тәжірибесін үлгі тұта білсек, ұтарымыз мол болар еді-ау! Асылы, жеке кітапханаға қатысты өркенді істердің молыға түскені куантады.

...Жеке кітапхана рухани мұра көзіне айналып жатыр екен! Масаттандырып, марқайтады!

СОҢҒЫ БЕТ.

Әлі де талай кітап жазылып, жинала берер. Бірақ бұл мақаланың соңғы беті болғанымен, жеке кітапханалар туралы өңгіме өзегі өшқашан тартылмақ емес. Жеке кітапхана бай болсын, тәуелсіз еліміздің тағылымына сай толсын, рухани өрлеу жалғасын жүйелі тапсын. Әр отбасының оқылымы өселеңіп, өңсе тіктелсін. Ердайым кітаптың соңғы беті түгесілгенімен, жанға сөбезгілейтін нұры, ашатын сыры, төгілетін жыры үнемі жаңа беттерден үйіре еліктірсін, оқырманын. Майысыңқы сөредегі сықаған кітабың, өне – барың да, байлығың да, базарың да, сол! Қолыңды созшы біреуіне, құдіреттеніп көтерсің! Жемісіне көңелерсің!



Айгүл КЕМЕЛБАЕВА,
жазушы, «Дарын» Мемлекеттік
жастар сыйлығының лауреаты

СУРЕТ ТІЛІ – ТІЛСІЗ ТІЛ

Жыл басында Ұлттық академиялық кітапхананың Көрме галереясында Қазақ Ұлттық Өнер университетінің оқытушылары мен студенттерінің қатысуымен «Шабыт шырқауы» атты сурет көрмесінің тұсауы келіген еді.

Әйгілі ойшыл Мәшһүр Жүсіп Көпеев туған тіліміз туралы былай пікір қалдырған екен: «Қазақ тілі – жұмбақ, не айтылса, бәрінің шешуі бар, шешуін білуге тырысу керек». Сол секілді сурет тілі де – махаббаттың тіліндей тілсіз тіл. Сөз өнері мен бейнелеу өнерінің дүниені көруі, рухы бір, құс жолы мен тақырыбы ортақ.

Бейнелеу өнеріне құштарлық бала бойына туғаннан бітеді. Әріпті таяқ деп танымайтын кішкентай балалар дүниеге көзін ашқаннан шимайлап сурет сала бастайды. Рухтың оянуы қаршадайынан білінеді.

«Қорқыт қобыз» – Дина Төлегенованың тамбурлық кестесі. Студент қыз түркілік дүниетанымды тоқыма өнері арқылы бергісі келеді. Қобызын шалып аңыратып Қорқыт ата отыр. Басына қырғыз қалпақ киген. Мүйізді қоңыр аң – жер символы. Қобыз шанағынан төгілген күй: даланың сайғағы ағып барады. Күн – шаңырақ. Көктем – құт өніп, тірлік бүршігі атқан кез.

«Мұрағат» арқылы Дина Төлегенова өмірді сұлу түспен аңдайды. Позитивизм басым. Қара түнек бояу Динада атымен жоқ. Оның «Жан дүние поэзиясы» атты кестелі гобелені жастыққа тән бұл сезімге ерік берген.

Керісінше, келесі автор Данияр Мамраевтың «Шаңырақ» атты суреті қызыл түспен берілген, қара бояуға тартып тұрады. Ауыр сезіледі.

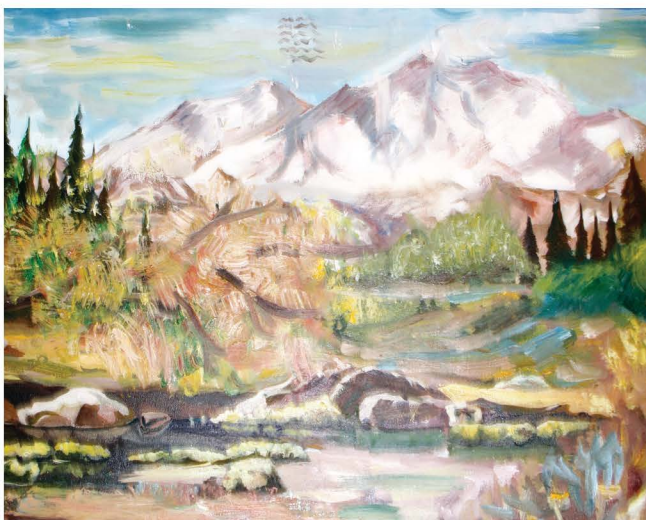
Гүлден Мұхамеджанованың «Майданда болған үш жолдас» атты портрет жанрындағы графикамен салынған картинасы әлі жап-жас суретшінің шынайы шеберлігін танытады. Гүлден кейіпкерлері – кеуделері орден мен төсбелгілерге толы үш ата, үш майдангердің кейінгі бейбіт тірлікке дән риза бейнесін, бір-бірін көріп, жадырай өңгіме-дүкен құрған бақытты көлбетің сол сәттегі психологиялық сезім-эмоциясын анық бергені сүйсітті.

Киіз басу – қазақтың тұрмыс-салтындағы өмір сүру мәдениеті, төл өнері. Қазіргі заманда киізді декоративтік салада қолдану кең өрістеп келеді. А. Сансызбай «Дала әуені» атты туындысын 100x100 көлеміндегі киіз үй пішінінде жұмыр қылып берген. Бір қарағанда жұмыртқа, қобыз, қымыз құятын шараға ұқсайды. Шексіздікке ұласады. Сакральды, киелі атрибуттар тегін таңдалмайды. Әйгілі ғұлама Әлкей Марғұланнның көне түркілік руханиятты зерттеген тастағы петроглифтер жатта жаңғырады. Зооморфты бейнелер – көне мәдениет сарқыншағы. Айнала даланың ақбөкең, киіктері. «Ортеке-дей» қазақтың ұлттық ойыны еске түседі.

Шаңырақта ұядағы жұмыртқадай алтын күн.

Әділғали Баяндиннің «Айтбаев ауылы» – қоңыртебел тоқал тамдар, суреттелуі дәл. Сырты қоңыр болғанмен үй ішінде тірлік бар. Аулада жайылған кір қызыл-сары түсті. Сол түстер, жанды деталь, қоңырлықты жеңіп, өмірге деген жайнаған сүйіспеншілік оның кей сәттегі сұрқайлығын жұтып жібереді.

Оның «Найзатас» атты картинасы тұнжыраңқы, көрген түстей бұлдыр, бірақ бейнеде бір шындық бар. Баянауыл пейзажы Әділ-



ғалидың «Жасыбайда» атты картинасында да бар. Тау мен көл абстрактілі, бояуы түссіз деуге болады.

«Ғашықтар» – қазақтың өткенін аңсау. Романтикалық қос бейне, қыз ақ боз ат мінген, жігіттің аты құлагер. Ғашықтық қисса, Ақан сері, Біржан сал заманы. Эпикалық көру Әділғалидың «Ауыл көші» атты картинасына тән. Үкілі сәукеле ескі өмірдің қимас романтикасын танытары анық.

Елдік пен мемлекеттіктің нышанды белгісі «Бәйтерек» бейнесінен білінеді. Мадияр Көнқоспай сюда, шыныға салынған қызылды-жасылды суретте осынау нышандық белгіні беруге тырысқан.

Дана Әбдіғанидың «Астана» атты суретінде Бәйтерек пен алтын адам бейнесі бар. Абстракциялы сурет. Тарихи мұражайдан алғандай мұнда да түркілік символдар мол.

Бақыт Беласарованың «Жұпар гүл» атты натюрмортында сиренъ хош иісі полотнодан асып, мұрын жарып, бұрқырап тұрғандай сезіледі. Өсімдік өлемі құдіретін Бақыттың қылқаламы бере алған. Дастарқандағы гүл түбіндегі екі лимон мен бір алма көктемнің сиқырын күшейту үшін алынған. Бақыттың «Таудағы сыр» картинасында – арқырап жатқан тау өзені, аспалы көпір бейнеленген. Тұман түскен мезет өте көркем. Көкке шаншылған шыршалар. Күз, жасылды сары түс жеңе бастаған мезгіл.

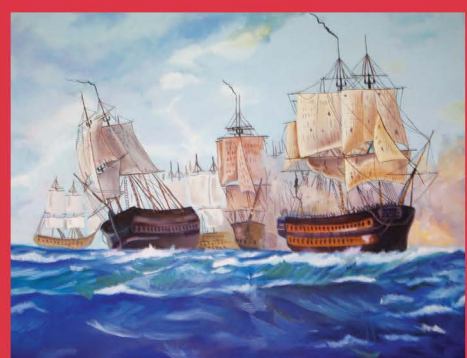
Мифологиялық-фольклорлық сарындар – студенттер стиліне тән ерекшеліктер. Айталық, Арина Қагдашованың «Ежелгі батыр» атты композициясы төріден жасалған Бағзы батырдың түркілік бейнесі маскадан аумайды. Солтүстік Американың байырғы үндіс тайпалары, соның ішінде антропологиялық және тұрмыс-салт жағынан, ат құлағында ойнаған шабандоздығы, көшпелі өмірі қазаққа тым жақын, отаршылдар бұл құрлықтағы бизон, мустанг-жабайы жылқысымен қатар құртып жіберіп, қызылтерілі атаған команчи, апахи бейнесі дерсін. Жауынгердің басында бес қауырсын. Оның бес қаруы берілген.

Аринаның тоқыған гобелені «Уақыт-өзен» деп аталады. Мифтік көріністегі тасбақа – жер символы, оның үстінде көкке бетін бұрып, дұға оқып тұрғандай құдіретті сезілер таутөке, бірақ оның құйрығы таутөкеге лайық емес, басқа бір аңдікі, шұбалып жатыр. Зооморфты ғарыш шексіздік, петроглифтік таңбалардан қазақы сана түкпіріндегі архетип бейнелердің көрген түстей басуы тегін емес. «Жерді көк өгіз мүйізімен көтеріп тұрады, мүйізі талғанда, жер сілкінеді екен» дейтін аңыздық өңгімелер қазақ баласының құлағына сіңген.

Осыған ұқсас сарынды Мұрат Санжардың киіз үйінен көруге болады. Мұнда да ежелгі тастағы сурет – аңшы садақшы, таутөке, ұлттық космогониялық мифтегі мерген мен таутөкені еске түсіреді. Күң, Жер, көк – біртұтас өлем.

Іңкөр Мұхтардың киізден жасалған «Тарих қойнауында» туындысындағы үштік композицияға тән символ – күн-адам, Қыз Жібек, таутөкелер, тастағы петроглиф, таулар. Ол тастағы таңбаны – бас орнына күн көтерген ежелгі түркілік символды көп қолданыпты. Ақ кимешекті ана бейнесі шаңыраққа ұласқан, сәукеделі келіншек, қалқаны бар батыр, қара орман ел-жұрт. Баршасы ұйқыға кетердей маужырап төмен қарап отыр.

ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ШЕБЕРХАНАСЫ



Қызық, таутеке сарың ежелгі таңбалар бір суретшіден екіншісіне жаппай көше бергені ме?! Сондай-ақ түркілік сарынды студенттер жаппай ала бергені бір сарындылықты туындатпай ма?

Еркебұлан Мауяновтың «Көктүрік» атты кескіндеуінде космос, белгісіздік, абстракция ауыр қабылданады.

«Томирис» – Ақмарал Жаманованың батигі. Зооморфты сарын. Сақ патшайымының жүзі дөңгелек, көз, қас, ерін жоқ. Бұл қазақтың атақты суретшісі, әлемнің 33 мемлекетінде көрмесі өткен Ерболат Төлелбайдың қолтаңбасына, стиліне ұқсайды.

«Галактикалық Томирис» атты батикке салынған сурет авторы – Арина Қалдашева. Ол сақ патшайымынан гөрі мысырлық Клеопатраға жақын. Сондай-ақ жұмақтан қуылар алдындағы Хауа ананы еске салардай. Мұнда 12 мүшелді білдіретін небір аң тұлғалары бар. Метаморфозаны Арина жиі пайдаланады. Құс қанаты әрі ол көбелек, бір шеті инелік. Жылан тілі Томирисінің басынан сумаңдап тұр. Терісі крокодилдікі. Көзін жұмып елтігең, басына шаш орнына малахит тастай өткір жасыл жылан ораған ғарыштық



Томирис көрген түсті бейнелейтін сияқты. Картинадағы жыланның өзі асыл тастан аумайды.

Жұлдызнамалық жаратылысты «Торпақ» атты батикке салған суретінде Тоғжан Меңдіқара бейнелеген. Қыз басына мүйізі қарағайдай бір аңның басын сәукеле киердей ұстап тұр. Бұл әлгі бойжеткен сұлудың торпақ жұлдызында туғанын, соған сай бір қасиеттері берілгенің, мінез құлқы, стихиясы бар екенін білдірсе керек. Бір көргенде жатқа Оғыз қаған, Минотавр туралы миф орала кетеді. Көудесі құс көудесіндей шығыңқы бұл қыз арқылы суретші өзін суреттегені, автопортрет. Білезігі үш орам: аспаң ғарыш және таутеке, нышандары сондай.

Гүлнәр Маханбетжанова асқабақпен натюрморт салған. Акварель. Көз тартар көркемдік бар. Асқабағы алтын бояуы, сары түс басым, «Мың бір түн» ертегісінен түсе қалғандай сәуле көп, өмірсүйгіштік пафос, шуақ көп. Асқабақ әйел махаббатының ең бір құдіретті шағын тұспалдайды.

Суретші асқабаққа сүйіспеншілігін «Күзгі натюрморт» атты картинасында жаңғыртқан. Шәйнек, сол асқабақ, қияр, лимон, шиө. Бұл жолы полотнода қылқалам көкжасыл түске ерік берген. Асқабақ арқылы суретші әйел бақытының абстрактілі құпиясын, мазмұнын берген.

Ортағасырлық ұлы суретші Иероним Босхтың діни сарын мен бестиарийлік бейнелер шарпысып жататын таңғажайып астарлы суреттерінде шырыны балбыраған, бір шетінен тесілген тәтті жемістер ажалға итермелейтін жеті күннің бірі тән ләззатына құштарлықты, нәпсіқұмарлықты тұспалдайтын.

Гүлнәр Маханбетжанованың «Ана табиғаты» атты суретінде сәукелелі жас әйел бейнесі күйеу таңдаған қызға көбірек келеді. Гүлнәрдің «Қызғалдақ» атты натюрморты параллелизмге құрылған. Сыйға тартылған бестал қызғалдақ, біреуі сары, төртеуі қызыл түсті, су құйылған, гүл салынған ыдыстың қасында бес алма, бірі сары, төртеуі қызыл. Бұл арқылы ол жан дүниесіндегі үйлесімді бергісі келеді.

Дария Қастеева. «Ана», кесте, өте сымбатты жас ана, сұлу, бауырында нәрестесі бар, басында орамалы жоқтығы әсерді сәл бұзады. «Шебер» – ұршық иірген сәукелелі қыз, киіз үй өте әсем безенген. Басқұр өрнекке толы, иірген жіптері кемпірқосақ түсіндей шат. Қасында құман тұр.



Сондай әдемілікті, қыздың құпия сәтін Тоғжан Меңдіқара «Келбет» атты гобеленінде бейнелеуге ден қойған. Жан дүниенің әлемге тараған бір сәті. Тура сондай тылсым сыр Кәмшат Сартайдың «Бикеш» батигінде бар. Қыз мүсіні құмырадан аумайды. Бұл расында тосын мотив емес, жиі кездеседі.

Әмірді әдемі бояулар арқылы беру Дария Қастееваға тән. «Бәйтерек» – ертегідегі бәйтерек, өмір ағашы. Ер Тәстік, самұрық құс, ұядағы балапандар ол суреттің иррациональды сарыны, ал негізінде бұлар иран бақтағы құстарға көп келеді. Ағаш бұтақтарында үш құс қонып отыр. Мифтік сюжетті суретші жаңа заманға бейімдейді. Осы композицияның көп вариациялығы көркемдік тәсіл екінші басқа нұсқасын беруі соның айғағы. «Бәйтеректегі құстар». Негізгі фон қызыл жалқын түс, құстар ән салып отыр. Әуелгісінде көк пен сары – күн мен түн.

София Приходьконың «Бақыт кометасы», гобелен мұнда да өмір ағашы үш мәрте таңбаланған. Шеңбер, үшбұрыш пішінде алынған. Ақ жолақ құс жолын бейнелейді. София жасып сары бояуды таңдапты.

ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ШЕБЕРХАНАСЫ



Бір зейін аударар тұс, бұл көрмедегі натюрморт атаулы асқабақпен жасалыпты. Дарияның «Шығыс натюрморты» – асқабақ, ақ шәйнек, табақ, екі алма.

Құстар сарыны көрмедегі суреттерде жиі кездеседі. Евгения Дараганның «Әкемнің көгершіндері» еңбегі кептер асырайтын адамның күтімі күшті, сүйікті құстарын бейнелейді. Құстардың қозғалысы берілген. Елеңдеп, қонақтап отыр. Тықыр естілсе дүр сілкінердей.

Құстың жаманы деуге ұшқары болар, бірақ ең көне, ең мифтік, мыстан кемпірдей сұңғыласын Риза Тәжиева бейнелепті. Маргиналдық кеңістікті қамтитын бұл суреті арқылы автор ақыл ой-түйсігін аңғартады. «Не мәңгі?», майлы бояу. Сурет мәтінінен Эдгар Аллан Поның әйгілі «Құзғын» атты жауһар туындысын таныдым. «Quoth the Raven «Nevermore». Шөл Оны қазіргі экологиялық апат аймағы деп тану керек. Скрипка тартқан жігіт поп-королы атанған культтық әнші Майкл Джексонға ұқсайды. Құраған бұтақта құзғын қонақтап отыр. Скрипкашының әуенін ел үш жүз жыл жасайды деп дақпырт қылатын кәрі құс кәдімгідей тыңдап отыр. Орындық неге екені белгісіз теріс тұр. Терісбаққан дүние.

Я толкнул окно с решеткой, – тотчас важною походкой
Из-за ставней вышел Ворон, гордый Ворон старых дней,
Не склонился он учтиво, но, как лорд, вошел спесиво
И, взмахнув крылом лениво, в пышной важности своей

Он взлетел на бюст Паллады, что над дверью был моей,
Он взлетел – и сел над ней.

От печали я очнулся и невольно усмехнулся,
Видя важность этой птицы, жившей долгие года.
«Твой хохол ошпиан славно, и глядишь ты презабавно –
Я промолвил – но скажи мне: в царстве тьмы, где ночь всегда,
Как ты звался, гордый Ворон там, где ночь царит всегда?»
Молвил Ворон «Никогда».

Константин Бальмонттың нұсқасы – Эдгар Поның «Құзғын» атты классикалық өлеңінің орыс тіліне аударылған 12 аудармасының бірі. Мұхаммед Салих, туған халқы үшін жанын қиюға бар, құл болуға тумаған текті басы өз еліне сыймаған өзбектің үлкен ақыны қарғаны «Ей, ұшып жүрген қара кітап!», – деп жырлайды.

Не мәңгі? – заты философиялық сауал Қазақ «Дүние жалған» дейді. Ештеңе. Өтпелі дүниеде мәңгі ештеңе жоқ. Бұлай деп атеистер мен позитивистер, рационалистер айтады. Құдайшыл сана тек бір Жаратушы Ие Аллатағала мәңгі дер еді. Қалғаны бір Алланың рақымы мен махаббаты арқылы жарылқанады. Эдгар По Михаил Лермонтов сияқты Құдаймен алысқан ұлы ақындардың санатында болғанмен, оның Жаратушыны мансұқ еткендерден емес екені аян. Сондай бір ауытқу болады, Құдайды шын сүйетін ақын-жазушылар онымен алысады. Гоголь, Достоевский, Лермонтов, Эдгар По, т.б.

Риза Тәжиева ислам дініндегі ризашылық, құлшылық сияқты биік мұратты білдіретін ұғымды бұл жерде қолбанбағаны білінеді. Құраған бұтақ шетінде шірік, қарайып кеткен жалғыз алма ілінгені қисынсыз. Құраған бұтақ жеміс бермейді.

Ризаның «Аула» атты картинасында қаланың көп қабатты үйінің подвезі берілген. Есігі ашық, жасыл бұтақтар екінші қабатқа шейін өскен. Бұл үйде көп адамдар тұрады. Қаланың өмірі бұл суретте танылады. Мәтін астары бар, әңгіменің әлқиссасы сияқты.

Риза Тәжиеваның ата-тегіне деген сүйіспеншілігін айқын таңбалайтын «Атам мен әжем» атты картинасында ақ жаулықты үлкен шешесі мен тақиялы үлкен әкесі, яғни екі қарттың шынайы бейнесін айнытпай бере алғаны сүйсінетеді. Отбасындағы береке, отан.

Бейбіт Әсемқұлдың «Көктем» атты картинасы құс келер мезетті дөп суреттеген. Ұзамай өзен таситыны анық білінеді. Бұл – шеберлік.

«Киелі алма» – Ару Құрмашева киізден басқан сырт пішіні алма. Ағаш бұтағында 7 алма өскен. Киік кеп иіскеп тұр. Киік пен алманы бірге көру – балаңдық.

Басқа суреттерден тақырыбы тағы бір бөлек картина – «Қасиетті уақыт». Авторы – Бейбіт Әсемқұл Салынып бітпеген жаңа мешіт. Құрылысшы жігіт басында тақия, бесін мезгілінде жүзін құбылаға қарата намазға жығылды. Есігі күмбезді. Екі шелек тұр, бірі қаланып жатқан қабырғаның үстінде, бірі орындықта, сылақ жүріп жатыр. Аспан ашық, бір шөкім ақ бұлт. Суретші дұға оқып, Құдайға құлшылық қылған жас адамның бейбіт сәтін бейнелейді.

Адам саналы ойлап, қарқынды жұмыс жасауы үшін оның рухани деңгейі биік болуы керек. Қоғамда аса мән беріле бермейтін, бірақ бүгінгі интернеттің қарыштап дамып тұрған заманында да өз мәртебесін жоғалтпай келе жатқан күрделі бір сала бар. Өз қызметтерімен тікелей байланысты болғандықтан болар, сол рухани орданың мамандары ғана көтеріп жүрген көпке ортақ мәселе – оқу. Түптеп келгенде кітап оқып, онымен сырласатын жандар ғана болашақты басқарады, ал жаңа технологияны меңгергендер тек орындаушы ретінде ғана қалатынын сезінуіміз қажет.

Аға буынға қарап, олардан көрген өмірлік тәжірибелерін жаңашылдықпен жалғастыратындар – жастар. Жаңашыл жастар – кітапхананың да болашағы. Болашаққа алаңдамау үшін қазірден бастап жастарға бағыт-бағдар, нұсқау беру қажет. Себебі «Мақсат – жетістіктің желкелі». Орынды мақсаттар ғана табысқа жетелейді.

ЖАҢАШЫЛ ЖАСТАР – БІЗДІҢ БОЛАШАҒЫМЫЗ

Осыған байланысты ұсыныстарым:

а) Отбасылық оқу. Отбасылық оқу – озық дәстүр. Ата-аналар балаларына кітапханаға келетін жолды салып беруі керек.

Осы тұстағы тағы бір мәселе – теледидар. Балалардың кітап оқудан жалығуы өбден мүмкін. Бірақ түрлі тақырыппен теледидарда бағдарламалар көбейген уақытта балалар тек мультфильмдерді қарамай, сол бағдарламаларды көре отырып, кітап оқуға деген қызығушылықтары пайда болады. Теледидарға кітап оқу туралы, кітапхана туралы түрлі жарнамаларды қазіргі заманға сай етіп жасау қажет. Жарнамалар тек тар шеңберде қалып қоймай, мейлінше көшелерде, теледидарларда, базарларда, не болмаса саябақтарда, түрлі демалыс орындарында таралуы қажет.

ә) Жеті күндік жұмыс кестесі.

Дүйсенбі күні – әдеби кітап оқу күні. Бұл күні адамдар міндетті түрде шағын болса да әдеби кітап оқуы керек. Кезінде Ұлы Абай «Адам адамнан ойы арқылы озады», – деген еді. Ал ойды дамытып отыру үшін жиі оқып, мол ақпаратты жадымызда сақтауымыз керек.

Сейсенбі күні – ән айту күні. Нәтижесі адам сергиді, ойы бөлінеді, жағымсыз энергияларын ән айтумен шығарады.

Сәрсенбі күні – көгалға шығу күні. Адамдар табиғат аясына шығып, табиғат сырын сезінсе, олардан нағыз салауатты өмір салтын ұстанатын, жарқын болашақты байқар едік. Ешбір жан баласы табиғатқа зиян келтірмей, жер ананы аялар еді. Ең бастысы, табиғат аясында серуендеген сайын өз әлкенді тереңірек тани түсінесің.

Бейсенбі күні – тазалық күні. Тек жеке бастың гигиенасы емес, қоғамдық орындарда да тазалықты сақтау – парыз.

Жұма күні – имандылық күні. Бұл күні бізді жаратқан бір Алланың бар екеніне сеніп, шүкіршілік айтып, сабырлы, адал, жылы жүректі болар едік. Қазіргі адамдар арасындағы қатыгездік жойылып, есесіне ізгі қасиеттер бойымызға сіңірілсе игі емес пе?! Негізінде, кітапхана – мешіттен кейінгі киелі мекен, қасиетті орда.



Айнұр ТӨЛЕГЕНОВА,
Ақтөбе облысына қарасты І. Мәмбетов атындағы
Алға аудандық балалар кітапханасының әдіскері

Сенбі және жексенбі күндері – демалыс күні. Демалыс күндердің кестесі еңбекшілердің өз енішінде.

б) Өзекті мәселелер. Өзіміз білетіндей, оқырмандарды орталықтандырылған кітапханаларға бағыттайтын бірден-бір мекеме – балалар кітапханасы. Сондықтан, балалар кітапханасы қанша оқырман тартса, солардың барлығы болашақта орталықтандырылған кітапханаларға барады. Бұдан балалар кітапханасының мамандарына жауапкершілік жүгі арта түсетінін анық көреміз. Бұл да – шешімін күткен мәселенің бірі.

Тағы бір мәселе – жас балалардың интернетті шектеусіз қолдануы. Кітапханадағы интернет кабинетіне 13 жастан асқан балаларға ғана рұқсат етілуі керек. Кейбір кітапханаларда ақылы қызмет көрсетіліп жатады. Дегенмен, барлық кітапханаларда тегін қызмет көрсетілуі қадағалануы қажет. Ақылы қызмет, біріншіден, кітап оқудан бас тартуға алып келсе, екіншіден аз қамтылған отбасылардың балаларын өзімізден алшақтатып алуымыз мүмкін. Ал біздің міндет – кез келген оқырманның кітап оқуға деген ынтасын ояту.

Телеарналарда түрлі тағам өнімдері, сан түрлі суындар жиі жарнамаланып жатады. Керісінше, кітапты, кітапхананы насихаттауға келгенде, неге үнсіз қаламыз?! Сондықтан жарнаманы жолға қоюымыз керек.

Іссапарлар кімге қатысты? Республикалық, облыстық деңгейлерде ұйымдастырылатын семинар-конференцияларға кітапхана басшылары ғана емес, сонымен бірге жас мамандарды да қатыстыру қарастырылғаны жөн. Өйткені, «Мың рет естігеннен, бір рет көрген артық».

Мамаң тапшылығы. Өмірде ақша, байлық бақыт әкелмейді, бақыт байлықпен бағаланбайды. Дегенмен, мардымсыз жалақымен өмір сүру мүмкін емес. Сондықтан да осы салада қызмет етіп жүрген жастар немесе тәжірибелі, білікті мамандар басқа салаға жиі ауысып жатады.

Қысқасы, қордаланған мәселелер күн тәртібінен түспей тұрғанда, кітапхана ісін игерілетуге кедергі неден келетіні көпшілікке мәлім.

КІТАП ПАТШАЛЫҒЫ

ҒЫЛЫМИ-ТАНЫМДЫҚ, ӘДІСТЕМЕЛІК ЖУРНАЛ



Құрметті оқырмандар!

Сіздерді «Кітап патшалығы» журналына жазылушылардың қатарынан көруге қуаныштымыз.

Жазылу индексі:

- «Қазпошта» АҚ каталогында - 74330
- «Евразия Пресс» агенттігінде - 74330
- «Эврика Пресс» агенттігінде - 74330

Жазылу бағасы:

3 ай - 1038,22 тг. | 6 ай - 2 076, 44 тг. | 12 ай - 4 152, 88 тг.

Уважаемые читатели!

Мы будем рады видеть вас в числе подписчиков журнала «Кітап патшалығы».

Подписной индекс:

- в каталоге АО «КАЗПОЧТА» - 74330
- в подписном агентстве «Евразия Пресс» - 74330
- в подписном агентстве «Эврика Пресс» - 74330

Подписная цена:

3 мес. - 1038,22 тг. | 6 мес. - 2 076, 44 тг. | 12 мес. - 4 152, 88 тг.



www.nabrk.kz